

**T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**ORTAOKULDA İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ
UYGULAMALARINA İLİŞKİN OKUL MÜDÜRLERİNİN
GÖRÜŞLERİ
(MUĞLA İLİ MENTEŞE İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

UYGAR BOZOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZİRAN, 2021
MUĞLA**

**T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**ORTAOKULDA İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ
UYGULAMALARINA İLİŞKİN OKUL MÜDÜRLERİNİN
GÖRÜŞLERİ
(MUĞLA İLİ MENTEŞE İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

**UYGAR BOZOĞLU
ORCID NO: 0000-0003-3508-7604**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. VURAL HOŞGÖRÜR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZİRAN, 2021
MUĞLA**

JÜRİ ONAY SAYFASI

Uygar BOZOĞLU tarafından hazırlanan “Ortaokulda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri (Muğla İli Menteşe İlçesi Örneği)” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Sadık KARTAL
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Üye

Tez savunma tarihi: 21/06/2021

Bu tez Eğitim Yönetimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Ortaokulda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri (Muğla İli Menteşe İlçesi Örneği)” başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 21 /06 /2021

Uygar BOZOĞLU

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

ORTAOKULDA İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN OKUL MÜDÜRLERİNİN GÖRÜŞLERİ (MUĞLA İLİ MENTEŞE İLÇESİ ÖRNEĞİ)

UYGAR BOZOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim/ Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: DOÇ. DR. VURAL HOŞGÖRÜR

Haziran 2021, xvi + 129 sayfa

Okulda güvenli ve sağlıklı bir ortamın sağlanması, gerçekleştirilen iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarıyla mümkündür. Bu çalışmalara gereken önemin verilmesi tehlikelerin oluşmaması ya da tehlikeler sonucu ortaya çıkabilecek risklerin en aza indirilmesi bakımından ciddi öneme sahiptir. Okulun örgüt ortamının nitelikli insan yetiştirme görevini yerine getirebilmesi için ilk olarak iş sağlığı ve güvenliğine uygun olması gerekir. Nitelikli bir eğitim öğretim ortamı oluşturabilmek için öncelikle işgörenlerin ve öğrencilerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda bulunmaları gerektiği söylenebilir. Güvenli ve sağlıklı bir ortamda gerçekleştirilen eğitim öğretim faaliyetleri hedefine daha rahat ulaşabilecektir.

Eğitim sisteminde çok önemli yeri olan ortaokullar, öğrencilere temel becerileri kazandıran, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaran ve öğrencileri bir üst öğrenime hazırlayan akademik eğitim öğretim kurumlarıdır. Temel eğitim kurumlarından biri olan ortaokullar bulundukları yerleşim yerinin özellikleri açısından farklı farklı yapılara sahiptir. Öğrenci sayılarının değişkenliği, yaşlarının küçük olması, öğrencilerin haftalık okulda bulunma saatlerinin fazlalığı, ilk ve ortaokulun aynı binada olması sınıf ortamı dışındaki faaliyetlerin bulunması açısından iş sağlığı ve güvenliğinin önemi daha da artmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın iş sağlığı ve güvenliği konusuna son zamanlarda daha fazla önem vermesi ve okul müdürlerini işveren olarak kabul etmesi okul müdürlerinin görevini ve sorumluluğunu oldukça arttırmıştır. Artan görev ve sorumlulukların, dört

yıllığına görevlendirilen ve herhangi bir idari kadro garantisi olmayan okul müdürlerini maddi ve manevi yönden yıpratıldığı görülmektedir. Tüm ortaokul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili karşılaştığı problemlerin çözümlenmesinde iş sağlığı ve güvenliği kavramını içselleştirmesi, önemsemesi, bu alanda gerekli eğitimleri alması ve yeterli bütçeye sahip olmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin görüşleri çok önem arz etmektedir. Çalışmada elde edilen sonuçların ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili araştırma yapacaklara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada, Muğla ili Menteşe ilçesindeki kamu ortaokullarında görev yapan okul müdürlerinin okullarındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının neler olduğu, uygulama süreci içinde karşılaştıkları sorunların neler olduğu ve iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarının nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma durum saptayıcı, betimsel bir çalışmadır. Çalışmada veri toplamak için görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Muğla ili Menteşe ilçesi sınırları içerisindeki ortaokullarda görev yapan yirmi dört okul müdüründen çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden on dokuz okul müdürü oluşturmaktadır.

Bu araştırma sonucunda okulların büyük bir kısmında İSG uygulamaları için yeterli bütçenin olmadığı, okulların İSG kurallarına uygun yapılmadığı, bürokrasinin yavaş yürüdüğü, yangın algılama ve uyarı sistemlerinin bulunmadığı, prizlerin güvenli olması için kapatılmadığı, pencerelerin sağlık ve güvenlik açısından uygun olmadığı, okullardaki periyodik kontrol, bakım, onarım ve değişimlerin yapılmadığı ya da ötelendiği tespit edilmiştir. Okul müdürleri, yasadan kaynaklanan işveren sorumluluğunun altından yetkisi olmadığı için kalkmamaktadır. Ayrıca okul müdürleri kendilerini, öğretmenlerin ve yardımcı çalışanları iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli görmemektedir. Bu hususta yeterli eğitimlerin verilmediği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: İş sağlığı, iş güvenliği, ortaokul, okul müdürü, tehlike ve risk

ABSTRACT

OPINIONS OF SCHOOL PRINCIPALS ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PRACTICES IN SECONDARY SCHOOL (EXAMPLE OF MENTEŞE DISTRICT OF MUĞLA PROVINCE)

UYGAR BOZOĞLU

**Master Thesis, Department of Educational Sciences / Department of Educational
Administration**

Supervisor: DOÇ. DR. VURAL HOŞHÖRÜR

January 2021, xvi + 129 pages

Providing healthy and safe environment in schools is probable thanks to the studies of occupational health and safety which are carried out. Paying necessary attention to these studies has great importance in terms of blocking the dangers or at least decreasing the possibility of risks which may occur to the lowest level. First of all, it is required that a school environment needs to be proper for occupational health and safety in order to achieve the goal of raising qualified people. In order to create an eligible environment for education, it can be said that students and personnel primarily need to be in a healthy and safe atmosphere. Educational activities which are carried out in a healthy and safe atmosphere can easily reach their objectives.

Secondary schools which have a significant role in our education system are the academic educational institutions which help students gain basic skills, reveal their interests and abilities and prepare them for upper education. Secondary schools which are one of the basic educational institutions have different structures in terms of the features of their locations. The importance of occupational health and safety are increasing because of variability of the numbers of students, students' being young, spending excessive hours in schools per week, primary and secondary schools' being located in the same building and existing out-of-school activities.

The responsibilities and duties of headmasters has considerably increased recently because Ministry of Education is giving more and more significance to the occupational health and safety and considers headmasters as employers in schools. Increasing

responsibilities and duties seem to agonize headmasters in terms of moral and material who are appointed for only four years and do not have any kind of guaranteed position. It is considered to be important for headmasters to interiorize the term occupational health and safety, to have enough training in this field and to be provided with enough budgets in order for all headmasters in secondary schools to be able to solve problems related to occupational health and safety. For this reason, the opinions of headmasters about occupational health and safety are really important. The results which were obtained in the study are considered to shed light for researchers who will study on occupational health and safety.

In this research, it was aimed to determine the opinions of the headmasters who worked in public schools in Menteşe, Muğla about what the occupational health and safety implementations in their schools were, what kind of problems they faced during the implementations and how the occupational health and safety implementations were supposed to be. So, this study was a descriptive research study. In this study, interview technique was used in order to collect data. Furthermore, the data which was gathered through interviews was analyzed through content analysis.

The participants of this study are nineteen headmasters who voluntarily accept taking part in the research among twenty four headmasters who work for 2020-2021 education year in secondary schools which are located in Menteşe, Muğla.

At the end of the study, the results showed that many of the schools did not have enough budgets for occupational health and safety practices and schools were not built according to the rules of occupational health and safety. Moreover, it was concluded that bureaucracy was slow, fire detection and warning systems did not exist, plug sockets were not closed, windows were not proper in terms of health and safety and periodic control, maintenance, restore and changes were not done or postponed. Headmasters cannot deal with the responsibilities of being seen as employers by the law because they do not have any power. Furthermore, headmasters do not see teachers, assistant employees and themselves as sufficient in terms of occupational health and safety. It was conducted that enough training on this field was not provided well.

Key Words: Occupational health, occupational safety, secondary school, headmaster, danger and risk.

ÖNSÖZ

İş sağlığı ve güvenliği konusuna verilen önemin artışına paralel olarak eğitim örgütlerinde de okul sağlığı ve güvenliği konusu daha da önemli hale gelmiştir. Özellikle içinden geçtiğimiz COVID 19 salgını sürecinde öğrencilerin ve çalışanların bir arada bulundukları okullar, iş sağlığı ve güvenliği açısından üzerinde önemle durulması gereken ortamlar haline gelmiştir. Bu çalışma gerçekleştirilirken okul ortamlarının gelecekte bir gün tam anlamıyla sağlıklı ve güvenli olacağı hayal edilmiştir.

Yüksek Lisans öğrenimimde, bana emeği geçenlere teşekkür etmeden geçmeyi bir vefasızlık olarak kabul ederim. Bu yüzden akademik hayatım süresince her zaman bana destek olan, rehberlik eden, akademik hayatı sevdiren ve her zaman hocam olduğunu söylemekten gurur duyduğum danışmanım Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR' e; Eğitim Yönetimi alanında sahip olduğu bilgilerini, tecrübelerini ve desteğini esirgemeyen, öğrencisi olmaktan onur duyduğum Prof. Dr. Ahmet DUMAN' a; kıymetli düşünceleriyle yol gösteren, kolaylaştıran Prof. Dr. Cemal Ergin EKİNCİ ve Prof. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM' a içten ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez yazım süresince her zaman bilgi ve birikimleriyle bana yardımcı olan Dr. Yılmaz İlker YORULMAZ' a teşekkür ederim. Evlilik hayatımda ve yüksek lisans sürecimde desteğiyle hep yanımda olan canım eşim Gonca BOZOĞLU' na sevgimi sunuyor, gösterdiği sabır ve verdiği destek için teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
EKLER DİZİNİ	xvi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Tanımlar.....	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kavramları.....	8
2.1.1. İş Sağlığı	8

2.1.2. İş Güvenliği	9
2.2. Tarihsel Gelişimine Göre İş Sağlığı ve Güvenliği.....	10
2.2.1. Dünyadaki Tarihsel Gelişimine Göre İş Sağlığı ve Güvenliği.....	10
2.2.2. Türkiye'deki Tarihsel Gelişimine Göre İş Sağlığı ve Güvenliği	12
2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi	14
2.4. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı.....	16
2.5. Ortaokullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi.....	16
2.5.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Okul Müdürleri	16
2.5.2. Ortaokullardaki İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları.....	19
2.5.2.1. Acil Durum Planının Yapılması	21
2.5.2.2. Risk Değerlendirmesinin Yapılması	22
2.5.2.3. Öğrencilere ve İşgörenlere İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin Verilmesi.....	23
2.5.2.4. Yangınla İlgili Yapılan Uygulamalar	24
2.5.2.5. Tehlikeli Madde ve Kimyasallarla İlgili Yapılan Uygulamalar	25
2.5.2.6. Düzenli Aralıklarla Yapılan Kontroller	27
2.5.2.7. Elektrikle İlgili Yapılması Gerekli Uygulamalar	27
2.5.2.8. Okulun Genel Fiziki Şartlarının Düzenlenmesi.....	28
2.5.2.9 Okul Sağlığı Hakkında Yapılan Uygulamalar	29
2.5.3. Okul Kazaları ve Meslek Hastalıkları	30
2.5.3.1. Okul Kazaları	31
2.5.3.2. Meslek Hastalıkları	32

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	33

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	34
3.3. Verilerin Toplanması	35
3.4. Verilerin Analizi	37
3.4.1. Verilerin Kodlanması	37
3.4.2. Temaların Bulunması	38
3.4.3. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi	38
3.4.4. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	38

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Okulda İSG Hakkındaki Genel Görüşlere İlişkin Bulgular	40
4.2. İSG Hakkındaki Yasa ve Yönetmeliklerin İşlevselliğine İlişkin Bulgular	47
4.3. İSG Konusunda Okulda Yapılan Uygulamalara İlişkin Bulgular	59
4.4. Okulun İSG Düzeyine İlişkin Bulgular	69
4.5. İSG Uygulamaları Esnasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular	81
4.6. İSG Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunları Nasıl Çözdüklerine İlişkin Bulgular	95
4.7. İSG Uygulamaları Konusunda Kendi Yeterliliklerine İlişkin Bulgular	101

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma	109
5.1.1. Okulda İSG Hakkındaki Genel Görüşlerle İlgili Sonuçlar ve Tartışma	110
5.1.2. İSG Hakkındaki Yasa ve Yönetmeliklerin İşlevselliğiyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma	111

5.1.3. İSG Konusunda Okulda Yapılan Uygulamalarla İlgili Sonuçlar ve Tartışma	112
5.1.4. Okulun İSG Düzeyiyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma.....	113
5.1.5. İSG Uygulamaları Esnasında Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Sonuçlar ve Tartışma	114
5.1.6. İSG Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunları Nasıl Çözdükleriyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma	116
5.1.7. İSG Uygulamaları Konusunda Kendi Yeterlilikleriyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma	117
5.2. Öneriler	117
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	117
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	118
KAYNAKÇA.....	119
EKLER.....	125

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1. İşveren Olarak Okul Müdürlerinin Sorumlulukları	18
Tablo 2. Tehlike Sınıflarına Göre Okullar.....	20
Tablo 3. Okullarda Yangın Riskine Karşı Alınması Gereken Önlemler.....	25
Tablo 4. 2017-2019' da İş Kazalarının Okullara ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	31
Tablo 5. Çalışmaya Katılan Okul Müdürlerine Ait Bilgiler ..	34
Tablo 6. Okul Müdürlerinin Okulda İSG Hakkındaki Genel Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	41
Tablo 7. Okul Müdürlerinin İSG Hakkındaki Yasa ve Yönetmeliklerin İşlevselliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	48
Tablo 8. Okul Müdürlerinin İSG Konusunda Okulda Yapılan Uygulamalara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	60
Tablo 9. Okul Müdürlerinin Okulun İSG Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	70
Tablo 10. Okul Müdürlerinin İSG Uygulamaları Esnasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	81
Tablo 11. Okul Müdürlerinin Okulda İSG Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunları Nasıl Çözdüklerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	96
Tablo 12. Okul Müdürlerinin İSG Uygulamalarındaki Yeterlilik Düzeyleri Hakkındaki Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	102

KISALTMALAR DİZİNİ

İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGB	: İş Sağlığı Güvenliği Birimi
İİGM	: İş Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEBBİS	: Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim İşlemeleri Sistemi
MGBF	: Malzeme Güvenlik Bilgi Formları
OİSG	: Okul İş Sağlığı ve Güvenliği
OİSGK	: Okul İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu
OM	: Okul Müdürü
OSSK	: Okul Sivil Savunma Kulübü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1. Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzni.....	126
Ek 2. Görüşme Formu	127

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırmada yer alan ilgili kavramların tanımına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Toplumu meydana getiren bireylerin, belli bir program çerçevesinde yetiştirilmesi okullar tarafından yapılmaktadır. Geleceğimizin iş gücünü oluşturacak çocuk ve gençlerin zamanlarının büyük bir kısmı okullarda geçmektedir. Ülkemizde yaklaşık 18 milyon civarında öğrenci çeşitli okullarda eğitim görmekte, yine bu okullarda öğretmeninden hizmetlisine kadar bir milyondan fazla kişi de çalışmaktadır. Bu bağlamda okulların öğrenci, öğretmen ve diğer işgören kapasitesi bakımından büyüklüğü düşünüldüğünde okullarda iş sağlığı ve güvenliğinin yüksek öneme sahip olduğu söylenebilir. Erdoğan'a (2012) göre, okulun örgüt ortamının nitelikli insan yetiştirme görevini yerine getirebilmesi için öncelikle iş sağlığı ve güvenliğine uygun olması gerekir. Nitelikli bir eğitim öğretim ortamı oluşturabilmek için öncelikle işgörenlerin ve öğrencilerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda bulunmaları gerektiği düşünülebilir. Güvenli ve sağlıklı bir ortamda gerçekleştirilen eğitim öğretim faaliyetleri hedefine daha rahat ulaşabilecektir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi (İSİG); 2011 yılından itibaren farklı iş kollarından, mesleklerden işçilerin ve işçi ailelerinin hayat verdiği bir ağ örgütlenmesidir. Sağlıklı ve güvenli bir yaşam, çalışma koşulları için mücadele etmektedir. İSİG Meclisi 2011 yılında İstanbul'da faaliyete geçtikten sonra Kocaeli' de, Ankara' da, İzmir' de ve Diyarbakır'da çalışmalarına başladı. Başta sanayi şehirleri olmak üzere birçok merkezde

işçi sağlığı mücadelesini yaygınlaştırmayı hedefleyen İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisinin yayınladığı raporundaki iş kazaları ile ilgili istatistikler değerlendirildiğinde ülkemizin iş kazaları ve bu kazalar sonucunda gerçekleşen ölüm oranlarında ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bu durum iş sağlığı ve güvenliği konusunda yapılan çalışmaların diğer ülkelere göre yetersiz olduğunu göstermektedir. Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği kavramları biliniyor gibi görünse de bu kavramların çalışma hayatına tam anlamıyla yansımadağı görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği kavramları 2012 yılında kanunlaşmasıyla önem kazanarak hızlı bir şekilde çalışma hayatının her noktasına, her aşamasına uygulanmaya çalışılmaktadır (Tülü, 2014).

Sağlıksız ve güvensiz koşullardan kaynaklı kazalar, hastalıklar hatta ölümler zaman zaman okullarda da yaşanabilmektedir. Bu istenmeyen durumların önüne geçebilmek adına okullarda koruyucu önlemlerin alınması büyük bir öneme sahiptir. Çünkü birçok öğrenci, öğretmen, diğer işgören ve okul yöneticisi yaşamının önemli bir kısmını okullarda geçirmektedir. Geleceğimizin garantisi olan çocuklarımızı ve gençlerimizi emanet ettiğimiz eğitim kurumları her yaştan her kesimi yakından ilgilendiren yaşam alanlarıdır. Nitelikli bir eğitimin gerçekleşmesi için bu yaşam alanlarının güvenli ve sağlıklı hale getirilmesi oldukça önemlidir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2021).

Okul ve Kurumlarımız İçin İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi' ne (2020) göre, iş sağlığı ve güvenliğinin uygulanmasından okul yöneticileri sorumlu tutulmuştur. Ancak iş sağlığı ve güvenliği (İSG) kavramının ülkemiz açısından henüz yeni olması, okul binalarının alt yapısının buna uygun olmaması, okul yöneticilerinin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları gibi farklı nedenlerle birtakım aksaklıklar yaşandığı da bilinen bir durumdur. Bu sebeple Millî Eğitim Bakanlığı son yıllarda okullardaki iş sağlığı ve güvenliği konusuna daha fazla önem göstermeye başlamıştır. Eğitim sisteminde çok önemli yeri olan ortaokullar öğrencilere temel becerileri kazandıran, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaran ve öğrencileri bir üst öğrenime hazırlayan akademik eğitim öğretim kurumlarıdır. Temel eğitim kurumlarından biri olan ortaokullar, bulundukları yerleşim yerinin özellikleri açısından farklı yapılara sahiptir. Öğrenci sayılarının değişkenliği, yaşlarının küçük olması, öğrencilerin haftalık okulda bulunma saatlerinin fazlalığı, ilk ve ortaokulun aynı binada olması, sınıf ortamı dışındaki faaliyetlerin bulunması açısından iş sağlığı ve güvenliğinin önemi daha da artmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın iş sağlığı ve güvenliği konusuna son zamanlarda daha fazla önem vermesi ve okul müdürlerini işveren olarak kabul etmesi okul müdürlerinin görevini ve sorumluluğunu oldukça arttırmıştır. Artan görev ve sorumlulukların, dört yıllığına görevlendirilen ve herhangi bir idari kadro garantisi olmayan okul müdürlerini maddi ve manevi yönden yıpratmış görülmektedir. Tüm ortaokul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili karşılaştığı problemlerin çözümlenmesinde iş sağlığı ve güvenliği kavramını içselleştirmesi, önemsemesi, bu alanda gerekli eğitimleri alması ve yeterli bütçeye sahip olmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin görüşleri çok önem arz etmektedir. Bunlardan yola çıkarak araştırmanın problem cümlesi: Muğla ili Menteşe ilçesindeki kamu ortaokullarında görev yapan okul müdürlerinin görüşlerine dayalı olarak ortaokulların iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının düzeyini betimlemektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Muğla ili Menteşe ilçesindeki kamu ortaokullarında görev yapan okul müdürlerinin okullarındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusundaki görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda okul müdürlerinin genel olarak görüşleri nasıldır?
2. Ortaokulda iş sağlığı ve güvenliği konusundaki yasa ve yönetmeliklerin işlevselliği hakkında okul müdürlerinin görüşleri nelerdir?
3. Ortaokul müdürleri okulda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili ne tür uygulamalar yapmaktadır?
4. Ortaokulların iş sağlığı ve güvenliği koşulları yeterli midir?
5. Ortaokul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları esnasında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
6. Ortaokul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında karşılaştıkları sorunların çözüm yollarına ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Ortaokul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda yeterlilikleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanuna göre; tehlikeli durumlardan kaynaklanacak malzeme kaybı, malzemelerin zarar görmesi, işgörenlerin yaralanması ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimali *risk* olarak tanımlanmaktadır. Özkılıç' a (2007) göre, örgütlerde çalışma ortamından kaynaklanan ve yapılan işe bağlı olarak değişik riskler bulunmaktadır. Bu riskler, özellikle örgütün en değerli varlığı olan işgörenler için yaralanma, hastalanma, uzuv kaybı, malzeme kaybı, malzemelerin zarar görmesi ve hatta ölüm gibi istenmeyen, üzücü sonuçlar doğurabilmektedir.

Önlem alınmayan her durum yüzünden üzücü ve istenmeyen sonuçların ortaya çıkabileceği örgütlerden birisi de okuldur. Özellikle yaş grubu düşünüldüğünde ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konusunun oldukça önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu noktada okul müdürlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Okul müdürleri, okulların etkili bir şekilde işleyebilmesi için okulda bulunan bireylerin sağlık ve güvenliğini etkileyebilecek her türlü durumu, olayı düşünmeli ve takip etmelidirler. Özellikle eğitim öğretim hizmeti üreten okullarda okul müdürlerinin; öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer işgörenlerin sağlık ve güvenliklerinin sağlanması açısından alacağı tedbirler büyük önem taşır. Öğretmenlerin ve işgörenlerin etkili, verimli bir hizmet sunabilmesi; öğrencilerin de etkili ve verimli bir eğitim öğretim hizmeti alabilmesi için bulundukları ortamlarda kendilerini sağlıklı ve güvende hissetmeleri gerekmektedir (Oluk, 2018).

Yapılan bu çalışmanın, ortaokul öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri alınmış bir okulda eğitim öğretim faaliyetlerine katılmalarını sağlayabilmek açısından okul müdürlerine iş sağlığı ve güvenliği konusunda ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğretmen ve öğrencilere de iş sağlığı ve güvenliği bakımından uygun ortamlar yaratılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Alanyazın incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği konusunun daha çok meslek liseleri ve teknik liselerde çalışıldığı görülmektedir. Bunun da temel sebebi bu kurumlardaki atölye ve laboratuvarların varlığıdır (Kilitçi, 2018; Sevdalı, 2019; Gümüş, 2016). Yapılan çalışmaların arasında katılımcı olarak ortaokul müdürlerinin de olduğu çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmaların neredeyse tamamı nicel yöntemle ve bir

yerleşim yerindeki tüm okul türleri üzerinde çalışılarak oluşturulmuştur (Sevdalı, 2019; Beşir, 2018; Oluk, 2018; Doğdu, 2019). Alanyazın taramasında iş sağlığı ve güvenliği konusunda sadece ortaokul müdürleriyle Balcı'nın (2016) yaptığı çalışmanın dışında yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Sadece ortaokul müdür ve müdür yardımcılarıyla Zeytinburnu ilçesinde yapılan ve bu alanda tek çalışma olan Balcı'nın (2016) çalışmasında çalışmanın yapıldığı ilçedeki okulların içinde bulundukları durum nicel yöntemle araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda; okullarda iş sağlığı ve güvenliği açısından eksikliklerin bulunduğu, okulların iş sağlığı ve güvenliği konusunda belli bir standarta getirilemediği ortaya çıkmıştır.

Ortaokul kurumları, iş sağlığı ve güvenliği konusunda tek başına araştırma alanı olarak meslek liseleri ve teknik liseler kadar önem taşımaktadır. Çünkü bu kurumlarda da milyonlarca öğrenci ve çalışan eğitim öğretim faaliyeti içinde yer almaktadır. Bu araştırmayla ortaokul müdürlerinin okullarındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusundaki görüşleri doğrultusunda çalışmanın yapıldığı Menteşe ilçesindeki ortaokulların mevcut iş sağlığı ve güvenliği düzeylerinin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu yönleriyle de çalışmanın alanyazında özgün olduğu düşünülmektedir. Çalışma; okulda iş sağlığı ve güvenliğine (OİSG) yönelik yapılan çalışma ve uygulamaların okul müdürlerinin görüşlerinin alınarak tespit edilmesi, elde edilen bilgiler doğrultusunda öneriler geliştirilmesi ve çalışmalar süresince OİSG konusunda okul müdürlerinde farkındalık yaratılması, iş sağlığı ve güvenliği bakımından öğrenci ve öğretmenlere uygun örgütsel ortamlar sağlamasına yapacağı katkılar bakımından önemlidir. Çalışmanın özgün yanını oluşturan bu durumların alanyazına bu konuda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Muğla ili Menteşe ilçesindeki ortaokullarda görev yapan, çalışmaya gönüllü olarak katılan okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği (OİSG) uygulamaları ve uygulamalar esnasında karşılaştıkları sorunlar hakkında geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplarla sınırlı tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

İşveren: İşgören, istihdam eden, gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlardır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012). Bu çalışmada işveren okul müdürünü ifade etmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi: İşyerinde İSG hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimdir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012). Bu çalışmada milli eğitim müdürlüklerinde ve okullarda kurulan iş sağlığı ve güvenliği birimleri kastedilmektedir.

İşgören: Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişidir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012). Bu tezde işgörenle ifade edilen öğretmenler, memurlar, hizmetliler, Toplum Yararına Programı kapsamında alınan temizlik ve güvenlik personeldir.

İş Güvenliği Uzmanı: İSG hizmetlerinde görevlendirilmek üzere Bakanlıkça belgelendirilen mimar, mühendis veya teknik elemandır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012). Bu çalışmada milli eğitim müdürlüklerinde işgören iş güvenliği uzmanları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı görev yapan öğretmen ve mühendislerden iş güvenliği belgesi olanlar ifade edilmektedir.

Okul Güvenliği: Okulda bulunan tüm işgörenlerin fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı bulunmaları sağlayan önlemlerin toplamıdır (Dönmez, 2001).

Okul Sağlığı: Okul çağındaki bütün çocukların mümkün olan en iyi bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlığa kavuşmalarını sağlamak ve devam ettirmektir. Bu doğrultuda öğrencilerin ve okul personelinin sağlığının değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve sağlıklı okul yaşamının sağlanması ve sürdürülmesi, öğrenciye ve dolayısıyla topluma sağlık eğitimi verilebilmesi için yapılan çalışmaların tümünün adıdır (Pekcan, 2006: 454-469).

Ramak Kala Olay: İşyerinde meydana gelen, işgören, iş yeri ya da ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olduğu halde son anda düzelmesiyle zarara uğratmayan,

Çevrede korku ve endiŖe yaŖatan olayları tanımlamaktadır (İŖ Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

Risk: eŖitli nedenlerle oluŖan zararlı sonuç meydana gelme ihtimali (İŖ Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

Risk Değerlendirmesi: İŖyerinde var olan ya da dıŖarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesidir. Bu tehlikelerin riske dnŖmesine yol açan faktörlerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve gerekli kontrollerle tedbirlerin kararlaŖtırılması amacıyla yapılan gerekli bütün alıŖmalardır (İŖ Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

Meslek Hastalığı: İŖgrenin, iŖyeri ortamında iŖin özelliğine göre ve iŖin oluŖturduėu Ŗartların etkisiyle, tekrar eden nedenlerden dolayı uğradığı geçici veya sürekli hastalıktır (GmŖ, 2016).

Tehlike: GerekleŖme ihtimali bulunan büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek istenmeyen, sakıncalı durum (TDK, 2021).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi ile konu hakkında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramları

İş sağlığı ve iş güvenliği birbirinden kesin çizgilerle ayrılamayan, birbiriyle ilişkili ve birbirinden beslenen kavramlardır. Dolayısıyla bu kavramların birbirinden farklı kavramlar olarak kabul edilmesinin yanlış olacağı düşünülmektedir. İş sağlığı ve iş güvenliği kavramı, okullardaki öğrenciler ve işgörenler birbirinden ayrı kabul edilemeyeceğinden bu çalışmada parçalanmadan bir bütün olarak ele alınmıştır. Fakat kuramsal çerçevede konunun daha net anlaşılması için iş sağlığı ve iş güvenliği kavramları ayrı başlıklarda incelenmiştir.

2.1.1. İş Sağlığı

Erdoğan'a (2018) göre, örgütteki işgörenlerin sağlığını etkileyebilecek risklere karşın işgörenlerin sağlığının korunmasına iş sağlığı denir. Örgütte işgörenlerin sağlıklı çalışma koşullarının sağlanması, bedensel ve ruhsal özelliklerine uyan işlerde çalıştırılmasını kapsar. Bu konuda Seyyar (2002) ise iş sağlığını yapılan işin niteliğinden ve ortamdan kaynaklanan sağlıksız koşullardan korunmak ve sağlıklı bir iş ortamı sağlamak için yapılan sistemli çalışma şeklinde açıklamaktadır. Başka bir ifadeyle iş sağlığı, işgörenin sadece fiziki yönden iyi olmasıyla kalmaz, her yönden iyi olmasını sağlar. İş özelliğinin, örgüt ortamının ve çalışma şartlarının işgörenin sağlığı üzerinde

olumlu ya da olumsuz etkileri vardır. İş sağlığı, birbirinden farklı birçok hastalığa yol açabilmektedir (Saruhan ve Yıldız, 2014). İş sağlığı; işgörenlerin iş ortamından ortaya çıkan sağlık sorunlarının önlenmesi ve iş ortamındaki zararlı risklerden korunması, işgörenin niteliklerine uygun işlerde çalışmalarının sağlanması olarak ifade eden çalışmalar da vardır (Emrem, 2018). Bu tanımlardan hareketle okullarda iş sağlığı; öğrenci ve diğer işgörenleri sağlıklarına zarar verebilecek risk faktörlerinden koruyarak onların her yönden iyilik hallerinin tam sağlanması olarak tanımlanabilir.

2.1.2. İş Güvenliği

Ceylan'a (2011) göre, iş güvenliği, işgörenler için çalışma ortamını güvenli hale getirerek iş kazalarını en alt düzeye indirmek veya engellemektir. Bu sayede maddi ve manevi kayıpların önüne geçerek işgörenlerin etkinliğini ve verimliliği arttırmak olarak ifade edilmektedir. Sistemli ve bilimsel araştırmalardan beslenen güvenlik tedbirlerinin belirlenip uygulanması iş kazalarının sebep olduğu zararları azaltmak hatta ortadan kaldırmak için önemlidir. Karşımıza çıkan diğer bir tanımda iş güvenliği; çalışmanın yapılması esnasında, işgörenlerin karşı karşıya gelebileceği tehlikelerin çalışma ortamından çıkarılması veya en az düzeye çekilmesini içeren önlemlerdir şeklinde tanımlanmıştır (Başbuğ, 2013).

Bir başka ifadeyle iş güvenliği; işgörenlerin, örgütün ve üretimin tüm risk ve zarardan korunması anlamı taşımaktadır. İnsanın güven ve sağlık içinde yaşama hakkı en temel hakkıdır. Dünya ülkelerinde başlayıp Türkiye'de de kendini kabullendiren iş güvenliği kavramıyla işgörenlerin güvenliğinin anlatılmak istendiği görülmektedir (Özkılıç, 2007). İş güvenliği Erdoğan' a (2018) göre, işgörenlerin iş kazası geçirmelerini önlemek amacıyla çalışma ortamının güvenli hale getirilmesi için alınması gerekli tedbirler toplamıdır. Ele alınan tanımlar ve açıklamalardan yola çıkarak okullarda iş güvenliği; öğrenci ve diğer işgörenler için riskli ve zararı olabilecek durumları öngörerek ortaya çıkmasını önlemeye çalışan sistemli ve bilimsel çalışmalar biçiminde ifade edilebilir.

2.2. Tarihsel Gelişimine Göre İş Sağlığı ve Güvenliği

Bu bölümde iş sağlığı ve güvenliği kavramının Türkiye’de ve dünyada nasıl ortaya çıktığı, gelişim ve değişim gösterdiği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca ilk ortaya çıktığı andan günümüze kadar ülkemizde ve dünyada yapılan iş güvenliği ve sağlığı çalışmalarına da değinilecektir.

2.2.1. Dünyadaki Tarihsel Gelişimine Göre İş Sağlığı ve Güvenliği

Çalışma faaliyetinin ortaya çıkışı insanın ortaya çıkışıyla denktir. Çünkü insanın ortaya çıktığı ilk andan itibaren yaşamını devam ettirebilmesi için gerek duyduğu ihtiyaçları karşılaması gerekir. Bu nedenle ihtiyaçlarını karşılaması için güvenli bir şekilde çalışmasına ihtiyaç vardır. Dolayısıyla iş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı uygulamalar insanlık tarihiyle eş değer başlangıç göstermektedir. Yaşamını sürdürebilmek amacıyla insanların çalışmaları sırasında sarf ettiği mücadele kazaların ortaya çıkmasına sebep olurken, bu kazalar da beraberinde önlemleri doğurmuştur. Kazalar sonucu ortaya çıkan önlemler de tarihsel süreç içinde yazıya geçirilmiştir (Gerek, 2006).

Tarihsel süreçteki çalışmalara bakıldığında iş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı karşımıza çıkan yazılı örneklerden ilki M.Ö. 384-222 yılları arasında Aristo’nun koşucular ve gladyatörler için hazırladığı beslenme çalışmasıdır. Aristo burada özel hastalıkların varlığına değinmektedir. Diğer bir örnek ise M.Ö. 460-370 yılları arasında Hipokrat’ın kurşunun zararlı etkilerine değindiği çalışmasıdır. Hemen ardından karşımıza çıkan üçüncü örnek de M.S. 60-140 yılları arasında Juvenal’ ın sürekli ayakta duran işgörenlerin varis olma ihtimaline değindiği çalışmasıdır (Berk, Önal ve Güven 2011).

İş sağlığı ve güvenliği kavramının gelişen ve değişen zaman koşullarına göre değiştiği ve geliştiği çok rahat söylenebilir. Erdoğan’a (2018) göre, tarihsel süreç içinde ihtiyaçların değişmesi, teknolojik hareketlerin gelişmesi iş sağlığı ve güvenliğine bakışın değişmesini ve İSG’ nin öneminin gün geçtikçe artmasını sağlamıştır. 15. ve 16’ncı yüzyıllarda iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışma yapan bilim insanları arasında Plini ve Paraselsus dikkat çeker. Plini çalışma alanında insan sağlığına zararlı tozlardan

korunmak için işgörenlerin maskeye benzeyen torbaları kullanabileceklerini öne sürmüştür. Ayrıca eserinde madencilerde rastlanan hastalıklara da değinmiş, bu hastalıklardan korunma tedbirlerinden bahsetmiştir. Bu dönemin önemli bilim insanlarında Paracelsus' a ait ilk işyeri hekimliği eseri olan “De Morbis Metallici” isimli kitabı söyleyebiliriz. Bu kitap, 1493 ile 1541 yılları arasında maden işçilerinde karşılaşılan meslek hastalıklarını ve bu hastalıklarının belirtilerini içermektedir.

17. yüzyıla gelindiğinde karşımıza İSG' nin kurucusu olarak kabul edilen, 1633-1714 yılları arasında İtalya'da yaşayan Bernardino Ramazzini çıkar. “De Morbis Artificum Diatriba” adlı kitabında Ramazzini, 53 hastalığı detayları ile açıklamıştır. Kitabında ayrıca meslek hastalıklarından korunma yollarına da değinmiştir. İçinde yaşanan yüzyıl dikkate alındığında ortaya koyduğu ‘işgörenlerin çalışma biçiminin, işe uygunluğunun sağlık ve iş verimi üzerinde etkili olduğu düşüncesi’ oldukça dikkat çekicidir. İşyerindeki çalışma ortamında alınacak önlemler açısından ergonomik ilkeleri savunmuştur (Erdoğan, 2018; Berk vd., 2011).

Sanayi Devrimi'nin başlamasıyla iş sağlığı ve güvenliğinin önemini hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Bıyıkçı (2010), teknolojinin ve sanayinin gelişmesine paralel çok büyük fabrikaların kuruluş sürecinin hızlandığını belirtmektedir. Bundan dolayı kırsaldan şehre büyük bir göç artışı yaşanmıştır. Şehirlerin bilinçsizce artan nüfusu beraberinde çeşitli problemler getirmiştir. Bu problemlerin başında işsizlik ve buna bağlı olarak iş sağlığına ve güvenliğine aykırı kötü çalışma şartları vardır. Bu durumu çocuk işçilerin maliyet olarak hayvanlardan bile ucuz görülmesi nedeni ile İngiltere’de onlara kömür vagonlarının çeken çocuklardan çektirtilmesinden anlayabiliriz. Üstelik bazı çocuklar su pompalayıcı olarak gelişimlerine uygun olmayan ağır koşullarda ayakları suya gömülü biçimde günde on iki saat çalıştırılmışlardır. Sanayi Devrimi sırasında kadın ve çocuk işçileri koruyucu bazı yasal düzenlemeler yapılsa da yeterli olmamıştır.

İskoçya'daki fabrikasında çocuk işçiler için birtakım düzenlemeler ve iyileştirmeler yapan Robert Owen, gelirinde herhangi bir azalma olmadığını görmüştür. Gençler ve yetişkinlerin çalışma sürelerini kısaltmış, onlar için eğitim programları hazırlayıp bu programları uygulamıştır. Hatta fabrikasında on yaş ve altında çocuk işçi çalıştırmamıştır. Bu çalışmalarıyla çevresinde dikkat çekmeye başlayan Owen, 1802 senesinde “Çırakların Sağlığı ve Morali” adlı kanunun İngiltere’de hazırlanıp kabul edilmesinde rol oynamıştır. Bu yasayla çocuk işçilere bazı haklar tanınmıştır. Yasanın

getirdiği diğer yenilik ise çırakların günde 12 saatten fazla çalıştırılmamasıdır. Bir diğer yenilik haftada bir defa kiliseye gitme iznidir (Erdoğan, 2018; Gümüş, 2016).

Sanayileşme Devrimi'yle İngiltere'den sonra sırasıyla Almanya'da 1839, İsviçre'de 1840, Fransa'da 1841 ve ABD'de 1877 yılında iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili yasaların hazırlanıp yürürlüğe girdiği görülmektedir. Birleşmiş Milletler' in altında 1919 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) kurulmuş, ardından 1948'de ise Dünya Sağlık Örgütü (WHO) kurulmuştur. Bu kuruluşların vücut bulmasıyla iş sağlığı ve iş güvenliği uluslararası boyutta konuşulup tartışılır hale gelmiştir (WHO, 2020).

Son olarak iş sağlığı ve güvenliğinin tarihini insanlık tarihine paralel ilerlediği ortadadır. Ancak sömürü düzeni iş sağlığı ve güvenliği kavramının gerçek manada anlaşılması ve çalışmalarda uygulanmasını çok fazla geciktirmiştir. İSG' nin kanunlaşarak yasal bir zemine taşınması çok uzun yıllar sonra olmuştur. Bu süreçte işgörenler çalışma yaşamında insan onuruna yakışmayan şartlarda çalışmışlardır.

2.2.2. Türkiye'deki Tarihsel Gelişimine Göre İş Sağlığı ve Güvenliği

Türkiye'deki iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamaları ayrıntılı incelendiğinde gelişmiş ülkelerin seviyesinde henüz olmadığı gözlemlenmiştir. Uslu' ya (2002) göre, bunun sebebi Osmanlı Devleti'nin gelişmiş ülkelerdeki sanayi ve teknoloji gelişim ve değişimlerinin uzağında kalmasıdır. Bu gelişim ve değişimleri takip edememe Osmanlı Devleti'nde büyük sanayi ve üretim merkezlerinin kurulamamasına sebep olmuştur. Ayrıca Osmanlı Devleti'ndeki orta ve küçük ölçekli iş yerlerinde hatırı sayılır bir süre lonca teşkilatının sözlü kuralları geçerli olmuştur. Bu büyük ölçekli iş yeri olmayan ve sözlü kurallarla işleyen iş yerlerinin olması Osmanlı Devleti'nde iş sağlığı ve güvenliğinin 19. yüzyıla kadar kanunlaşmasına engel olmuştur.

Eldeki mevcut kaynaklar dikkatlice tarandığında Devlet-i Aliye' de iş sağlığı ve güvenliği konusundaki ilk çalışma olarak karşımıza Medeni-i Hümayun Nazırı Dilaver Paşa tarafından kömür işletmelerindeki çalışma şartlarını tespit etmek için 1865 yılında çıkarılan Dilaver Paşa Nizamnamesi' dir. Zonguldak Ereğli Havzasında bulunan kömür madenlerinde işgörenlerin çalışma koşullarını ve özlük haklarını düzenleyici niteliktedir. Bu tüzükte işgörelere barınma için yer bulma zorunluluğu, işgörenlerin gün içindeki çalışma sürelerinin en fazla on saat olması, hastalandığında doktor hizmetinden

yararlanması gibi önemli maddeler yer almaktadır. Bu tüzüğün üstüne karşımıza 1869 yılında çıkarılan Maadin Nizamnamesi çıkmaktadır. Bu nizamnamede ise tehlikelere karşı tedbir alınması, madende doktor ve eczacı bulundurulması, yaşamını kaybedenlerin ailesine tazminat ödenmesi gibi dönemine göre oldukça önemli maddeler bulunmaktadır (Gerek, 2006).

Türkiye Cumhuriyeti devletinin eldeki kaynaklara göre iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki ilk yasal çalışması 1921 yılında yürürlüğe konulan 151 Sayılı “Ereğli Havza-i Fahmiye Maden Amelesinin Hukukuna Muteallik Kanun” dur. Ayhan (2005), bu kanun hakkında İSG açısından çok önemli olan kısmın maden ocaklarında işverenlerin işçi kazalarına karşı gerekli önlemleri alması maddesi olduğunu dile getirir. Aynı zamanda ona göre kanun; madenlerde eczane ve doktor bulundurulması, kazaya uğrayanlara maddi yardım yapılması, işyerlerinde sağlık ve güvenlik kurallarına uymayan madenlerin kapatılacağı maddelerini içerdiği için İSG açısından önemlidir.

Sağlıklı ve güvenli bir iş hayatının sağlanması için İzmir İktisat Kongresi’nde (1923), bazı yeniliklerin olduğu kararlar alınmıştır. Hemen arkasına 1926’ da yürürlüğe konulan Borçlar Yasası (818 Sayılı), iş kazası ve meslek hastalıklarından kaynaklanan yasal hakları getiren maddeler taşımaktadır. 1930 senesinde yasalaşan Umumi Hıfzıssıhha Kanunu iş sağlığı ve güvenliği açısından önemlidir. Çünkü bu kanun, kadın ve çocukların çalışma yaşamında korunması, elli işgöreni olan işyerlerinde doktor bulundurulması, büyüklüğü bakımından yasada konulmuş sınırları geçen işyerlerinde revir ve hastane oluşturulması gibi maddeleri içermektedir. Kanun, günümüzde de İSG konusunda güncelliğini korumaktadır (Arslan, 2008).

İş sağlığı ve güvenliği konusunda aynı yıl yayınlanan önemli bir yasal düzenleme de Belediyeler Yasası’dır. Belediyeler tabi oldukları bu yasa hükümlerince; fabrika ve sanayi kuruluşlarının elektrik, makine ve motor sistemlerini, ocak ve bacaların kontrollerini düzenli olarak gerçekleştireceklerdir. Aynı zamanda belediyeler bu kuruluşların çevre, sağlık ve güvenlik üzerine zararlı etkisi olup olmadığını incelemek, varsa gerekli tedbirleri almakla sorumludur (Erdoğan, 2018; Uslu, 2002).

İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili gelişmeler bu tarihten sonra dünya ile paralel bir seyir izlemeye başlamıştır. 1932 senesinde gelişmiş ülkelerle uyumunu sağlamak amacıyla Uluslararası Çalışma Örgütüne (ILO) üyelik sağlanmıştır. Ülkemizde Çalışma

Bakanlığı 1945 senesinde kurularak Bakanlığın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun 1946 senesinde yayımlanarak yürürlüğe konuşmuştur. Bakanlık çalışmaları bir üst seviyeye çıkararak Dünya Sağlık Örgütüyle (WHO) üyeliği tartışma konusu yapmış, yapılan tartışmaların ve değerlendirmelerin sonucunda 1949 senesinde Türkiye Cumhuriyeti devleti WHO'ya üye olmuştur. Bu gelişmeler gösteriyor ki ülkemiz iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli olmasa da hızlı ama aksayan adımlarla yol almaktadır (Tülü, 2014).

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının çerçevesini çizen yasal düzenleme 2003 senesinde yayımlanarak yürürlüğe giren 4857 Sayılı İş Kanunu'dur. 4857 Sayılı kanun İSG uygulamalarını tam olarak kapsayamamaktaydı. Uzun uzun yapılan incelemeler, tartışmalar, görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda 30 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsayıcı bir nitelik taşımaktadır (Arslan, 2008). Bu kanun iş kazaları ve meslek hastalıkları yaşanmadan önleme prensibine dayanmaktadır. Kanun; işgören, işveren ve işyerlerinin kamu veya özel ayrımı yapmaksızın sağlığını ve güvenliğini ilgilendiren kapsamlı bir çalışma olarak hayata geçirilmiş yasal düzenlemedir. Ne acı ki tam olarak ülkenin tüm kurum ve kuruluşlarında hala uygulanamamakta ya da denetlenememektedir.

2.3. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

İş sağlığı ve güvenliğinde işgörenler için sağlıklı ve güvenli çalışma ortamlarının sağlanması ön plandadır. Değişim, gelişim ve dönüşümün hızına iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının ayak uydurması gereklidir. Bu hıza ayak uyduramadığı zaman iş kazalarında, ölümlerde ve meslek hastalıklarında engellenemez artışlar meydana gelir. Bu artışların nedenlerinin bir diğeri de alınmış önlemlere, konulmuş kurallara yeterince uyulmamasıdır. Yaşanan iş kazaları, ölümler ve meslek hastalıkları ulusal ekonomiye ciddi anlamda zarar vermekte, iş kalitesini azaltmakta ve yüksek meblağlı tazminatların ödenmesine neden olabilmektedir. Düzenli yapılan sağlık kontrolleri de işgörenlerin sağlığının korunmasında büyük öneme sahiptir (Batur, 2004).

1948 yılında açıklanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 3. maddesinde geçen "Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır." ifadesinde iş sağlığı ve

güvenliğinin insan için değerine işaret edilmiştir. Bildirgenin 25. maddesi konunun önemine atfen konuyu ayrıntılı hale getirmektedir:

Her şahsın gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dâhil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkânlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır (İnsan Hakları Derneği, 2020).

Okullarda sağlıksız ve güvensiz ortamların, davranışların, olayların ve durumların sebep olduğu kazalar, yaralanmalar, hastalıklar ve araç-gereç kayıpları yaşanabilmektedir. İstenmeyen bu olumsuz olaylara engel olmak için tehlike ve risk kaynaklarını tespit ederek, öngörerek sistemli ve planlı bir şekilde önlemeye çalışmak birinci önemli noktadır. Yavrularımızı teslim ettiğimiz okullarda İSG çalışmalarının ikinci önemli noktası, okulda sağlık ve güvenlik kültürünün oluşturulması ve yaygınlaştırılmasıdır. Öğrencilerimiz bizim için geleceğimizin teminatıdır. Onlarda sağlıklı ve güvenli hayat bilincinin oluşturulması bakımından okullarımızın üstlendiği rol oldukça önemlidir (Cereci ve Çetin, 2019).

İSG çalışmalarının üst düzeyde önemli olduğunu yaşanan meslek hastalıklarının tamamının, iş kazalarının ise yüzde doksan sekiz oranında önlenabilir özellikte olmasından anlayabiliriz. Meslek hastalıklarının, iş kazalarının, yaralanmaların, araç-gereç kayıplarının yaşanmasının engellenebilmesi ve ölüm oranlarının en alt seviyelere düşürülmesi amacıyla gerekli eğitimlerin iş hayatına atılmadan önce iş yaşamına başlayacak ilgili insan kaynağına verilmesi yerinde bir yaklaşım olacaktır (Ceylan, 2011).

Akıllı ve Aydoğdu'ya (2012) göre, “Önlemek ödemekten daha ucuz ve insanidir” sözü iş sağlığı ve güvenliğinin önemini anlaşılır şekilde net bir biçimde anlatmaktadır. Burada önemli olan risk ve tehlike unsurlarını önceden görebilme ve uygun önlemleri alabilme becerisidir. Çünkü okullarda herhangi bir kaza yaşanmadan, araç-gereç kaybolmadan, yaralanma olmadan, hastalanma ve can kayıpları yaşanmadan risk ve tehlikeleri öngörmek ve gerekli tedbirleri almak sağlıklı ve güvenli ortamın sağlanmasında hayati öneme sahiptir. Böyle yapıldığında istenmeyen sonuçların, zarar ve kayıpların önlenilebileceği veya en aza düşürülebileceği düşünülmektedir.

2.4. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

İş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarının genelde üç amacından bahsedilebilir. İSG' nin birinci amacı, işgörenleri çalışma ortamındaki olumsuz durumlardan korumak, güvenli ve sağlıklı ortamlarda çalışmalarını sağlamaktır. Bir başka ifadeyle sağlıklı ve güvenli bir iş yaşamı temin ederek işgörenleri iş ortamından doğabilecek istenmeyen sonuçlara karşı korumaktır. İkinci amacı da üretimin verimliliğini ve güvenliğini sağlamak ve korumak, üretimin verimi artırmaktır. Bu konuya gereken önemi vermeyen, gereken özeni göstermeyen ortamlarda iş gücü, araç-gereç, üretim ve zaman kayıpları oluşur. Dolayısıyla üretimde yavaşlama, duraksama önlenemezse gerileme görülebilir. İSG' nin üçüncü amacı olarak iş yerlerinin güvenliğinin sağlanmasıdır. Ortaya çıkmasını istemediğimiz olayları, durumları öngörüp gereken önlemleri alarak, meydana gelebilecek zararları önlemek iş yerlerinin devamlılığı ve verimliliği açısından önemlidir (Coşkun, 2007).

Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının amacı yukarıdaki amaçlarla paralellik göstermektedir. Öğrenci ve işgörenler için en sağlıklı ortam sağlamak, okuldaki tehlikeli durumları yok etmek, yok edilmesi imkansızsa zararları azaltmak, böylece eğitimde verimi ve etkinliği artırmak olarak özetlenebilir. OİSG çalışmalarında amaç sıfır zarar ile işgörelere ve öğrencilere güvenli ortamlar oluşturmaktır (Kara, 2018).

2.5. Ortaokullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi

Bu bölümde iş sağlığı ve güvenliği açısından okul müdürlerinin okullardaki görev, sorumluluk ve üstlendikleri rollerle ortaokullardaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına değinilecektir.

2.5.1. İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Okul Müdürleri

Kanun kapsamına girmeyen yerler kanunda açık bir şekilde verilmiştir. Genel kolluk kuvvetleri, afet ve acil durum kuruluşlarının müdahale çalışmaları, Türk Silahlı Kuvvetleri, Millî İstihbarat Teşkilâtının faaliyetleri, ev hizmetleri, işgören istihdam etmeksizin kendi hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar, hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri, yenileştirme ve düzenleme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim,

güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yer almaz. Bunlar dışında kanun, kamu ve özel sektöre ait tüm iş yerlerini ayırım yapmaksızın kapsamaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

İşverenin sorumlulukları net bir biçimde 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda ortaya konmuştur. Kanunda bu durum şöyle verilmektedir:

İşveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun uygulanması bakımından işveren sayılır. İşveren vekili, kurul toplantılarında ve risk değerlendirmelerinde ya da kurumda iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülmesinde işveren adına hareket edebilir (Madde 3). İşveren, işgörenlerin yaptıkları işe bağlı olarak sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. İş ile ilgili tehlike kaynaklarının önlenmesi, eğitim ve bilgilendirme dâhil her çeşit önlemin alınması, gerekli araç ve gereçlerin noksansız sağlanması ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar. Çalışma ortamında alınan İSG önlemlerine uyulup uyulmadığını işverenler denetler ve tespit edilen uygunsuzlukların giderilmesini sağlar. Kurumdaki tehlikeli durumların rapor edildiği risk değerlendirmesi evrakını yapar veya yaptırır. İşgörenlerin sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alarak görev verir. Hayati ve özel tehlike bulunan yerlere yeterli bilgi ve talimat verilenler haricindeki işgörenlerin girmemesi için gerekli tedbirleri alır. İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz (Madde 4).

Yukarıdaki kanun maddelerinden anlaşılacağı üzere okullar da 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu dâhilindedir. Gümüş'e (2016) göre, müdürler kanun maddeleri hükmünce işveren ifadesiyle adlandırılmaktadır. Dolayısıyla işverenin kanuna göre bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. İşveren sıfatıyla okul müdürleri; okul binasında, okul bahçesinde ve okulun diğer bölümlerinde ortaya çıkabilecek her çeşit tehlikeliden, yaralanmadan, hastalıklardan ve risklerden öğrencileri ve işgörenleri korumakla yükümlüdür. Bu yükümlülüklerini yerine getirirken iş sağlığı ve güvenliği bilinciyle hareket etmelidir (Hoşgörür, 2018). 28532 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik'te (2013) sıralanan okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği (OİSG) sorumlulukları bir liste haline getirilerek Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. *İşveren Olarak Okul Müdürlerinin Sorumlulukları*

No	İşveren Sorumlulukları
1	Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin güncel hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yaptırır
2	İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar
3	İş ortamının ve işgörenlerin sağlık ve güvenliğini sağlama, sürdürme ve geliştirme amacı ile iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır
4	İşveren, risk değerlendirmesi çalışmalarında görevlendirilen kişi veya kişilere risk değerlendirmesi ile ilgili ihtiyaç duydukları her türlü bilgi ve belgeyi temin eder
5	İşgörene görev verirken, işgörenin sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır
6	Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki işgörenlerin hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli önlemleri alır
7	İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlar
8	İşyerinde yürütülen iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine ilişkin her türlü kaydı, raporu saklar.
9	Arama, kurtarma, tahliye, yangınla mücadele ve ilkyardım alanlarında okul personel sayısına göre en az birer destek elemanı görevlendirir
10	Acil durumlarda ekipler arası gerekli koordinasyonu sağlamak üzere işgörenleri arasından bir sorumlu görevlendirir
11	Okulda İSG kurulunu oluşturmak ve çalışma programına uygun etkinliklerini düzenlemek/denetlemek
12	İSG kurulu için gerekli toplantı yeri, araç ve gereçleri sağlar
13	İşgören temsilcisi seçimini sağlar
14	Risk değerlendirme ekibi kurulmasını sağlar
15	Acil durum ekibi oluşturulmasını sağlar
16	İş Sağlığı ve Güvenliği onaylı defterin tutulmasını sağlar
17	İş Sağlığı ve Güvenliği uyum levhalarının belirlenmesi ve uygun yerlere asılmasını sağlar
18	Acil toplanma yerleri ve yönlendirme işaretlerinin belirlenmesini sağlar
19	Yangın sistemlerinin kontrol edilmesi sağlar
20	Alarm ve tahliye tatbikatlarının düzenli olarak yapılmasını sağlar
21	İSG etkinlikleri için duyuru ve iletişim panolarının aktif kullanılmasını sağlar

Tabloda verilen OİSG görevlerinin dışında MEB tarafından hazırlanıp Resmî Gazete’ de yayımlanmasıyla yürürlüğe giren, üzerinde çok sayıda değişiklik yapılan Okul

Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği' nin (2019) son halinin 39. maddesine göre müdür; okulun öğrenci, her türlü eğitim ve öğretim, yönetim, denetim, insan kaynakları, tahakkuk, taşınır ve taşınmaz mal işlerinden sorumludur. Bunlara ek olarak okul müdürü yazışma, eğitici ve sosyal etkinlikler, yatılılık, bursluluk, taşınmaz eğitim, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik ile Bakanlık ve İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerince verilen diğer görev ve emirlerin yerine getirilmesini sağlar.

2.5.2. Ortaokullardaki İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları

Okullarımızda bulunan öğrencilerimiz ülke nüfusunun yaklaşık %25'ine denk gelmektedir. Okul nüfusunda karşımıza çıkan rakamların büyüklüğü bu kesimin içinde bulunduğu okullardaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının önemini gözler önüne sermektedir. İş sağlığı ve güvenliği kültürünün kazandırılmasına çocukluktan itibaren başlamalıdır. Bu kültürün kazandırılmasında toplumun mimarı olan okulların sorumluluğu oldukça fazladır. Çünkü öğrenciler böyle bir kültürün içinde bu kültüre uygun yetişeceklerdir. Ayrıca OİSG kültürünün oluşumuyla öğrenci ve işgörenler kendi sağlıklarını ve güvenliklerini riske sokmadan yanlış ve hatalı davranışlardan uzak kalacaklardır (Cereci ve Çetin, 2019).

Okulda gerçekleştirilen iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının ilk basamağı OİSG kurulunun kurulmasıdır. Ardından ikinci basamak olarak bu kurulun okuldaki öğrenci ve işgörenler için risk doğurabilecek durumları belirlemesidir. Üçüncü basamakta OİSG Kurulu gerek öğretmenlerin gerek öğrencilerin gerek diğer işgörenlerin çalışma ortamında maruz kaldıkları tehlikeleri veya tehlike kaynaklarını değerlendirerek ihtiyaç duyulan sağlık ve güvenlik önlemlerini belirlemesidir. OİSG kurulunun değerlendirmesinde okul koşulları, öğrenciler, çevre ve bilinç düzeyi belirleyici bir rol üstlenir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020).

Bülbül (2016), okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda yeterli birikime ulaşmaları iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının amacına tam manasıyla ulaşmasında katkı sağlayacağını ifade etmektedir. İş güvenliği kurallarını öğrenmek ve uygulamaya çalışmak yasal zorunluluk olarak görülmemelidir. Tam tersine okulları sağlıklı ve güvenli düzeye getirmek, insan onuruna uygun çalışma ortamları sağlamak olarak algılanmalıdır. Okul müdürleri iş sağlığı ve güvenliği alanında uzman sayılmazlar.

İl ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri (İSGB) kurulmuş olup buralarda kamu okullarındaki işgörenlerden iş güvenliği uzmanı belgesine sahip kişiler görevlendirilmiştir. Görevlendirilen iş sağlığı ve güvenliği uzmanları; okul müdürlerine, öğretmenlere ve işgörelere iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri düzenlemekte, onlara gerekli rehberlik yardımları etmektedirler.

Okullarımızda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili OİSG Kurulu öğrenciler ve işgörelenler için hayati öneme sahip bazı önlemler almaktadır. Okulda güvenli eğitim, öğretim ve çalışma ortamların düzenlenmesi adına dolaplar sabitlenmekte, iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturulmasına yönelik uygulamalar yapılmakta, merdiven boşlukları güvenli hale getirilmekte, kimyasal ve biyolojik risklerin doğasına uygun tedbirler uygulanmaktadır. Aynı zamanda okul müdürlerinin öncülüğünde okulların risk analizleri değerlendirilip hazırlanmaktadır. Hazırlanan bu risk analizlerine göre okulun uygun yerlerinde çeşitli doğal afetlere karşı yangın tüpü ve acil yönlendirme levhaları bulundurulmaktadır. Ayrıca okulun uygun yerlerine yangın merdivenleri yapılmaktadır. Okullarda alınan önlemlerin dışında öğrenci ve işgörelenlere eğitim vermek, onlardaki bilinç düzeyini arttırmak için tatbikatlar yapılmaktadır (Hoşgörür, 2018).

2012 yılında yayımlanan İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği dikkatlice incelendiğinde ayırım yapılmaksızın tüm kurum ve kuruluşlar az tehlikeli, tehlikeli ve çok tehlikeli olarak üç gruba ayrıldığı görülmektedir. Eğitim alanında mesleki ve teknik öğretim ile çıraklık eğitim tehlikeli sınıfta yer alırken, diğer eğitim kurumları az tehlikeli sınıfta yer almaktadır. Tebliğdeki tehlike sınıflarına göre ayrılan eğitim kurumları, Tablo 2’ de ayrıntılı bir biçimde verilmiştir.

Tablo 2. *Tehlike Sınıflarına Göre Okullar*

Okul Türü	Tehlike Sınıfı
Okul öncesi	Az Tehlikeli
İlkokul	Az Tehlikeli
Ortaokul	Az Tehlikeli
Genel ortaöğretim	Az Tehlikeli
Kamu Teknik ve Mesleki	
Ortaöğretim	Tehlikeli
Özel Teknik ve Mesleki	
Ortaöğretim	Tehlikeli
Çıraklık Eğitim	Tehlikeli

(Kaynak: İş Sağlığı ve Güvenliği Tehlike Sınıfları Tebliği, 2012).

2.5.2.1. Acil Durum Planının Yapılması

İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkındaki Yönetmelik'e (2013) göre acil durum, işyerinin tamamında veya belli bir bölümünde oluşabilecek yangın, patlama, kimyasal ve biyolojik yayılım, deprem, sel, fırtına gibi doğal afetlerle müdahale, ilk yardım veya tahliye gerektiren olayların bütünüdür. Yönetmelik, acil durum planını şöyle tanımlamaktadır: Bütün işyerleri için acil durum risklerinin tespiti, olumsuz etkilerini engelleyici veya sınırlandırıcı önlemlerin alınması, görevlendirilecek destek insan kaynağının tespiti, acil durumlara müdahale ve tahliye yöntemlerinin oluşturulması eylemlerini içine alan planlı ve sistemli çalışmaların yer aldığı dokümandır.

İşyeri olarak değerlendirilen okullarda acil durumlarla mücadele etmek için yangınla mücadele, arama kurtarma ve tahliye, ilkyardım olmak üzere üç ekip oluşturulmalıdır. Bu ekiplerde görevlendirilecek insan kaynağından gerekli eğitimleri almış olması beklenir. Okul müdürü bu görevlendirmeleri yaparken bu hususlara dikkat etmelidir. Ekiplerde görevlendirecek kişi sayıları, okulun işgören sayısı ve tehlike sınıfının niteliğine göre farklılık gösterebilir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020).

Okullarda ortaya çıkabilecek acil durumların yönetilmesi esnasında kullanılacak acil durum planlarının afet öncesi, afet sırasında ve afetten sonra yapılacaklar şeklinde temel amaçları vardır. Afet öncesinde; afet sonrasında oluşabilecek tehlike ve zararları öngörmek, ortaya çıkmadan önlem almak ve acil durumlara karşı hazırlıklı olunmasını sağlamak amaçlanır. Afet sırasında ise amaç; daha önceden kazanılmış olan doğru davranışlarla kurtarma, ilk yardım ve tahliye esaslarını plana uygun tatbik etmektir. Afetin gerçekleşmesinde sonraki amaç; acil durumlara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale etmek, kayıpları en düşük seviyeye indirmek ve okulun normal seyrine bir an önce dönebilmesi için gereken faaliyetleri belirlemek ve uygulanmasını sağlamaktır.

Okul müdürleri okullarında vücut bulabilecek acil durum esnasında yapması gereken çok önemli çalışmalar vardır. Bu çalışmaları Alabaz' ın (2020) Millî Eğitim Bakanlığı için hazırladığı 'Okul ve Kurumlarımız İçin İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi' ne göre şöyle sıralamak mümkündür: Acil durum telefonları kolay görünür yerlere asılmalı, tahliye planları her katta asılı olmalı, acil çıkış kapıları ve sınıf kapıları dışarı doğru açılmalı, yangın alarm ve uyarı sistemleri bozuk olmamalı, acil toplanma bölgeleri daha önceden belli olmalı, acil çıkış merdivenleri yapılmalı, acil durum uyarı levhaları

kapı ve kaçış yönlerini gösterir şekilde uygun yerlere asılmalı, acil durum ekiplerinde görevli insan kaynağı belirlenmiş olmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı kendisine bağlı okullarda yaşanabilecek acil durumların öngörülerek ortadan kaldırıcı veya sınırlandırıcı önlemlerin alınması, acil durum ekiplerinde görevlendirilecek insan kaynağının tespiti, acil durum planlarının kayıt altına alınması için MEBBİS’ te İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi Acil Durum Veri Girişleri modülünü kullanıma açmıştır. Elde dilen bütün veriler bu modüle girilerek çıktıları alınıp imzalanarak “Acil Durum Planı” olarak kayıt altına alınmaktadır (Hoşgörür, 2018).

2.5.2.2. Risk Değerlendirilmesinin Yapılması

6331 Sayılı İSG Kanunun 4. maddesinde işveren sorumlulukların arasında risk değerlendirmesinin yapılması bulunmaktadır. Bu maddeden anlaşılacağı üzere işverenlerin risk değerlendirmesi yapması zorunlu hale gelmiştir. Risk değerlendirmesi çalışma ortamında var olan tehlike ve riskleri tanımlamak ve gerekli olan önleyici ve koruyucu önlemleri geliştirmek için yapılan sistemli bir çalışmadır. Risk değerlendirmesi hem muhtemel risklerin tanımlanması hem de bu risklerin ortadan kaldırılması veya en aza indirgenmesi için tedbirlerin alınması, belgelenmesi ve seçilen tedbirlerin gözden geçirilmesini kapsar.

Unutulmamalıdır ki okul müdürleri; öğretmenler, diğer işgörenler ve öğrencilerin her birinin okul içindeki sağlık ve güvenliği sağlamakla yükümlüdür. Amaç, bu görev ve sorumlulukların gereği olarak beklenmeyen ve istenmeyen olayları önlemeye yetecek ölçüde tedbirlerin bulunup bulunmadığını tespit etmek ve hangi konularda iyileştirmeler gerekiyorsa gerekli işlem ve tedbirleri buna göre uygulamaya koymaktır. Bu amaca ulaşmak için öncelikle okul müdürü okulda konuya hâkim kişilerden oluşan risk değerlendirme ekibi kurmalıdır. Okul müdürünün liderliğinde bu ekip risk değerlendirmelerini yapmalıdır. Risk değerlendirmesinin ne şekilde yapılacağı da “Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği’nde açık bir şekilde gösterilmiştir. Ancak Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda Okul müdürlerinin işini MEBBİS’ te Risk Analizi Değerlendirme modülü açarak kolaylaştırmıştır. Çünkü okul müdürlerinin risk analizde ihtiyaç duyacağı form bilgileri bu modülde mevcuttur (Alabaz, 2020).

Risk Değerlendirme Yönetmeliği (2012) incelendiğinde risklerin tanımlanma ve değerlendirilme zamanları farklılık göstermektedir. Yeni bir iş yapılacaksa veya hiç risk değerlendirmesi yapılmamışsa, kullanılan teknolojiye değişiklik veya yenilik olmuşsa, mevzuat değişikliği olmuşsa veya yeni bir mevzuat yürürlüğe girmişse, kullanılan ekipmanla değişmişse, yeni bir teknik kullanılacaksa, kullanılan cihazların veya mekânların kullanım amacı değişmişse, yeni bir makine veya üretim aracı alınmışsa, yeni bir madde kullanılacaksa, iş ortamında veya iş sürecinde önemli değişikliklerin olmuşsa; kazalar, kazaya ramak kalmalar, yaralanmalar, zararlar, doğal afetler ortaya çıkmışsa düzenli aralıklarla risk değerlendirmesi yapılmalıdır.

2.5.2.3. Öğrencilere ve İşgörenlere İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitiminin Verilmesi

Okul işgörenlerine ve öğrencilere yönelik iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı bilinç düzeyini arttıracak, doğru davranış şekillerinin gösterilmesine katkı sağlayacak eğitimler Okul İş Sağlığı ve Güvenliği (OİSG) kurulu tarafından tespit edilir. OİSG Kurulu, belirlenen eğitim ihtiyacının okul içi veya okul dışı kurumlarla iş birliğine girerek karşılanmasını sağlar. Eğitimin yeterli gelmemesi durumunda ihtiyaç ve eksiklikler tespit edilerek yeniden bir eğitim programlanabilir. Eğitim alanlar ve eğitim alanların hangi konuda eğitim aldıkları OİSG Kurulu tarafından kayıt altına alınır (Hoşgörür, 2018).

Okul müdürleri planlanan eğitimlerin niteliğini ve verimini süreç içerisinde takip eder. Öğrenci ve öğretmen dışında kalan işgörenlerinin okuldaki İSG eğitimlerine katılmalarını sağlar. Öğretmenlerin İSG eğitimleri ilçe ve il milli eğitim müdürlüklerince yapılır. Okul müdürleri, öğretmenlerin zamanı geldiğinde bu eğitimlere katılmasını da takip eder. Genel anlamda bu eğitimler; işe başlamadan evvel, çalışma yeri değiştiğinde, iş değişikliği olduğunda, iş ekipmanının değişmesi veya yeni teknoloji kullanılması durumunda verilir (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları, 2013).

Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığına (2015) göre, kamu hizmeti veren eğitim kurumları kendi tehlike sınıfına bakmaksızın tüm işgörenlerine iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermek veya aldırarak zorundadır. Okula yeni gelen insan kaynağı olduğunda OİSG Kurulu tarafından okul bünyesinde sürdürülen iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları hakkında eğitim verilmelidir. Verilen eğitimlerin maliyeti öğretmen ve diğer okul

işgörenlerine hiçbir şekilde yansıtılamaz. Eğitimlerde geçen süreler çalışma saatinden sayıldığı için eğitime katılan işgörenler hiçbir şekilde maddi kayba uğratılmazlar. Verilen eğitimlerde temel amaç okullarda sağlı ve güvenlik kültürü oluşmasına katkı sağlamaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi'nde (2014), öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği bilgilerini arttırmak ve onlarda doğru davranışların oluşmasını sağlamak için çeşitli etkinliklerin okul müdürleri tarafından düzenlenmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Okulların birçoğu bu gerekliliğe uyarak öğrencilerine acil durumlar konusunda eğitimler vermektedir. Böylece geleceğin teminatı ve işgöreni olacak çocuklar okula başladığı andan itibaren iş güvenliği bilinciyle yetişerek önlerine çıkabilecek risklerin ve zararların farkında olabileceklerdir. Bu farkındalığı kazanan öğrenciler, gelecek yaşamlarında iş sağlığı ve güvenliğine dikkat ederek yaşayacaklardır.

2.5.2.4. Yangınla İlgili Yapılan Uygulamalar

Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik (2007) ve Millî Eğitim Bakanlığı Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesi (2009) çerçevesinde okullarda yangın riskine karşı alınması gereken önlemler belirlenmiştir. Okul İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu (OİSGK) ve Okul Sivil Savunma Kulübü (OSSK) iş birliği yaparak okulun fiziki şartlarını ve yangın risklerini değerlendirmekte ve buna uygun gereken tedbirleri birlikte almaktadır. Ayrıca acil çıkış yolları, toplanma alanları, yangın sireni, ilk müdahale ekibi, yangın musluklarının krokileri, yangın ihbar telefonları vb. hazırlamaktadır.

Kişilerin davranışlarını geliştirmek amacıyla yangın senaryoları üreterek, gerekli tatbikatları yapmaktadır. İşgörenler arasından uygun kişiler seçilerek yangın söndürme, koruma ve kurtarma ekibi kurulmaktadır. Bu ekibe aldıkları eğitimlerde yangın durumunda yapacakları görevler, kullanmaları gereken yangın söndürme cihazları ve söndürme teknikleri öğretilmektedir. Bunun yanında uygun zamanda tatbikat yaparak öğrendikleri pekiştirilmektedir. Böylece çıkması muhtemel bir yangında işgörenlerin ve öğrencilerin panik yapmadan doğru bir şekilde davranmaları sağlanmaktadır.

Yukarıdaki yönerge ve yönetmelikte okullarda yangına karşı alınması gereken önlemler yer almaktadır. Bu yönerge ve yönetmelikler kapsamında okullarda yangın

riskine karşı alınması gereken önlemler aşağıdaki detaylıca incelenmiş olup derlenip bir araya getirilerek Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. *Okullarda Yangın Riskine Karşı Alınması Gereken Önlemler*

Önlem Alanı	Alınması Gereken Önlemler
Yangın Dolapları	Büyük binalarda yangın dolabı yapılması zorunludur. Yangın dolapları tüm katlarda bulunmalıdır.
Acil Durum Aydınlatma Sistemi	Binada bulunan aydınlatmanın kesilmesi halinde otomatik olarak devreye girecek sistemdir. Acil durum aydınlatma sisteminin en az 60 dk çalışması gereklidir.
Acil Durum Yönlendirmesi	İşgören ve öğrencilerin çıkışlara rahatlıkla ulaşabilmesi için acil durum yönlendirmesi yapılmalıdır. Acil çıkışlarda kullanılacak kapıların üzerinde "ACİL ÇIKIŞ" levhası olmalıdır. Acil çıkışta tereddüte yol açacak hiçbir ışıklı işaret veya nesne olmaz.
Yangın Söndürme Tüpleri	Okulların her katı için uygun tipte bir adet 6 kg'lık yangın söndürme tüpü olmalıdır. Yangın tüpleri yerden 90 cm yüksekliğe asılmalıdır.
Yangın Algılama ve Uyarı Sistemleri	Yangının hemen algılanması ve yangına hızlı müdahale edilebilmesini sağlayacak sistemler kurulmalıdır.
Yangında Öncelikli Kurtarma Etiketleri	Yangında ilk kurtarılması gereken malzeme ve evrak dolabına kırmızı, ikinci kurtarılması gerekenlere mavi, üçüncü kurtarılması gerekenlere yeşil etiketler yapıştırılmalıdır.
Yangın Merdivenleri	Binadakilerin hızlı ve güvenli şekilde tahliyesinde kullanılmak için merdiven yapılmalı ve acil durumda kullanıma hazır tutulmalıdır.
Acil Çıkı ve Yangın Tahliye Kapıları	Yangın tahliye kapıları duman sızdırmaz özellikte olmalı ve kilitli tutulmamalıdır. Yangına karşı en az 90 dk dayanıklı malzemeden yapılmalıdır.

Tablodaki uyarılar okulun gerekli yerlerine asılmalı; okuldaki çalışanlar ve öğrenciler rahatlıkla görüp okuyabilmelidirler. Bu hususun uygulanmasına okul yöneticileri önem vermelidirler.

2.5.2.5. Tehlikeli Madde ve Kimyasallarla İlgili Yapılan Uygulamalar

Tehlikeli maddeler, kimyasalları toz, gaz, buhar ve partiküller gibi maddeleri kapsar. Okulda kullanılan veya kullanılmak üzere getirilen tehlikeli madde ve kimyasal maddelerin cinsi, biçimi ve etkileri konusunda bilgi sahibi olunması, bu maddelere karşı koruyucu malzeme seçimi çok önemlidir. Bu tür maddelerin ölçümlerini de kapsayacak şekilde ilgili risk değerlendirmesi yapılarak OİSGK tarafından kayıtları tutulup gereken koruyucu ve önleyici tedbirler alınmalıdır. Kayıtlar tutulup gerekli koruyucu önlemler

alınırken bilgi edinilebilecek kaynaklar yasalar ve mevzuat, işveren, kimyasal madde imalatçısından alınan Malzeme Güvenlik Bilgi Formları (MGBF), ambalajlar üzerindeki etiketler ve eğitim programları olarak sayılabilir (Alabaz, 2020).

Okullarda kullanılan tehlikeli madde ve kimyasalların kullanımıyla ilgili birtakım çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmalar mevzuata uygun olarak yapıldığı söylenebilir. Çeşitli aksamalar olsa da okullarımız bu kurallara uymaya çalışmaktadır. Burada önemli olanın okuldaki öğrenciler ve işgörenler olduğu unutulmamalıdır.

Tehlikeli madde ve kimyasal madde kullanımında okullarda çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz: Tehlikeli madde ve kimyasalların özellikleri Türkçe olarak hazırlanarak üzerlerine yapıştırılmaktadır. Bunun için Çevre Bakanlığınca 11.03.2002 tarih ve 24692 sayılı Resmî Gazete’ de yayınlanan “Güvenlik Bilgi Formlarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ” esaslarına uygun birer güvenlik bilgi formu (MGBF) kullanılmaktadır. Ayrıca bilgi formlarında yazılı bu maddelerin zararları ile bunlardan korunma yolları işgörelere yazılı olarak bildirilmektedir.

Bu tebliğe göre kullanılan tüm tehlikeli madde ve kimyasal maddeler, kapısı kilitli sadece yetkili kişi tarafından kullanılan dolapta saklanmaktadır. Bu maddeler için gerekli ikaz ve uyarı levhaları dolaplara asılmaktadır. Bunların depolanması, kullanılması, atıkların uzaklaştırılması ve yok edilmesi ilgili yönetmeliklere uygun biçimde gerçekleştirilmektedir. Depolama işlemi tehlikeli madde ve kimyasalların tehlike sınıfına göre gruplandırılarak yapılmaktadır. Acil durumlarda uyulması gereken talimatlar görünür yerlere yerleştirilmiştir. Laboratuvar ortamın havalandırmasına dikkat edilmekte, deney yapacak personele uygun kişisel koruyucu donanım (önlük, maske, gözlük, eldiven vb.) verilmekte, acil göz duşu bulundurularak kimyasal maddenin göze teması halinde kişilerin bol su ile gözlerini yıkamaları sağlanmaktadır. Bu hususlarda okul yönetimi ve sorumlu çalışan tarafından okuldaki çalışan ve öğrenciler düzenli aralıklarla bilgilendirilmektedir.

2.5.2.6. Düzenli Aralıklarla Yapılan Kontroller

Teknolojinin ilerlemesiyle çeşitli özellikleri bakımından gelişmiş makinelerin artmasıyla iş kazalarında meydana gelen kaza, yaralanma vb. durumlardaki artış dikkat

çekici hale gelmiştir. Dolayısıyla bu istenmeyen zararlı durumlara birtakım tedbirler alınması şart olmuştur. İş yerlerinde kullanılan makine ve malzemelerinin kontrollerinin düzenli aralıklarla yapılması bu tedbirlerin en önemlisidir. Çünkü makine ve malzemeler zamanla bozulabilmekte, iş göremez hale gelebilmektedir. Düzenli aralıklarla bakımların yapılmasıyla makinelerin ömrü uzatılmakta, emniyetli bir şekilde çalışmaları sağlanmaktadır. Bu bilgilerin ışığında düzenli aralıklarla yapılan kontrol için; uygun yöntemlerle, kontrol uzmanları tarafından sistemli bir şekilde yapılan deney, muayene ve test faaliyetlerinin bütünüdür denebilir (İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi, 2014).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2019 yılında yayımlanan İş Ekipmanlarının Periyodik Kontrolleri Genelgesi' ne göre eğitim kurumlarındaki kazan, basınçlı kaplar, paratoner, topraklama ve elektrik tesisatı, elektrikli aletler ve jeneratörler, makineler, inşaat işlerinde kullanılan iskeleler vb. her türlü araç, gereç, tesis ve tesisatların düzenli aralıklardaki kontrolleri milli eğitim müdürlüklerince işin uzmanı teknisyen, mühendis ve öğretmenlere yaptırılmaktadır. Yapılacak kontroller ve bu kontrollerin tarihleri okul müdürlerinin takibindedir. Bu alanda yapılacak iş ve işlemlerden okul müdürleri sorumludur. Kontroller yapıldıktan sonra kontrollere ilişkin işlemler tutanak altına alınarak gerekli dosyalara konmakta ve bu dosyalar okul yönetimlerince uygun yerlerde saklanmaktadır. Kontrolde geçirilen malzemeye yazı yapıştırılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı kendisine bağlı okullarda bu kontrollerin yapılması için bütçe ayırmakta, ayırdığı bu bütçenin artmaması için hizmet içi eğitimler yoluyla kontrol uzmanları yetiştirmektedir. Yetiştirdiği bu kontrol uzmanlarını da milli eğitim müdürlükleri aracılığıyla okullara göndermekte ve gerekli periyodik kontrollerin yapılmasını sağlamaktadır.

2.5.2.7. Elektrikle İlgili Yapılması Gerekli Uygulamalar

Elektrik, hayatımızda o kadar büyük öneme sahiptir ki onu hayatımızdan çıkardığımızda önemi ortaya çıkmaktadır. Hayatımızın her alanında birçok iş elektriğin yardımıyla yapılmaktadır. Hayatımızda bu kadar önemli bir yere sahip olan elektriği doğru kullanmadığımızda bize birçok zararı dokunabilmektedir. Elektriğin zararlarını genel olarak iki ana başlıkta toplayabiliriz. Bu zararlardan ilki elektrik çarpmalarıdır. Elektrik çarpmaları vücudumuzda yanıklar oluşturabilir. Daha da önemlisi ölmemize neden olabilir. Elektriğin karşımıza çıkan ikinci zararı ise ortaya çıkardığı yangınlardır.

Bu yangınlar önlem alınmayan, kulak arkası edilen, fark edilemeyen elektrik kaçaklarından kaynaklanmaktadır (Oluk, 2018).

Okulların neredeyse her bölümünde işgörenler, öğretmenler tarafından elektrik farklı işler için farklı aletlerde kullanılmaktadır. Elektriğin öğrenci, öğretmen ve diğer işgörenler için her an risk oluşturduğu unutulmamalıdır. İş sağlığı ve güvenliği konusunun okullardaki en önemli dikkat edilmesi gereken unsurudur. İSG açısından bu denli önem teşkil eden elektrik için gerekli önlemleri sağlamak zaruridir (Gümüş, 2016).

Okullarda elektrik ile ilgili bütün işler yetkili ve uzman kişilerce yapılmalıdır. Okul binalarındaki tüm panolarda kaçak akım röleleri bulunmalıdır. Elektrik panolarının yer izolasyonu TSE onaylı yalıtkan materyallerle yapılmalıdır. Okullarda elektrik ile ilgili risk oluşturabilecek araçlardan biri de prizlerdir. Prizlerin güvenliği oldukça hayati öneme sahiptir. Öğrenciler prizlerle uğraşırken elektrik çarpmasına uğrayabilmektedir. Bunun sebebi okulun tüm birimlerinde bulunan prizlerde koruma aparatlarının takılı olmamasıdır. Ayrıca okul binasındaki ıslak zeminlerde açıkta elektrik tesisatı, kablo, priz vb. bulunmamalıdır (İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemleri, 2013).

2.5.2.8. Okulun Genel Fiziki Şartlarının Düzenlenmesi

Okullarda sabitlenmeyen dolaplar, gerekli önlemlerin alınmadığı merdivenler, güvenlik önlemlerinin alınmadığı okul bahçeleri, alçak yapılan pencereler gününün önemli bir bölümünü okulda geçiren öğrenci ve işgörenler için birçok tehlike ve risk barındırmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Öğretim Faaliyetleri ve Güvenlik Tedbirleri (2015) yazısına göre, deprem durumunda devrilme riski olan dolap, pano, çerçeve, merdiven korkuluğu vb. eşyalar sabitlenmeli ve düzenli olarak kontrol edilmelidir. Okul bahçelerinde bulunan kale direkleri, basketbol potaları ve diğer oyun spor araç gereçlerinin güvenli bir şekilde takıldığından emin olunmalı ve sürekli kontrolleri yapılmalıdır. Bahçe zeminleri öğrencilerin gelişimlerine uygun malzemelerle kaplanarak çeşitli yaralanmaların önüne geçilmelidir. Okul merdivenleri daima temiz ve güvenli olmalıdır. Merdivenlerdeki korkuluk yükseklikleri, korkulukta bulunan boşluklar güvenli hale getirilmelidir. Kayma tehlikesine karşı merdivenlere kaydırmaz bantlar çekilmelidir.

Çok sık olmasa da karşılaşılan olaylardan birisi de okul pencerelerinden düşme olaylarıdır. İstenmeye bu olay, yaralanmalara hatta can kayıplarına neden olmaktadır. Önüne geçmek için pencereler yarı açılır hale dönüştürülüp gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2015).

Okulların fiziki yapısından kaynaklanan diğer bir sorun alanı kazan daireleridir. Kazanı yakan kişinin belgesi mutlaka olmalıdır. Kazan daireleri yeterli miktarda yangın söndürücüsüne sahip olmalıdır. Ayrıca kazan dairelerine sadece görevliler girmelidir. Çünkü başkalarının girmesi çeşitli istenmeyen olaylara yol açabilir. İşletme talimatı, kazanı yakan kişinin kolayca görebileceği bir yere asılmalıdır. Kazan daireleri kesinlikle depo olarak kullanılmamalıdır. Çünkü yangın, gaz kaçağı, gaz sıkışması, patlama gibi okula ve okuldaki insanlara zarar verebilecek durumlar yaşanabilir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2015).

2.5.2.9. Okul Sağlığı Hakkında Yapılan Uygulamalar

Okullardaki iş sağlığı ve güvenliği konularından biri okul sağlığıdır. Sağlık Bakanlığına (2008) göre, sağlıklı okul yaşamının sağlanması ve sürdürülmesi için öğrencilerin ve okul işgörenlerinin sağlığının kontrol edilmesi, geliştirilmesi, öğrenciye ve okul işgörenlerine sağlık eğitiminin verilmesi çalışmalarının tümüne okul sağlığı denir. Okul sağlığı çalışmalarında amaç; öğrencilerin bedensel ve ruhsal sağlığa ulaşmalarını sağlamak ve çocukların, ebeveynlerin ve toplumun sağlık düzeyini arttırmaktır.

Sağlık hayatımızdaki her şeyin başlangıcıdır. Sağlık olmadan amacına uygun, huzurlu, mutlu hiçbir şey yapamayız. Okul kantinleri, tuvaletleri, sınıfları, laboratuvarları, koridorları ve yemekhanedeki temizlik öğrenci ve işgören sağlığı açısından çok önemlidir. Ayrıca öğrencilere ve işgörelere tüketimine sunulan yiyeceklerdeki kalite de öğrenci sağlığı ve işgörelere açısından çok önemlidir.

Işık'a (2004) göre, eğitim öğretim faaliyetlerinin nitelikli bir biçimde sürmesi için öğrencilerin ve işgörelere sağlıklarının korunması şarttır. Okul dönemi öğrenciler açısından gelişimin, öğrenmenin, keşfetmenin, sosyalleşmenin ve etkilenmenin üst düzeyde yaşandığı önemli bir dönemdir. Öğrencilerde alışkanlıklar ailede ve okulda

oluşmaya başlar. Okul çağında alınacak sağlık önlemleri, yapılacak sağlık eğitimleri çocukların sağlık bilinciyle yetişmesinde ve sağlık konusunda doğru davranışlar sergilemesinde etkili olacaktır.

Okullarda sağlık yönünden tehlikelerin ve risklerin fazla olması, önlem alınmadığı takdirde çeşitli sağlık sorunlarının yaşanması, öğrenci başarısının olumsuz etkilenmesi, salgınların yayılımının çok hızlı olması gibi istenmeyen durumlar okul sağlığına önem verilmesini zorunlu hale getirmektedir (Yiğit, 2008).

MEB'in üzerinde durduğu önemli konulardan bir tanesi okul sağlığıdır. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı; birçok çalışma, eğitim ve proje gerçekleştirmektedir. Okul sağlığı çerçevesinde beyaz bayrak projeleri, beslenme dostu okul programı, okul kantin ve yemekhane denetimleri Sağlık ve Millî Eğitim Bakanlığının ortaklaşa okullarımızda yürüttüğü çalışmalardır. Bu çalışmalarının tüm okullarımızda titizlikle ve kurallara uygun bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı ise ayrı bir tartışma konusu olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı okul sağlığı konusu başlı başına bir konu olarak görülmektedir. Onun için çalışmanın bu bölümünde konuya ayrıntıya girmeden genel olarak değinilmiştir.

2.5.3. Okul Kazaları ve Meslek Hastalıkları

Okullarımızda çeşitli durum veya olayların sonucu olarak ortaya çıkabilecek tehlike ve riskler önceden tespit edilip gerekli koruyucu ve önleyici tedbirler alınmazsa istenmeyen, üzücü sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Ortaya çıkabilecek bu sonuçlar elbette muhatabı olduğu herkesi derinden etkileyecektir. Bu bölümde istenmeyen, üzücü sonuçlardan sırayla okul kazaları ve meslek hastalıkları üzerinde durulacaktır.

2.5.3.1. Okul Kazaları

Okullarda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirler alınmadığı takdirde asla arzu edilmeyen okul kazaları yaşanmaktadır. Yaşanan bu kazaların ortaya çıkmasına alınmayan bir tedbir, fark edilmeyen bir risk veya tehlike, bilgisizlik, umursamazlık, ciddiyetsizlik sebep olabilmektedir. Bu kazalar maddi kayıp ve küçük yaralanmalar gibi sonuç verebilmektedir. Hatta bunların dışında çoğu zaman zararlı sonuçlar da

verebilmektedir. Kimi zaman daha büyük hastalıklara, uzuv kayıplarına sebep olabilmektedir. Kimi zaman da yaşamı yitirme gibi ağır sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Sonucu bu yazılanlardan hangisi olursa olsun okul kazaları toplumu derinden etkilemekte ve toplumdan etkisi silinmeyecek izler bırakmaktadır. Hal böyle olunca okul kazaları çok önem arz etmektedir.

Tehlike sınırlamasında ortaokullar az tehlikeli grupta yer almaktadır. Buna karşın istenmeyen okul kazaları okullarımızda yaşanabilmektedir. Bunun örneklerini gerek hayatımızın içinde bire bir görmekteyiz ya da görsel ve işitsel medyada duymaktayız. Karşılaşılan veya duyulan bu kazalarla ilgili Sosyal Güvenlik Kurumunun aylık istatistik bilgilerine bakıldığında karşımıza ciddiye alınması gereken rakamlar çıkmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumunun iş kazası raporundaki sayıların okullara ve cinsiyetlere göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. 2017-2019 Yıllarında İş Kazalarının Okullara ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıl	Kurum	Erkek	Kadın	Toplam
2019	Okul öncesi	34	88	122
	İlköğretim	81	91	172
	Genel Lise	412	496	908
	Teknik ve Meslek Lise	1460	1402	2862
2018	Okul öncesi	36	97	133
	İlköğretim	74	86	160
	Genel Lise	396	503	899
	Teknik ve Meslek Lise	1411	1366	2777
2017	Okul öncesi	23	89	112
	İlköğretim	63	96	159
	Genel Lise	330	481	811
	Teknik ve Meslek Lise	1342	1327	2669

Tablo 4'e göre, en çok iş kazaları ve yıllara göre kaza artış oranı teknik ve meslek liselerinde yaşanmaktadır. Çünkü bu okulların risk alanı ve bölümlerine özel araç gereç sayısı oldukça fazladır. İkinci sırada genel liseler, üçüncü sırada ilköğretim ve son sırada okul öncesi eğitim kurumları gelmektedir. Bir canın önemli olduğu düşünülürse ilköğretimde azımsanmayacak iş kazaları yaşanmaktadır. Yıllara dikkatli bakıldığında en çok iş kazası teknik ve meslek lisesinde işgören erkek ve kadınlarda görülmektedir. Toplam iş kazası sayısı her yıl artış göstermiştir. (SGK Aylık İstatistik Bilgileri, 2020).

Okullarda öğrenciler, okulun işgörenini olarak görülmediği için öğrenci yaralanmaları sadece okulun bağlı bulunduğu milli eğitim müdürlüğü bünyesindeki İş Sağlığı ve Güvenliği Birimine bildirilir. SGK'ye bildirilmez. SGK'ye sadece işgörenlerin uğradıkları kazalar bildirilir. Bildirimden sonra gerekli kurumlarca gerekli yasal işlemler dizisi başlatılır. Bu nedenle okullardaki kazalar karşımıza okul kazası ve iş kazası şeklinde çıkmaktadır. Okul kazası olduğunda okul müdürlerine ve nöbetçi müdür yardımcısına ve öğretmenlere herhangi bir yasal yaptırım uygulanmazken iş kazası olduğunda okul müdürüne yasal işlem uygulanmaktadır. Her iki kaza türü de dolap ve kapı devrilmesi, lavabo düşmesi, elektrik çarpması, düşme, çarpışma, zehirlenme, kayma olayları şeklinde vücut bulmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018).

2.5.3.2. Meslek Hastalıkları

Erdoğan (2018) meslek hastalığını; mesleki sorumluluklarını yerine getirirken işgörende sürekli yaptığı iş sonucu oluşan geçici veya kalıcı hastalıklar şeklinde tanımlamaktadır. Meslek hastalıkları istenmeyen, işgörene yaşam sıkıntısı veren, onu çalışma hayatından yoksun bırakan, gelir kaybına uğratan hastalıklardır. Bu hastalıklar için gerekli koruyucu veya önleyici tedbirler alınırsa hastalıklar hiç ortaya çıkmaz. Ya da kısa sürede iyileşir. Bir hastalığın meslek hastalığı sayılabilmesi için sadece o çalışma ortamına has olması ve hastalığın o mesleğin diğer işgörenlerinde yüksek oranda görülmesi gerekir.

Öğretmenler mesleklerini uzun süre ayakta kalarak ve sürekli yüksek sesle konuşarak icra etmektedirler. Öğretmenler, her gün çocuk gürültüsüyle baş etmek zorundadırlar. Böyle çalışma şekli zamanla öğretmenlerde; varis, ortopedik rahatsızlıklar, baş ağrısı ve ses rahatsızlıklarına sebep olmaktadır. Ayrıca öğretmenler, çok sık olmasa da okul içinde veya dışında saldırgan davranışlara maruz kalmaktadırlar (Kara, 2018). Kara'ya (2018) göre, okullarda öğretmen dışındaki işgörenler, işleri gereği her an istenmeyen geçici veya kalıcı meslek hastalığına yakalanabilirler. Okullardaki temizlik işgörenleri kimyasaldan, teknisyenler elektrikten, kaloriferciler kazandan gelecek tehlikelere açıktırlar. Bu açıklık işgörenlerin iş sağlığı ve güvenliğine önem vermesini gerektirmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm içerisinde; yapılan araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama aracının geliştirilmesine, verilerin toplanmasına ve toplanacak verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Muğla ili Menteşe ilçesindeki kamu ortaokullarında görev yapan okul müdürlerinin okullarında gerçekleştirdikleri iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının neler olduğu, çalışma süreci içinde karşılaştıkları sorunların neler olduğu ve çalışmaların nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma durum saptayıcı, betimsel bir çalışmadır. Çalışmada veri toplama tekniği olarak görüşme kullanılmıştır.

Merriam'a (2013) göre, nitel araştırmada sıklıkla gözlem ve görüşmeyle veri toplanır. Araştırma bu özelliğiyle nitel bir çalışmadır. Görüşme, nitel araştırmaların temel veri toplama tekniklerinden birisidir. Bu çalışmalarda görüşmeciler, araştırmanın konusu olan olguyu deneyimleyen ve bu deneyimlemeleri yansıtabilecek kişilerdir. Görüşme, olgulara ilişkin yaşantıları ve bu yaşantıların anlamlarını ortaya çıkarmada araştırmacılara çok yönlü faydalar sağlar. Ayrıca görüşme derinlemesine inceleme yapabilme özelliğiyle kullanılmayı gerektirir. Görüşme, görüşülen kişilerin dahi farkında olmadıkları yaşantılarını ve bu yaşantıların anlamlarını ortaya çıkartabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 öğretim yılında Muğla ili Menteşe ilçesi sınırları içerisindeki ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinden çalışmaya gönüllü olarak katılan okul müdürleri oluşturmuştur. Okul müdürlerinden veri toplayabilmek için İl Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli araştırma izni alınmıştır. Balcı'ya (2015) göre, nitel araştırmalarda genelleme amaçlanmaz. Onun için de nitel araştırmalar çok sayıda örnekleme ulaşma kaygısı taşımamaktadır.

Nitel araştırma gerçekleştiren araştırmacıların ilk kaygısı, bir evrende olma ihtimali olan zenginlikleri, farklılıkları, aykırılıkları, çeşitlilikleri, görüşülen kişilerin yaşantılarına yükledikleri anlamları, yorumlamalarını ortaya çıkararak bütüncül bir resim çizmektir. Araştırmacı, görüşmede problemin altında yatan gizli noktaları aydınlatma olanağına da sahiptir. Katılımcının ses tonu, tavrı ve içtenliği önemli ipucu olarak kabul edilmektedir (Karasar, 2019). Çalışma grubunda yer alan okul müdürlerine cinsiyetleri, yöneticilik kıdemleri, meslek kıdemleri, öğrenim durumları, yaşları sorulmuş ve verdikleri cevaplar doğrultusunda tablo oluşturulmuştur. Çalışma grubunda yer alan okul müdürlerine ilişkin bilgiler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. *Çalışmaya Katılan Okul Müdürlerine Ait Bilgiler*

	Okul Müdürü	f	%
Cinsiyet	Kadın	2	11
	Erkek	16	89
Yaş	31-35	1	6
	36-40	6	33
	41-45	5	28
	46-50	4	22
	51-55	1	6
	56-60	-	-
	61-65	1	6
Mesleki Kıdemi	10-15	3	17
	16-20	9	50
	21-25	4	22
	31-35	1	6
	36-40	1	6
Müdürlük Kıdemi	1-5	11	61
	6-10	6	33
	11-15	1	6
Öğrenim Durumu	Lisans	10	56
	Yüksek Lisans	8	44
	Doktora	-	-

Tablo 5 incelendiğinde görüşmeye gönüllü olarak katılan okul müdürlerinin 2'sinin kadın, 16'sının ise erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Müdürlük kıdemine bakıldığında ise görüşmeye katılan okul müdürlerinin 11'ü 1-5 yıllık, 6'sı 6-10, 1'i 11-15 yıllık deneyime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan okul müdürlerinin 10'u lisans ve 8'i yüksek lisans mezunudur. Görüşmeye katılan okul müdürlerinin 1'i 31-35 yaş, 6'sı 36-40 yaş, 5'i 41-45 yaş, 4'ü 46-50 yaş, 1'i 51-55 yaş ve 1'i 61-65 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Okul müdürlerinin 3'ü 10-15 yıllık, 9'u 16-20 yıllık, 4'ü 21-25 yıllık, 1'i 31-35 yıllık ve 1'i 36-40 yıllık tecrübeye sahiptir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler nitel yaklaşımla toplanmıştır. Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, kişilerin gerçeğe ilişkin düşüncelerine, gerçeğe yükledikleri anlamlarına ve yorumlamalarına ulaşmanın iyi bir yoludur. Görüşme, sosyal olguların öznelliğini kısa bir zaman diliminde yakalamaya ve anlamaya yönelik bir tekniktir. Bu tekniğin en önemli katkısı, araştırılan konuyu görüşme yapılan kişilerin bakış açılarından anlayabilmeye ayrıca yorumlamaya ve sosyal yapıyı ortaya koymaya imkân tanınmasıdır. Herkese uygulanabilme kolaylığına ve değişen şartlara göre şekil değiştirme özelliğine sahip olması, ayrıntılı bilgi elde edilmesi, verilen cevaplarda kişiselliğin korunmasında ve karmaşık sorunların ortaya çıkarılmasındaki güçlü yönleri bakımından uygun bir tekniktir (Karasar, 2019). Bu çalışmada; konuyu farklı yönleriyle ele almak, araştırmaya katılacak okul müdürlerinin pasif olmalarını engellemek ve zihinlerindeki bilgilere ayrıntılarıyla ulaşmak amacıyla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Araştırılan konuyla ilgili alanyazından yararlanarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Kuramsal çerçevenin tamamlanmasından sonra yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu, iki bölüm şeklinde düzenlenmiştir. İlk bölümde; görüşmeye katılacak okul müdürlerinin cinsiyet, yaş, müdürlük kıdemi, meslek kıdemi, öğrenim durumu gibi sorular yer almıştır. İkinci bölümde ise, okulda iş sağlığı ve güvenliği konusunda okul müdürlerinin genel görüşleriyle ilgili, okulda iş sağlığı ve güvenliği konusundaki yasa ve yönetmeliklerin

işlevselliği hakkında okul müdürlerinin görüşleriyle ilgili, okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği konusunda yaptığı uygulamalarla ilgili, okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları esnasında karşılaştıkları sorunlarla ilgili, okulların iş sağlığı ve güvenliği koşullarının yeterliliğiyle ilgili, okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında karşılaştıkları sorunların çözüm yollarına ilişkin görüşleriyle ilgili, okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusundaki yeterlilikleriyle ilgili, olmak üzere yedi soru oluşturulmuştur. Ayrıca araştırmayı yapabilmek için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Etik Kurulundan izin ¹ alınmıştır.

Balcı'ya (2009) göre, yapılan çalışmanın geçerli olma düzeyi, ölçülmek istenen durumların tam ve net bir şekilde ölçülmesiyle belirlenir. Bundan dolayı görüşme formunda yer alan sorular ölçülmek istenene uygun olmalıdır. Görüşmeciden alınan cevaplar da soruları karşılar nitelikte olmalıdır. Görüşme formunun nitelikli, anlaşılır olup olmadığı, içerik ve kapsam geçerliliğinin değerlendirilmesi amacıyla danışman ve eğitim yönetimi alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Altı uzmanın² katkıları çerçevesinde görüşme formunda gerekli değişiklikler ve düzeltmeler yapılarak görüşme formu son haline getirilmiştir. Muğla ili Menteşe ilçesindeki 24 ortaokul müdürüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak ön uygulama dâhil olmak üzere 19 ortaokul müdürüyle görüşme yapılabilmektedir. Geri kalan 5 ortaokul müdüründen birisi görevinden ayrıldığı için, birisi öğrenci sayısının çok az olmasından dolayı kapanmak üzere oldukları için, birisi çalışmaya katılmak istemediği için, birisinin babası il dışında bir hastanede tedavi gördüğünden dolayı babasının yanında olduğu için ve birisi de Covid 19 tedavisi gördüğü için çalışmaya katılmamıştır. Araştırmada elde edilen veriler, araştırmaya gönüllü olarak katılan okul müdürleriyle, okul müdürlerinin belirlediği uygun zaman ve mekânlarda görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Görüşme öncesinde görüşme yapılacak okul müdürlerine araştırma hakkında ön bilgilendirme yapılmış ve araştırma süresince ve sonrasında isimlerinin gizli tutulacağı, verilen cevapların araştırma dışı herhangi bir amaçla kesinlikle kullanılmayacağı belirtilmiştir. Görüşmeye katılan okul müdürlerine katılım onam formu imzalatılmıştır. Görüşmeye katılanlardan izin alınarak görüşmelerin kayıt altına alınması için kayıt cihazı kullanılmıştır. Katılımcıların görüşme formundaki soruları cevaplamaları 30-45 dakika arasında değişiklik göstermiştir. Görüşmeye katılan

¹ 210003 Protokol No'lu, 18 Karar No'lu ve 25.01.2021 tarihli MSKÜ Etik Kurul İzni

² Prof. Dr. Ahmet DUMAN, Prof. Dr. Cemal Ergin EKİNCİ, Prof. Dr. Aycan Çiçek SAĞLAM, Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR, Doç. Dr. Abbas ERTÜRK ve Doç. Dr. Tuğba HOŞGÖRÜR

okul müdürlerine ait verilerde hiçbir değişiklik yapılmadan veriler elektronik ortama aktarılmıştır. Yazılı metin haline dönüştürülen 113 sayfalık veri, görüşme yapılan okul müdürlerine kendilerine ait kısmı gösterilerek okul müdürlerinin onayı alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan veri analizlerinden biri olan içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Yazılı ve sözlü araç gereçlerin sistemli bir analize tabi tutulmasına içerik analizi denir. Burada amaç, görüşmecilerin söylediklerini ve yazdıklarını kodlayarak açık, anlaşılır ve yorumlanabilir olarak ortaya koymaktır (Balcı, 2015). Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre, görüşmecilerin görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri cevapların analiz edilme basamakları; verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve geçerlik ve güvenirliği sağlama çalışmalarıdır. Bu bilgiye dayanarak görüşmeye gönüllü olarak katılan okul müdürlerinin görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar dört basamakta analiz edilmiştir.

3.4.1. Verilerin Kodlanması

Çalışmaya gönüllü olarak katılan okul müdürleriyle yapılan görüşmelere ait ses kayıtları dinlenmiş ve hiç değiştirilmeden yazılı hale getirilmiştir. Yazılı hale getirilen metinler MAXQDA 2020 programına aktarılmıştır. Programa aktardıktan sonra veriler bir kez daha incelenmiştir. Okul müdürlerine ait cevaplar, tek tek uygun temalara ayrılmış ve kodlanmıştır. Bu tema ve kodlar okunan verilerden elde edilmiştir. Önceden bir kod sistemi hazırlanmamıştır.

Görüşme yapılan okul müdürlerine sıra numarası ile "OM" şeklinde gösterilmek üzere kod numarası verilmiştir. Kodlama işlemi, okul müdürlerince sorulara verilen cevaplar ayrı ayrı gözden geçirilerek MAXQDA 2020 programına kaydedilmiştir. Elde edilecek anlamlı bölüm kodlanmış ve kodlanan anlamlı bölümü en iyi biçimde anlatacak kavram ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla kodlama esnasında kullanılan kavramlar, verilerin niteliğinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Araştırma süresince ortaya çıkan verilerin içinden araştırmanın amacı kapsamında önemli olanlar belirlenmeye çalışılmıştır.

3.4.2. Temaların Bulunması

Creswell'e (2007) göre, temaların oluşturulmasında araştırmayı yapan, elde ettiği verileri okuyup inceleyerek bu verileri anlamlı bölümlere bölmeye ve bölümlerin ifade ettiği kavramları ortaya çıkarmaya gayret eder. İçerik analizini yaparken temaların bulunması oldukça önemli bir aşamadır. Çünkü içerik analizi yaparken kullanılan temaların uygun olması durumunda araştırma, geçerli olarak değerlendirilir (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

Balcı'ya (2015) göre, temaların ortaya çıkması çalışmanın alt amaçlarının geliştiğini gösterir. Kararlaştırılan temalarda dikkat edilmesi gereken nokta temaların birbirinden bağımsız olmasıdır. Temalar araştırılan dokümanın incelenmesiyle, içerdiği ortak hususların belirlenmesiyle şekillenirler. Temalar, kuramların okunup incelenmesiyle kuramlardan elde edilmez. Araştırmanın alt amaçlarından yola çıkarak ana temalar, ortaokul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları hakkındaki görüşlerinden yola çıkarak alt temalar oluşturulmuştur. Alt temaların ait olduğu ana temalar ile ilgili ayrı ayrı çizelgeler oluşturulmuştur.

3.4.3. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi

Yazılı hale getirilen görüşmelerden elde edilen veriler, analiz işleminden sonra ortaya çıkan temalara göre düzenlenmiştir. Temaların kendi içinde homojen, temalar arasındaysa heterojen olması göz önünde tutulmuştur. Kodlamaları temalara uygun yaparken kullanılan kavramların ait olduğu konuyu çok iyi yansıtıyor olmasına dikkat edilmiştir. Temaların düzenlenmesi basamağında, görüşme formunda yer alan sorular için okul müdürlerinin cevapları dikkate alınarak kavramsal tema oluşturulmuştur.

3.4.4. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Balcı'ya (2015) göre, görüşme formu ölçülmek istenenlerin dışında farklı özellikleri de ölçülebilir. Bilimsel araştırmalarda geçerliliğin ilk şartı olarak güvenilirlik kabul edilmektedir. Geçerlilik için güvenilirlik gereklidir fakat yeterli görülmemektedir.

Ölçülmek istenen yapının tam olarak ölçülüp ölçülmediği bilgisi geçerliliği verir. Güvenirlik ise görüşme formunun hatadan arındırılmış olmasıdır.

Alanyazındaki tedbirler ön planda tutularak nitel araştırmanın geçerliği için yapılanlar şu şekilde söylenebilir: Hazırlanan görüşme formu, alanında uzman kişilerin incelemesine sunulmuştur. Buradan gelen dönütler doğrultusunda görüşme formu, güncellenmiştir. Görüşme formunun ön uygulaması bir okul müdürüyle yapılmıştır. Ön uygulama sonuçları titizlikle incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre formun araştırma için kullanılmasına karar verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliği için alınan tedbirler şu şekilde söylenebilir: Veriler titizlikle incelenmiştir. Bu inceleme esnasında kod listesi ve araştırma sonuçları göz önüne alınmıştır. Verilerden çıkarılan kodlara göre çalışmalar sürdürülmüştür. Araştırmada elde edilen verilerle ilgili süreç bütün ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Veri analizi ile temalar belirlenirken dikkat edilen hususlar anlatılmıştır. Gönüllü olarak çalışmaya katılan okul müdürlerine, araştırma esnasında verilerin elde edilme biçimiyle ilgili tüm bilgiler net bir şekilde anlatılmıştır. Her temanın altında bulunan verilerin bir araya gelerek anlamlı bir bütün oluşturması sağlanarak dış tutarlılık oluşturulmuştur. Araştırma sürecinde ortaya çıkan veriler hiç değiştirilmeden okuyucuya aktarılmıştır (Balcı, 2015; Bilgin, 2006; Patton, 2002).

Bilgin'e (2006) göre, yapılacak içerik analizinin güvenilirliği temalara ve kodlama işlemine bağlıdır. Kodlama güvenilirliği ve temaların güvenilirliği kodların, temaların açık olmasına bağlıdır. Creswell (2007) geçerliğin onaylanabilmesi için meslektaş teyidinin gerekli olduğunu ifade etmektedir. Patton (2002) ise temaların belirlenmesi ve kodlamaların yapılmasında birden fazla alanında uzman araştırmacının görüşlerinin kullanılması güvenilirlik bakımından önemli olduğunu ve alanında uzman araştırmacıların görüşlerinin birbiriyle karşılaştırılması gerektiğini söylemiştir. Bunun doğrultusunda kodlar ve temalar, alanında uzman iki araştırmacının incelemesine sunularak fikirleri alınmış ve birbiriyle karşılaştırılmıştır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliği sağlamak için kodlar ve temalar arası uyuma bakılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, Muğla ili Menteşe ilçesindeki kamu ortaokullarında görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan okul müdürlerinden görüşme yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgular, araştırmanın amaçları çerçevesinde yedi temel tema altında incelenmeye çalışılmıştır. Bu temel temalar; 1. Okulda İSG hakkındaki genel görüşleri, 2. İSG konusundaki yasa ve yönetmeliklerin işlevselliği hakkındaki görüşleri, 3. İSG konusunda okulda yapılan uygulamalara ilgili görüşleri, 4. İSG uygulamaları esnasında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri, 5. Okulların İSG koşullarının yeterliliğiyle ilgili görüşleri, 6. Okulda İSG uygulamalarında karşılaştıkları sorunları nasıl çözdüklerine ilişkin görüşleri ve 7. İSG uygulamaları konusundaki kendi yeterlilikleriyle ilgili görüşlerinin analiz edilmesi ve yorumlanması biçimindedir.

4.1. Okulda İSG Hakkındaki Genel Görüşlere İlişkin Bulgular

Okulda iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki okul müdürlerinin genel görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde okulda iş sağlığı ve güvenliği hakkında okul müdürleri toplam 98 genel görüş belirtmişlerdir. Bu ana temada genel görüşler alt teması ortaya çıkmış ve bu tema altında da alt temalar yer almıştır.

Okulda iş sağlığı ve güvenliği hakkında en fazla dile getirilen görüş 17 görüş ile sağlık ve güvenlik için gereklidir, ifadesi olmuştur. Bunu 10 görüş ile okulda İSG kurallarına uymalıyız ifadesi, üçüncü olarak ise 8 görüş ile İSG hakkında gerekli yasa ve yönetmelikler çıkarıldı, ifadesi takip etmiştir. Dördüncü sırada sekiz görüş ile İSG konusunda okul yöneticilerinin sorumluluğu büyüktür, ifadesi yer almaktadır.

Tablo 6: Okul Müdürlerinin Okulda İSG Hakkındaki Genel Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Temalar	f	%
Genel Görüşler	Sağlık ve güvenlik için gereklidir.	17	94,4
	Okulda İSG kurallarına uymalıyız.	10	55,5
	Gerekli yasa ve yönetmelikler çıkarıldı.	8	44,4
	İSG konusunda okul yöneticilerinin sorumluluğu büyüktür.	8	44,4
	Okul ortamlarında risk ve tehlikeler bulunmaktadır.	7	38,8
	Verimli bir çalışma ortamını için gereklidir.	7	38,8
	İSG' nin amacı risk ve tehlikeleri öngörüp önlem almaktır.	6	33,3
	6331 Sayılı İSG yasası kamuda tam olarak uygulanmıyor.	5	27,7
	İSG konusunda okulların maddi ve teknik desteğe ihtiyacı var.	5	27,7
	İSG konusunda müdürlerin nitelikli eğitimlere ihtiyacı var.	5	27,7
	Kalabalık ortamlar için gereklidir.	5	27,7
	İSG konusunda çalışanların nitelikli eğitimlere ihtiyacı var.	4	22,2
	İş kazalarını önlemek için gereklidir.	3	16,6
	İSG konusunda bilinç düzeyi gün geçtikçe artmaktadır.	3	16,6
	İSG çok detaylı ve kapsamlı bir konudur.	2	11,1
	Motivasyonun sağlanması için gereklidir.	2	11,1
	Okullar İSG plan ve programlarını kendine özgü yapmalıdır.	1	5,5
Toplam		98	

Okul müdürleri; okul ortamlarında risk ve tehlikeler bulunduğunu, verimli bir çalışma ortamı için gerekli olduğunu, İSG' nin amacının risk ve tehlikeleri öngörüp önlem almak olduğunu, 6331 Sayılı İSG yasasının tam olarak uygulanmadığını, İSG konusunda okulların maddi ve teknik desteğe ihtiyacı olduğunu, İSG konusunda müdürlerin nitelikli eğitimlere ihtiyacı olduğunu, kalabalık ortamlar için gerekli olduğunu, İSG konusunda çalışanların nitelikli eğitimlere ihtiyacı olduğunu, iş kazalarını önlemek için gerekli olduğunu, İSG konusunda bilinç düzeyinin gün geçtikçe arttığını, İSG' nin detaylı ve kapsamlı bir konu olduğunu, motivasyonun sağlanması için gerektiğini ve okulların İSG plan ve programlarını kendine özgü yapması gerektiğini bildirmişlerdir.

Okul müdürlerinin “Sağlık ve güvenlik için gereklidir.” alt temasında belirttikleri görüşlerden bazıları kendi ifadeleri ile aşağıdaki gibidir:

OM2: Mutlaka çalışanların, öğrencilerin ve velilerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili geldikleri gittikleri kurumlarda güvende ve sağlıklı olmaları önemlidir.

OM6: Okullarda iş sağlığı ve güvenliği yüzde yüz olması gereken hatta okullarda değil hayatın her alanında olması gereken bir konu. Temelinde insanın sağlığı ve güvenliği söz konusu. Öğrencilerimizin, öğretmenlerimizin ve çalışanlarımızın sağlığı ve güvenliği söz konusu olduğu için olması gereken, uygulanması gereken bir konu. Bu anlamda iş sağlığı ve güvenliği malum insan hayatının değerli olduğunu kabul edersek iş sağlığı bir kişinin okula sağlıklı ve güvenli olarak gelmesi okuldan sağlıklı ve güvenli bir şekilde ayrılmasıdır.

Okul müdürlerinin “Okulda İSG kurallarına uymalıyız.” alt temasında ifade ettikleri görüşlerden bazıları kendi ifadeleri ile aşağıdaki gibidir:

OM4: Bunların da sağlığını ve güvenliğini korumak açısından bazı kurallar doğrultusunda tedbirler alınması ve bu kurallara riayet edilmesi tabi ki iyi olacaktır. Bu yasal anlamda da hukuki açıdan da yararlı olacaktır. Böyle bir anlayışın kazandığımız anda güvenli bir okul ortamı oluşacaktır.

OM14: Herkes bulunduğu kurumda yasalar çerçevesinde herkesin can güvenliği ve sağlığını sağlamakla ve çalışan da kendi can güvenliğinin ve sağlığının sorumluluklarını yerine getirmekle mükelleftir.

Okul müdürleri tarafından dile getirilen “Gerekli yasa ve yönetmelikler çıkarıldı.” görüşüne ait ifadeler aşağıdaki şekildedir:

OM4: Okullarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda 6331 Sayılı kanun çıkmadan önce yasal olarak bir mevzuat boşluğu bulunmaktaydı. Tabi bu bakanlığımızın iç genelgeleri, talimatları doğrultusunda iş güvenliği ve sağlığı konusundaki düzenlemeler o dönemde de yürütülüyordu. Fakat 6331 Sayılı kanunla birlikte hayatımıza artık güçlü bir şekilde girdi. Okul ortamına girdi. Bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Ülkemiz açısından da hele hele okullar için de iş sağlığı ve güvenliği konusunun önemli olduğu ve bu noktada gerekli tedbirlerin alınması konusunda önemli olduğunu düşünüyorum 6331 Sayılı kanunun çıkmasıyla önemli bir ivme yakaladığımızı düşünüyorum.

OM8: İş sağlığı ve güvenliği yasası yürürlüğe girdikten sonra öğrencilerde, öğretmenlerde de bu bilinç oluşmaya başladı. Onlar da her şeyin eskisi gibi

olmadığını, öğretmenlerimiz olsun bizler olalım iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine katılıyoruz.

Okul müdürlerinin “İSG konusunda okul yöneticilerinin sorumluluğu büyüktür.” alt temasında söyledikleri görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM10: Okulda öğrencilerle birlikte olduğumuz için öğrencilerin sorumluluğu da bir okul müdürü olarak çok fazla. En ufak şeylerden bile biz sorumluyuz.

OM11: Artı okul müdürünün üzerine mükemmel bir iş yükü, direk sorumluluk okul müdüründe. Bilmiyorum siz de benimle aynı görüşte misiniz? Hani her şeyde olduğu gibi iş sağlığı ve güvenliği konusunda işveren biz oluyoruz.

Okul müdürlerinin “Okul ortamında risk ve tehlikeler bulunmaktadır.” alt temasında dile getirdikleri görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM1: Hem okul içi hem okul dışı birçok riskli ve tehlikeli faktörler bulunmaktadır.

OM9: Öğretmenler yoğun çalışan insanlardır. Bunların uzun vadede yakalandıkları meslek hastalıklarıyla karşılaşabiliyoruz. Okullardaki gerekli hijyenin sağlanması, buna benzer öğretmene karşı uygulanabilecek şiddete; bu öğrenciden de gelebilir, veliden de gelebilir, diğer paydaşlardan da gelebilir; önlem almalıyız. Diğer yardımcı hizmetli personelimiz için de aynı şey geçerlidir. Okulun temizliğini ve hijyenini sağlamak için kullanılan kimyasal maddelerden tutun, birçok araç gereç var, kalorifer kazanı var. Bunlar için de önlem almak önemlidir. Öğrenci hareketli, sürekli koşuşturan, enerjisi yüksek olan ve her zaman da karşılaştığımız kazalar olur. Özellikle de bahar aylarında haftada bir iki kırık ya da çıkıkla karşılaşabiliyoruz. O yönden önemli.

Okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki genel görüşlerinden “Verimli bir çalışma ortamı için gereklidir.” alt temasına ait ifadeleri ise şöyledir:

OM13: Sağlıklı ve güvenli bir şekilde eğitim öğretime devam ettirmek için ihtiyaç oluyor yani.

OM18: Çalışan ve öğrenci sağlığını ve güvenliğini doğrudan etkiyecek ortamlar çok fazla bulunmasa da çalışma ortamlarının uygun olması önemlidir.

Okul müdürlerinin “İSG’ nin amacı risk ve tehlikeleri öngörüp önlem almaktır.” alt temasında dile getirdikleri görüşlerden bazıları şöyledir:

OM7: İş sağlığı ve güvenliğindeki en temel prensip şudur bana göre: Proaktif bir yaklaşımı vardır. Yani biz ne yapıyoruz okullarda örneğin. İşte çocuk bir yere çarpıyor, ondan sonra biz ona müdahale ediyoruz. Tedavi ediyoruz. Çarptığı yerle ilgili ne yapabiliriz diye düşünmeye başlıyoruz. Yani reaktif bir yaklaşım vardı bugüne kadar. Yani belirli olumsuz olayların sonrasında nasıl tedbir alırsız düşünüyorduk. Ama 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunuyla birlikte proaktif bir yaklaşım geldi. Buradaki amaç şu: o çocuğun başına bir zarar gelmeden riski öngörüp değerlendirip bunu tedbirini alarak sorun yaşanmadan engellemek. İş sağlığı ve güvenliğinin amacı budur. Yoksa hani toplumsal hayatta da vardır. Bir yerde bir kaza olur, katil kavşaklar deriz. Ondan sonra oraya üs geçit, alt geçit bilmem ne veya ışık koyma yoluna gideriz. Ama birkaç can gitmiştir orada. Bu eski yöntem. Şimdiki yeni yöntemde o kavşakların etüdü yapıp orada tehlike yaratabilecek noktalar belirlenip kazalar olmadan önce önlem alıp kazaların önüne geçmek. Mantık budur.

OM17: Bizim okulda anahtarı ilk kapıya taktığımızda iş güvenliği ve sağlığı açısından gerek öğrenci gerek çalışanlar açısından bir kişi en az nasıl zarar görür veya hiç zarar görmesin diye onu düşünerek okula girmemiz gerektiğini anlatan bir şey

Okul müdürlerinin “6331 Sayılı İSG yasası kamuda tam olarak uygulanmıyor.” alt temasında söyledikleri görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM7: Lakin kamuda daha tam uygulamaya geçilmedi. Sadece biz hazırlık yapıyoruz şu an aslında. Kamuda 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu daha tam uygulanmıyor.

OM11: İş sağlığı ve güvenliği konusunda kâğıt üzerinde her şey çok güzel sayın hocam. Amma velakin uygulama konusunda bir sürü eksikliklerle karşılaşabiliyoruz.

Okul müdürlerinin “İSG konusunda okulların maddi ve teknik desteğe ihtiyacı var.” alt temasında söyledikleri görüşlerden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

OM5: Mutlaka milli eğitimin maddi desteği ve yönlendirmesinin, teknik desteğinin olmasını düşünüyorum. Çok önemli. Çünkü bizim okulumuzda çalışanlar da var, öğretmenler de var, öğrenciler de var.

OM15: Bir maliyet gerektiriyor iş güvenliği ve sağlığı anlamında okullarımızda tespit edilen eksikliklerin giderilmesiyle ilgili olarak bir maliyet gerektiriyor. Bakanlığımızın bu konuda okullarımıza okul bazlı bir ödenek, bir harcama kalemi göndermemesi nedeniyle biz sadece bu konudaki bazı eksiklikleri tespit edip kâğıt üstünde yazıp dosyanın iki kapağı arasında kalmak durumunda olan birçok konumuz mevcut.

Okul müdürlerinin “İSG konusunda müdürlerin nitelikli eğitimlere ihtiyacı var.” alt temasında dile getirdikleri görüşlerden bazıları ise şu şekildedir:

OM11: İşveren konusunda biz ne kadar donanımlıyız? Bize ne kadar eğitim verildi? Bunlar hep muamma.

OM12: Okul idarecilerine yeterli olmasa da kurslar ve seminerler verildi.

Okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki genel görüşlerinden “Kalabalık ortamlar için gereklidir.” alt temasına ait ifadeleri ise şöyledir:

OM9: İş güvenliği açısından da düşündüğümüz zaman dediğim gibi kalabalık bir ortam olduğu için her an bir kaza ya yaralanma vb. durumla karşılaşabiliriz. Meslek hayatımızda karşılaştık.

OM13: Çok küçük yaştaki çocuklarımız var ve ergen öncesi çocuklarımız var. Normal bir de erişkin veliler var. Sonuçta bunlarla yüz yüze olmasak da muhatabımız. Eğitim veren öğretmenlerimiz var. Diğer yardımcı çalışmamız var.

Okul müdürlerinin okulda iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki genel görüşlerinden “İSG konusunda çalışanların nitelikli eğitimlere ihtiyacı var.” alt temasına ait ifadeleri ise şöyledir:

OM13: Dediğim gibi öğretmen arkadaşların çoğu zaten bu eğitimlere katıldı. Hala devam ediyor. Belli aralıklarla çağrılıyor ama daha kaliteli olmalı verilen eğitimler.

OM18: Personelin iş güvenliği ve sağlığı açısından yeterince bilinçli olması oluşabilecek herhangi bir tehlikenin önüne geçilmesi anlamında elzem bir durumdur. Bundan dolayı öncelikle personelin iş güvenliği ve sağlığı konusunda temel bilgilere hâkim olması gerekir. Personelin de bu bilgilerle donanımlı olabilmesi ancak nitelikli eğitimlerden geçirilmesiyle olur.

Okul müdürlerinin “İş kazalarını önlemek için gereklidir.” alt temasında dile getirdikleri görüşlerden bazıları ise şu şekildedir:

OM4: Çalışan sağlığı tabi ki önemli. İş kazaları açısından bizim ülke olarak yüksek sıralarda bulunduğumuz için zaten 6331 Sayılı kanunun çıkma sebeplerinde birisi de bu facialardan sonra hani artık tedbir alınması amacıyla getirildi.

OM13: Okula geldiğinde yaralanma, kaza vb. durumların yaşanmaması için alınması gereken tedbirlerdir.

Okul müdürlerinin “İSG konusunda bilinç düzeyi gün geçtikçe artmaktadır.” alt temasında ifade ettikleri görüşlerin bazıları aşağıdaki gibidir:

OM12: Tam tarih şey olmasın ama dört sene, beş sene önce bu konuyla ilgili hiçbir şey yoktu okullarda. Son beş yıldan beri bu işe daha çok önem verilmeye başlandı. Okullara gelip kontrol ediyorlar. İş sağlığı ve güvenliği uzmanı arkadaş bu konuda bizlere rehberlik yapıyorlar.

OM15: Okullarda iş sağlığı ve güvenliği konusu ülkemizde okul bazlı uygulaması geçmişe çok gerilere dayanan bir uygulama değil. Yeni bir uygulama. Beş altı yıldır geçmişe olan bir uygulama. Ve her geçen gün karşılaşılan sorunları da aşarak her yıl bu konuda genel anlamda daha iyiye gittiğimizi söyleyebilirim.

Okul müdürlerinin “İSG çok kapsamlı ve detaylı bir konudur.” alt temasında ifade ettiği görüşlerden biri şöyledir:

OM5: Benim düşüncem bu konu çok detaylı ve önemli. Ve yeri geliyor okulların tek başına altından kalkamayacağı konu.

Okul müdürlerinin “Motivasyonun sağlanması için gereklidir.” alt temasında ifade ettiği görüşlerden bazıları ise şu şekildedir:

OM1: Öğrencilerin hem bedensel hem ruhsal ayrıca sosyal yönden de motivasyonlarının en üst seviyede olması gerekiyor.

OM15: Güvenliğini korumadığınız, sağlığını korumadığınız bir insana bir şey öğretemezsiniz ve o insandan bir şey bekleyemezsiniz.

Okul müdürlerinden tek müdürün “Okullar İSG plan ve programlarını kendilerine göre yapmalıdır.” alt temasında ifade ettiği tek görüş ise şöyledir:

OM1: Okul binasının fiziki, sosyal çevresi, iç ve dış faktörlerine göre iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını ayrı ayrı planlaması gerekiyor. Buna göre de her okul kendi plan ve programlarını sene başında kendilerine özgü yapmaları gerekiyor.

4.2. İSG Hakkındaki Yasa ve Yönetmeliklerin İşlevselliğine İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevselliğine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevselliğine ilişkin okul müdürleri genel toplamda 158 görüş belirtmişlerdir.

Okul müdürlerinin görüşleri kodlara ve alt kodlara göre kodlandığında bu temel temada kâğıt üzerinde çok güzel hazırlanmış, işlevsel değildir, işlevsel olmama sebepleri ve işlevsel olması için yapılması gerekenler adında dört alt tema ortaya çıkmıştır. İşlevsel olmama sebepleri alt teması ve işlevsel olması için yapılması gerekenler alt teması altında da alt temalar yer almıştır. Tablonun sağ tarafında ise hangi temada kaç okul müdürünün görüş belirttiğine ilişkin frekans değeriyle temalarda görüş belirten okul müdürü sayısının toplam okul müdürü içindeki yüzdelik dilimi de verilmiştir.

Tablo 7. *Okul Müdürlerinin İSG Hakkındaki Yasa ve Yönetmeliklerin İşlevselliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları*

	Temalar	f	%
	Kâğıt üzerinde çok güzel hazırlanmış	13	72,2
Toplam		13	
	İşlevsel değildir	18	100
Toplam		18	
İşlevsel Olmama Sebepleri	İSG uygulamaları için okula bütçe verilmemesi	16	89
	İSG hakkındaki eğitimlerin yetersiz ve niteliksiz olması	9	50
	İşveren olarak okul müdürünün yetkisinin olmaması	8	44,4
	İSG uygulamaları için okulun donanım ihtiyacının olması	8	44,4
	Okulun İSG kurallarına uygun yapılmaması	8	44,4
	Yavaş işleyen bürokrasinin olması	7	39
	Okullara yetecek İSG uzmanının olmaması	5	27,8
	Okulun yardımcı çalışan sayısının yetersiz ve niteliksiz olması	4	22,2
	Okulun İSG durumunun nitelikli denetlenmemesi	4	22,2
	Kanunda okul ayrımının yapılmaması	4	22,2
	İSG için gelen ödeneğin okullara eşit dağıtılmaması	2	11,1
	Kanunun yaptırım açısından tam uygulanmaması	2	11,1
	İSG uzmanlarının tarafsız ve bağımsız hareket edememesi	1	5,6
Toplam		78	
İşlevsel Olması İçin Yapılması Gerekenler	İşlevsel olması için okula maddi kaynak ayrılması gerekir	13	72,2
	Okul İSG açısından bakanlık tarafından hazır hale getirilmeli	9	50
	Yeterli sayıda ve nitelikli eğitim verilmeli	5	27,8
	Okullara yetecek sayıda İSG uzmanı sağlanmalı	5	27,8
	Kanunda okula ait ayrı bir bölüm olmalı	4	22,2
	Okulun yardımcı çalışan sayısı ihtiyaca göre arttırılmalı	3	16,7
	Okulun İSG denetiminin nitelikli yapılması gerekir	3	16,7
	İSG uzmanına bağımsız ve objektif bir yapı kazandırılmalı	3	16,7
	Yeni yapılan okulların İSG kurallarına uygun yapılması gerekir	2	11,1
	Bakanlıkça nitelikli bir okul müdürü platformu oluşturulmalı	2	11,1
Toplam		49	
Genel Toplam		158	

Okul müdürlerinin on üçü yasa ve yönetmeliklerin kâğıt üzerinde çok güzel hazırlandığını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden bazıları şöyledir:

OM2: Yasaları hazırlarlarken mutlaka yurt dışı kuruluşların, kurumların görüşleri dikkate alınarak, yaşanan sıkıntılar dikkate alınarak hazırlanmıştır diye düşünüyorum. Yasa ve yönetmeliğin fazlasıyla uygun olduğunu düşünüyorum. Yani eksik bir şey bırakılmadığını düşünüyorum. Hatta bazen diyoruz ki kontrol çizelgelerinde buna ne gerek var diye. Ama ben öyle düşünmüyorum tabi. Mutlaka yaşanmış bir olay vardır veya teknik olarak olması gerekiyor diye konulmuştur. Yasa ve yönetmeliğin uygun olduğunu düşünüyorum.

OM8: Yasa ve yönetmelikleri şöyle bir incelediğimiz de oldukça kapsamlı, detaylı bir şekilde hazırlanmış, gayet yol göstericiliği açısından oldukça mükemmel.

OM14: Şimdi yasalarda ve yönetmeliklerde en ince ayrıntısına kadar her şey düşünülmüş. Hem çalışanlar açısından hem işveren açısından hem kurumlar açısından hem de bakanlık açısından.

Tablo 7 incelendiğinde hiçbir okul müdürü İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olduğunu söylememiştir. Tam aksine çalışmaya katılan okul müdürlerinin tamamı İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmadığını ifade etmiştir. Buna dair kendilerine ait ifadelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM3: Şimdi okullarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda tabi ki bir mevzuat var. Tam olarak uygulanıyor mu biz her şeyi dört dörtlük uygulayabiliyor muyuz? Tam olarak uygulanmıyor ve biz de tam olarak uygulayamıyoruz. Ama samimi görüşümü istiyorsanız yasa ve yönetmeliklerin çok fazla işlevsel olduğu yönünde çekincelerim var.

OM7: Uygulamayınca veya uygulayamayınca yasa ve yönetmelikler doğal olarak işlevsel olmuyor tabi.

OM15: Hayır. İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili olarak bu konudaki kanuni düzenlemeleri okuduğunuz zaman yönetmelikleri, gelen yazıları okuduğumuz zaman bunların okuldaki uygulamaları ile ya da bunların okulda uygulanma imkanının olmayan yanlarını görebiliyoruz.

İşlevsel olmama sebebi olarak okul müdürleri toplamda 78 görüş belirtmişlerdir. On altı okul müdürü ilk sebep olarak, “İSG uygulamaları için okula bütçe verilmemesi” alt temasını ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin büyük bir çoğunluğunun ifade beyan ettiği bu alt tema için müdürlere ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Okul idaresi bu konuda yalnız kalıyor. Nasıl yalnız kalıyor? Her okulun kendisine ait bir bütçesi olmadığından bu risk ve tehlike durumlarını ortadan kaldırmada birazcık sıkıntı yaşıyoruz.

OM8: Ödenek yetersizliği ortaya çıkıyor. Şimdi binamızda elbette iş sağlığı ve güvenliği açısından eksikliklerimiz var. Okul aile birliği olarak okulun ekonomik gücü yok. Biz bunları kayda alıp, tutanak tutup bildirdiğimizde de herhangi bir ödenek gelmiyor üç yıldır. Asıl sıkıntı burada. Mevzuat çok güzel, asıl sıkıntı belirlediğimiz riskleri bertaraf edecek bütçeye sahip olmamamız. Kendi imkanlarımızla yapılabilecek olanları yapıyoruz ya da yaptırıyoruz zaten. O yönde sıkıntımız yok.

OM18: Diğer sebep ise okulların yasa ve yönetmelikteki maddeleri uygulayacak bütçesinin olmaması.

Dokuz okul müdürü İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmamasına sebep olarak “İSG hakkındaki eğitimlerin yetersiz ve niteliksiz olması.” alt temasını belirtmişlerdir. Onlara ait görüşlerden bazıları kendi ifadeleri ile aşağıdaki gibidir:

OM4: Şimdi bu kuruldaki arkadaşlar risk değerlendirmesinde etkin değiller. Çünkü olaya vakıf değiller. Risk değerlendirmesi nedir, neler yapılmalıdır bilmiyorlar. Ara ara eğitimler aldılar ancak nitelikli almadılar tabi. Benim kendi okulumda elli çalışanın altında çalışan olduğu için ben de risk değerlendirme ekibi var. Olaya vakıf değiller. Olaya vakıf olmayan bir insanın etkin şekilde çalışmasını bekleyemezsiniz.

OM6: Yasa ve yönetmelikleri açık konuşmak gerekirse çok ayrıntılı incelemiş değilim. Biz işimizin bir parçası olarak bu işe mümkün olduğunca temel seviyede katılmaya çalışıyoruz. Çünkü zamanımız ve enerjimiz buna tek başına yetmiyor. Konu hakkında, yönetmelikler ve yasalar hakkında çok ayrıntılı bilgi sahibi değilim.

OM18: Bir sebep olarak da yöneticilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği hakkında yeterinde eğitilmemesini söyleyebiliriz.

Okul müdürlerinin sekizi, İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmamasına sebep olarak “İşveren olarak okul müdürlerinin yetkisinin olmaması” alt temasını ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları kendi ifadeleri ile aşağıda verilmiştir:

OM3: Bunun içi de okul müdürünün, kurumun elinde yetki olması lazım. En azından maddi yönden yetkisi olması lazım. Atıyorum elektrik ile ilgili doğalgaz ile ilgili mutlaka tedbirler alınıyor. Bunlarla ilgili büyük işlerin yapılması noktasında okul müdürünün de eli kolu bağlı.

OM9: Yani ben okul müdürü olarak işveren görünüyorum. Ama iş yerini daha sağlıklı ve güvenli hale getirmek için tedbir almakta harcama yetkilisi görünmüyorum.

OM16: Listeye bakıyorsun şu olacak bu olacak da nasıl olacak. Personel var mı? Yok. Malzeme var mı? Yok. Para var mı? Yok. O yüzden olmuyor istediğin zaman. Yaptırıma bakıyorsun bütün sorumluluk sende. İşveren olarak tanımlamış. Ya yapacaksın ya yapacaksın. Peki yetkin var mı? O da yok. Sonra artık hemen olması lazım.

Okul müdürleri içinden sekiz okul müdürü İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmama sebebi olarak “İSG uygulamaları için okulun donanım ihtiyacının olması.” temasını işaret etmişlerdir. Bu temada görüş bildiren okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları aşağıdaki şekildedir:

OM1: Donanım, araç gereç veya fiziki durumları sağlamada sıkıntı yaşıyoruz.

OM8: Hizmet boyutuyla kastettiğim okulun donanımsal olarak ihtiyaçlarının olması.

OM13: Yani burası dört dörtlük iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili donatılmış değil.

Okul müdürlerinden yine sekiz okul müdürü, İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmama sebebi olarak “Okulun İSG kurallarına uygun

yapılmaması.” alt temasını belirtmişlerdir. Bu temada söyledikleri görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM4: Ama binaların yapılışı göz önüne alındığında riskli bir durum olduğu ortada. Ve bunun da bütçeyle ortadan kaldırılabilceği gerçeği ortada. Ben o riskleri henüz bertaraf edebilmiş değilim.

OM12: Okul binalarının mimari projeleri çizilirken, özellikle yeni binalar için söylüyorum çünkü eski binalarda düzeltme yapılması bütçe açısından çok büyük sorunlar çıkarıyor. Bu işler zaten okulun kendi bütçesiyle içinden çıkabileceği gibi değil.

OM16: Ben bu okulda müdür olarak başladığımda iki buçuk yıllık bir okuldu. Yeni yapılmış. Bir trilyonun üzerinde yeni bir okul yaptırmış devlet o zamanın parasıyla. Ama geldiğimde kapılar dışarı açılmıyor, içeri açılıyor. Hani anlatabiliyor muyum?

Tablo incelendiğinde okul müdürlerinin yedisi İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmama sebebi olarak “Yavaş ilerleyen bürokrasinin olması.” alt temasını dile getirmişlerdir. Bu temada görüş belirten okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM6: Bence bu konuya eğer ciddi olarak eğileceksek valilikler bünyesinde bir birim oluşturmalı. Sadece valiye bağlı, işlerin daha hızlı yürüyebilmesi için.

OM15: Bürokrasi. Yani benim okulumda okul bahçesinin gece aydınlatılması için eğer ki bir lamba gerekiyorsa benim bunu ilçe milli eğitim müdürlüğüne yazmam, uygun görürse ilçe milli eğitim müdürlüğünün bunu il milli eğitim müdürlüğüne yazması, kaynak aktarılması ondan sonra bunun alınması gerekiyor. Bu da işi uzatıyor. Ve hizmetin yerine getirilmesini aksatıyor.

İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmama sebeplerinden “Okullara yetecek İSG uzmanının olmaması” alt temasında yedi okul müdürü görüş belirtmiştir. Bu temada görüş belirten okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları ise şöyledir:

OM4: Şimdi iş sağlığı ve güvenliği noktasında mesela bizim uzmanımız yok. İlçede görevli bir arkadaş Menteşe'deki 89 kurumun iş sağlığı ve güvenliği uzmanı. Okullarda böyle bir uzman yok.

OM11: Milli eğitimim bünyesinde bir tane personel görevli bu konuda. Ya bu bir tane personel hangi okula yetişsin. Sabah bir çıkıyor adam, atıyorum on tane okul geziyor. Bu kadar okulda ne kadar sağlıklı bir şekilde eksik gedikleri bulup, yarayı bulup gerekli tedaviyi nasıl yapacak?

İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevselliğini bozan sebeplerden bir tanesi de “Okulun yardımcı çalışan sayısının yetersiz ve niteliksiz olması” alt teması olmuştur. Bu temada görüş belirten okul müdürü sayısı dördüttür. Bu alt temada dile getirilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM11: Şimdi bize TYP’ den ve KYK’ den personel görevlendiriliyor. Bu personelin görevi ne? Temizlik. Şimdi okullarda en basitinden kalorifer işi. Bu adamlar kalorifer yakmakla sorumlu değil. Doğru mu? Doğrudur. Allah muhafaza. Rica minnet bu adama kalorifer yaktırıyorsun. Yarın bugün bir sıkıntı olduğunda direk bana soracakları soru neden kalorifer yaktırdın, olacak. Hiç mi tepedeki insanın aklına gelmiyor. Biz buraya eleman gönderiyoruz. Bu adamları biz temizlikçi olarak gönderdik. Bu adamların ısınma sorunu nasıl çözülüyor diye hiç mi akıllarına gelmiyor. Oldu ki kalorifer patladı. Olur. Bu kalorifer niye yanıyordu? Sana bu kaloriferi kim yak dedi? Bir sürü sıkıntı

OM16: Ben eylülde okul açıyorum. Beni çalışanım yok. Ekimde geliyor. O da 9 aylığına. Geri kalan 3 ay da okulda personel yok. Okullar açılmadan bu okulun hazırlanması lazım, temizlenmesi lazım. İyi kötü dökülen, saçılan yerlerin tamirâtı, tadilatı yapılması lazım. Üç dört hafta ben temizlik personeli olmadan kendi imkânlarımızla okulu temizledik. Hani hijyen, hani temizlik?

Okul müdürlerinden dördü de İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmamasına “Okulun İSG durumunun nitelikli denetlenmemesi” alt temasını sebep olarak söylemişlerdir. Onlara ait görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM3: Denetimle ilgili problemler var. Yani denetimde de her şeyin kâğıt üzerinde yapıldığı kanaatindeyim.

OM10: Genelde bu okulların güvenliğiyle ilgili yılda birkaç defa komisyon geliyor okula. Denetliyorlar. Eksikleri not alıyorlar. Bunların yapılması gerektiğini söylüyorlar. Bu kadar.

Okul müdürlerinden dördü İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmamasına “Kanunda okul ayrımının yapılmaması” alt temasını sebep olarak söylemişlerdir. Müdürlere ait görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM4: 6331 Sayılı kanunda çalışanlar var. Ama burada öğrenci var. Öğrenciyi nereye katacağız? Öğrencinin başına bir şey geldiğinde sorumlu oluyoruz. Yasal boşluk da var. Öğrenci bunun neresinde?

OM9: Evet, sayın hocam. Burada yıllarca edindiğim tecrübe şudur: İş güvenliği ve sağlığı ile ilgili yasalar genel çerçevelerle çizilmiştir. Yani tüm iş yerlerini kapsayan, tehlikeli üretim yapan fabrikadan tutun daha okullara kadar her yeri kapsıyor. Bazen buradaki maddeler bize uymuyor. Hatta şöyle de söyleyebilirim: okul türlerine göre bile alınması gereken tedbirler var. Yasa ve yönetmelikler iş yerlerini sınıflandırdı ama bazen bize başka bir okulun alması gereken önlemi dayatıyor.

Çalışmaya katılan iki okul müdürü, İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmama sebebi olarak “İSG için gelen ödeneğin okullara eşit dağıtılmaması.” alt temasını söylemektedirler. Dile getirdikleri görüşler şu şekildedir:

OM1: Tüm okulları baz aldığımızda gelen ödenek yetersizdir ve eşit bir şekilde dağıtılamamaktadır.

OM13: Temel eğitime bakanlığımızın, merkez teşkilatlarımızın dışında ilçe milli eğitimler baktığı için oraya bütçe ayırmada dengesizlikler, adaletsizlikler olabiliyor.

İki okul müdürü, İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmamasına sebep olarak “Kanunun yaptırım açısından tam uygulanmaması.” alt temasını ifade etmişlerdir. Bu temada okul müdürlerine ait ifadeler ise şöyledir:

OM16: Kanun var ama kanun sonuç odaklı. Kanun tek bir alana, tek bir merkeze değil pek çok alana etki etmeli. Burada kanun müteahhitlerle ilgili, sözleşmelere etki edebilmeli.

OM18: Bunun da en önemli sebebi, mevzuatın yaptırım açısından yeterince olgunlaştırılmamış olması.

İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmamasına sebep olarak bir okul müdürü de “İSG uzmanlarının tarafsız ve bağımsız hareket edememesi.” alt temasını ifade etmiştir. Okul müdürüne ait ifade ise şöyledir:

OM6: İş sağlığı güvenliği diye de bir birim var ilçede. Kime bağlı? İdareye bağlı. Veya özel sektörde düşünürsek. Patron diyelim bir iş sağlığı ve güvenliği uzmanı tuttu. Bu iş sağlığı ve güvenliği uzmanının bağımsız çalışabilme yeterliliği yoktur bana göre. Çünkü maaşını ilgili kurumdan veya kişiden almakta. Eğer uygun olmayan durumları veya yönetmeliklerin yapılmasını istediği konuları uygulamakta tarafsız ve bağımsız olamadığı için işlevselliği bu anlamda tam olarak gerçekleştirmiştir diyemeyiz. Ben öyle görüyorum. Çünkü tamamen bağımsız bir durum olmalı bu. Ben sizden maaş alıyorsam size karşı eksikliğinizi söylemekte zorlanırım veya söylersem işimden olma korkusu yaşarım.

“İşlevsel olması için yapılması gerekenler” temasının altında şekillenen 10 alt temada okul müdürlerine ait toplamda kırk dokuz görüş bulunmaktadır. On üç okul müdürünün görüş belirttiği “İşlevsel olması için okula maddi kaynak ayrılması gerekir.” alt teması ilk sırada yer almaktadır. Bu temada dile getirilen görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM1: İş sağlığı ve güvenliği konusunda bakanlığımızın hazırlamış olduğu yönetmelikleri işlevsel açıdan daha olumlu hale getirmeleri için okul idarecilerine belli bir bütçe ayırması gerektiğini düşünüyorum

OM5: Bu arada her okula yasa ve yönetmeliklerin daha etkili uygulanabilmesi için okulun durumuna uygun bütçe ayrılmalı bence. Para olmadan yasa ve yönetmelikleri uygulamak neredeyse olanaksız oluyor.

OM11: Bence bakanlıktan okullar için bir bütçe ayrılıp iş sağlığı ve güvenliği açısından, iyi olur.

OM15: Bu işlerin aksamaması için ya okullara ihtiyaçlarına göre ödenek aktarılmalı.

İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için dokuz okul müdürü “Okul İSG açısından bakanlık tarafından hazır hale getirilmeli.” alt temasını işaret etmişlerdir. Bu alt temada ifade ettikleri görüşlerin bazıları aşağıdaki gibidir:

OM2: Devlet kurumusun. Bunun devlet tarafından yaptırılmasıyla birçok eksik düzelir.

OM3: Hani bu olmuyorsa okullar açılmadan eksikler devlet eliyle tamamlansa da olur diye düşünüyorum

OM9: Bakanlığın bu işleri geciktirmeden kendisi yapması gerekiyor.

Okul müdürlerinden beş okul müdürü yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olabilmesi adına “Yeterli sayıda ve nitelikli eğitim verilmeli.” alt temasında görüş ifade etmişlerdir. Bu temada okul müdürleri tarafından ifade edilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM10: Özellikle okul müdürü ve müdür yardımcılarının iş sağlığı ve güvenliğinden ne anladıkları noktasında da benim endişelerim var. Bence çok bilmediğimiz yeni bir alan. O nedenle ilk önce okul müdürlerinin ve müdür yardımcılarının bilgilendirilmesi gerekiyor. İş sağlığı ve güvenliği nedir? Ne yapmamız gerekiyor? Yani bu konuda kesinlikle eksiklik var. Tam olarak ne yapacağımızı ve nasıl yapacağımızı bilmiyoruz.

OM13: Bizlere, çalışanlara bu konuda kaliteli eğitimler sürekli verilmeli diye düşünüyorum.

İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için yapılması gerekenlerden birisi de “Okullara yetecek sayıda İSG uzmanı sağlanmalı.” alt temasıdır. Bu alt temada beş okul müdürünün ifadesi bulunmaktadır. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerden bazıları ise şu şekildedir:

OM6: Her okulda olamıyorsa bile belli sayıda okula bakan, haftada beş gün dolaşabileceği sayıda okula bir program yapılmalı. Bu iş gücünü sağlayacak yeterli sayıda insan alınmalı. Gidip okullarda eksiklikleri tespit etmeli ve okul

idaresiyle belli bir program içinde çözülmesine katkı sağlamalı. Eksiklikleri bir üst makama yazmalı ve çözümü bulunmalı.

OM10: Her kurumun iş sağlığı ve güvenliği uzmanı olması gerekiyor bence. Benim okulumda 700 öğrenci var. Tamamen okul müdürüne bırakılmış durumda. Müdür böyle durumda yasa ve yönetmelikleri uygulama noktasında da yetersiz olur. Çünkü bizim sadece işimiz iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgilenmek değil ki. Okulda bizim başka o kadar çok işimiz var ki. Eğitim öğretimle ilgileniyoruz.

İş sağlığı ve güvenliği hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için dört okul müdürü ise “Kanunda okula ait ayrı bir bölüm olmalı.” alt temasında fikir söylemişlerdir. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM5: Çok detaylı, çok kapsamlı yasa ve yönetmelikler var. Aslında bazı noktalarda işlevsellikten çıktığını düşünüyorum. Çünkü teknik detaylar çok. Aslında özellikle bizim gibi idarecilerin işi kolay yapabilmesi için ne yapılır, nasıl yapılır konusunda daha açıklayıcı olması ve kapsamın okullara göre belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çok kapsamlı bir yasa.

OM9: Yani daha sade, anlaşılır ve tasnif edilmiş bir şekilde yönetmelikler ve yasa olsa daha iyi olur diye düşünüyorum. Her kuruma göre ayrı tedbirler olmalı. Her okula göre mutlaka değişmeli. Çünkü her okulun sahip olduğu özellikler farklılık göstermektedir. Çalışan personel sayısına göre, çalışan öğretmen sayısına göre, öğrenci sayısına göre uygulanacak uygulamalar farklıdır. 500 öğrencisi olan bir okulda alınan tedbir ile 50, 10 öğrencisi olan bir okulda alınan tedbir farklı olması gerektiğini düşünüyorum.

Yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için üç okul müdürü “Okulun yardımcı çalışan sayısı ihtiyaca göre arttırılmalı.” alt temasında fikir söylemişlerdir. Okul müdürlerinin bu temada ifade ettiği görüşler aşağıda verilmiştir:

OM2: Okullara birer güvenlik personeli verilse, çalışan yardımcı personel sayısı arttırılrsa daha yararlı olacağını düşünüyorum.

OM14: İhtiyacımız ölçüsünde yeterli sayıda yardımcı çalışanın da okullara verilmesi gerekiyor iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için.

Yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için üç okul müdürü ise “Okulun İSG denetiminin nitelikli yapılması gerekir.” alt temasını ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerin bazıları aşağıda verilmiştir:

OM3: Bu doğrultuda sıkı ve ciddi olarak tam denetlensek işler rayına oturur bu konuda.

OM10: Bunların arkasından denetlemenin de çok ciddi yapılması gerektiğini düşünüyorum.

İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için yapılması gerekenler arasında “İSG uzmanına bağımsız ve tarafsız bir yapı kazandırılmalı.” alt teması yer almaktadır. Bu alt temaya üç okul müdürü görüş belirtmiştir. Okul müdürlerinin belirttiği görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM6: Bağımsız yani hiçbir etki altında kalmadan çalışmalarını yapabilmeleri gerekiyor. Bunun için yasal mevzuat düzenlenmeli ki bu işi yapabilsinler. Yoksa alt müdürlükler altında çalıştığı zaman bunu uygulamakta tereddütler yaşayacaktır. Tam bağımsızlık sağlanmalı bu işte. İlgili uzmanın, kişinin eksiklikleri ortaya koyarken herhangi bir endişesi olmamalı. İş güvencelerini sağlamak lazım bu insanların.

OM14: Bununla ilgili ayrı bir kurum bazında, bağımsız bu işleri yürüten uzmanların olması işlevselliğini daha iyi yerine getirebileceğine inanıyorum.

İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için üzerinde durulan görüşlerden biri de “Yeni yapılan okulların İSG kurallarına uygun yapılması gerekir.” alt temasıdır. Bu alt temada iki okul müdürü görüş belirtmiştir. Okul müdürlerinin belirttiği görüşlerin tamamı şöyledir:

OM12: Yeni binalarda bu pencere boylarının, merdiven aralıklarının, kapı girişlerine dikkat edilmesi, acil çıkışların olmasına dikkat edilmesi çok daha faydalı olacaktır.

OM16: Dediğim gibi yeni yapılan bir şey bunlar düşünülerek yapılabilirdi. Hani bu devlete ekstra külfet, ekstra maliyet. Hem bir taraftan bana şunlar şöyle böyle olacak diyorsun hem de bana teslim ettiğin böyle olmuyor ve yeni okul. Eski olsa

tamam diyeceğim. Bu kanun 2010’ dan sonrası değil mi, yanlış hatırlamıyorsam. Sen 2014’ten sonra bir okul yapıyorsun ama bunu kapsamıyor.

İş sağlığı ve güvenliği hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olması için ifade edilen son görüş “Bakanlıkça nitelikli bir okul müdürü platformu oluşturulmalı.” alt temasıdır. Bu temada iki okul müdürü görüş ifade etmiştir. Bu görüşler şu şekildedir:

OM1: Bakanlığımızın da bu konuda bize söz hakkı tanınmasını istiyorum. Bizim vereceğimiz yıl sonu raporlarının ilçe ve il müdürlükleri tarafından değerlendirilip bakanlığa sunularak bir sonraki eğitim öğretim yılında aynı problemlerle karşılaşmamak adına önem arz ettiğini düşünüyorum.

OM16: Bununla ilgili bir işlevselliğini kazanması için önce bir idareci platformu oluşturabilir. Orada görüş ve önerileri, beklentileri, talepleri alabilir. Sizinle yaptığım bu görüşmeyi ben devlet yetkilileriyle yaparsam ve bunu sonucunda da gerçekten kanunda yer alırsa sonuç mükemmel olur diye düşünüyorum. Keşke bu görüşmeyi devlet yetkilileriyle yapsam.

4.3. İSG Konusunda Okulda Yapılan Uygulamalara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda okulda yapılan uygulamalara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 8’de verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda okulda yapılan uygulamalara ilişkin okul müdürleri toplamda 161 görüş belirtmişlerdir. Okul müdürleri tarafından belirtilen görüşler tek tema altında toplanmış olup bu tema “Okulda Yapılan Uygulamalar” temasıdır. Okulda yapılan uygulamalar temasının altında da okul müdürlerinin görüşlerinin oluşturduğu 22 alt tema ortaya çıkmıştır.

Her alt temada görüş belirten okul müdürü sayısı ve görüş belirten okul müdürlerinin toplam okul müdürü sayısına oranı yüzdelik olarak tabloda verilmiştir. Burada amaç tema dağılımları hakkında fikir sahibi olmayı sağlamaktır. Okulda yapılan uygulamalar temasının altında yer alan yirmi iki temaya ait okul müdürlerinin görüşlerinden aktarımlar ve bu görüşler hakkındaki yorumlar tablodan sonraki sayfalarda ayrı ayrı yapılmıştır.

Tablo 8. *Okul Müdürlerinin İSG Konusunda Okulda Yapılan Uygulamalara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları*

	Temalar	f	%
Okulda Yapılan Uygulamalar	MEBBİS' teki İSG modülüne veri girişi yapıyoruz	18	100
	Öğrenci ve öğretmenlerimize İSG konusunda eğitimler veriyoruz	17	94,4
	Yangın tüplerinin dolumunu ve zamanında değişimini yapıyoruz	14	77,8
	Okuldaki gerekli kontrol ve denetimleri yapıyoruz	12	66,7
	Elektrikle ilgili bakım, onarım, değişim çalışmaları yaptık	11	61,1
	Merdivenlere ve kaygan zeminlere kaydırmaz bant uyguladık	10	55,6
	Gerekli yerlere tabela, levha ve uyarı görsellerini yerleştirdik	10	55,6
	Risk ve tehlike oluşturabilecek donanımları sabitledik.	9	50
	Okulumuz gün içinde ve günlük olarak temizlenmektedir	8	44,4
	Kalorifer sisteminin kontrolü, bakımı ve onarımını yaptırarak	7	38,9
	Temizlik görevlimizin hijyen belgesi almasını sağladık	6	33,3
	Öğrencilerimizin sağlık taramaları ve aşılarını takip ediyoruz.	6	33,3
	Risk ve tehlike oluşturacak malzemeleri ortadan kaldırdık.	6	33,3
	Okula giriş çıkışlar denetlenmektedir	6	33,3
	Acil çıkışı kullanıma hazır hale getirdik veya yeni yaptık	5	27,8
	Pencerelere ve merdivenlere korkuluk yaptırarak	4	22,2
	Gerekli hijyen, temizlik ve sağlık malzemesini temin ettik	4	22,2
	Sınıfların içe açılan kapılarını dışa açılır hale getirdik	3	16,7
	Kanalizasyon ve fosseptik sorunumuzu giderdik.	2	11,1
	Okul bahçe duvarını tel çit ile çevirdik	1	5,6
	Kalorifer yakan çalışanın kalorifer belgesi almasını sağladık	1	5,6
	Yangın uyarı ve alarm sistemi yaptırarak	1	5,6
	Toplam	161	

Tablo 8 incelendiğinde MEBBİS’ teki iş ve işlemleri yapmayan, takip etmeyen okul müdürünün olmadığı anlaşılmaktadır. On sekiz okul müdürünün tamamı “MEBBİS’ teki İSG modülüne veri girişi yapıyoruz.” alt temasında görüş belirtmişlerdir. Aşağıda verilen görüşler dikkatlice incelendiğinde ve 18 sayısı dikkate alındığında okul müdürlerinin sistem üzerindeki tüm iş ve işlemleri yaptığı sonucuna varılabilir.

OM2: Bununla ilgili yasa ve yönetmelikler çerçevesinde bizim ilçe milli eğitim müdürlüğü tarafından gelen yazılar doğrultusunda ekipler kuruyoruz. Onunla ilgili dosyalarımızı oluşturuyoruz. O dosyalarda arama kurtarma ekibinden tutun

ilk yardım ekibinden koruma ekibine kadar oluşturduktan sonra herkesin görevlerini veriyoruz. Bunları daha sonra MEBBİS' e işliyoruz.

OM5: Tabi öncelikle milli eğitimin istediği belgeler ve formlar var. Bunları sistemde doldurarak işlem yapıyoruz. Bu formların faydaları konu kapsam açısından neler yapmamız gerektiğini görmüş oluyoruz. Bu formlar sayesinde çalışma ortamına ilişkin, okulun fiziki yapısına ilişkin eksiklerimizi görüyoruz. Değerlendirmeler yapabiliyoruz.

OM8: İSG form ve belgelerine ilişkin okulda bizden bir dosya oluşturmamız istendi. Mevzuata baktık. Aşama aşama yasaya göre ne yapılması gerekiyorsa dosyamızı oluşturduk. Kurulları oluşturduk. Bunun MEBBİS' e işlenmesini sağladık. Oluşturduğumuz dosyayı da MEBBİS' e aktardık. Bu modülde okulumuzla ilgili doldurulması gereken tüm bilgileri doldurduk. Risk analizlerimizi yaptık. Giden gelen olduğunda yani tayin olayı olduğunda biz bu kurulları güncelliyoruz. Hem MEBBİS' te hem de evraklar üzerinde güncelliyoruz. Form ve belgelere ilişkin çalışmalarımızı yapıyoruz. Çalışanlara verdiğimiz tüm malzemelerin tutanaklarını dahi o dosyaya koyuyoruz.

OM16: Şimdi iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili biz kanunu koyduk hocam, o 6331'i. Daha sonra da resmi yazışmalarla bu dosyayla alakalı açıklayıcı yazılar geldi. O yazılar doğrultusunda birçok form vardı biliyorsun iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili. Tek tek formları aldık, bu form dolacakmış, doldurduk. Bütün formlarımız eksiksiz. Bütün raporlarımız eksiksiz. Risk haritalarımızı çıkardık. Risk analizlerini ve değerlendirmelerini yaptık. Bilgileri MEBBİS' teki İSG modülüne girdik. Bütün her şeyi yaptık. Bunlar güzel çalışmalardı gerçekten. Tedbirler neler olabilir, bunları belirledik. Ama dediğim gibi hani şeyde dosya anlamında bir eksiğimiz yok.

“Öğrenci ve öğretmenlerimize İSG konusunda eğitimler veriyoruz.” alt temasında on yedi okul müdürü görüş bildirmiştir. Okul müdürlerinin büyük bir çoğunluğunun görüş bildirdiği bu alt temaya ait görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM1: Acil durum ekiplerinin bu durumlarda soğukkanlılıkla nasıl müdahale etmeleri gerektiği ve acil toplanma alanlarında öğrencilerimizin nasıl davranması

gerektiği gerekli tatbikatlarla ve eğitimlerle uygulanmaktadır ve öğrencilerimize anlatılmaktadır.

OM4: Öğretmen arkadaşlara ve öğrencilere de hijyen, temizlik ve covid eğitimleri veriliyor. Sürekli bilgilendirme yapılıyor. Uyacakları kuralları sınıflara normal İSG prosedürü yani nelere dikkat edilmesini anlatan talimatları asıyoruz.

OM7: Tatbikatları yapıyoruz. Yani bizzat kendim yangınla ilgili çocukları daha geçen yıl verdim. Bu konuda bilgili olduğum için. Öğretmenleri bu konuda bilgilendirme çalışmaları yapıyoruz. Temizlik personeline bilgilendirme çalışması yapıyoruz.

OM9: Öğretmen ve öğrencilerimizi sıklıkla bilgilendiriyoruz. Öğretmenlerimizle belli aralıklarla toplantılar yapıyoruz. Okulun koridorları varış, ıslak zeminler var, tuvaletler var, laboratuvarlar var, bahçemiz var, sınıflarımız var. Her alan kendine göre bir risk oluşturabiliyor.

İSG konusunda okulda yapılan uygulamalara ilişkin on dört okul müdürü, “Yangın tüplerinin dolumunu ve zamanında değişimini yapıyoruz.” alt temasında fikir belirtmişlerdir. Onlara ait ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM12: Şimdi yangınlarla ilgili özellikle bu iş sağlığı ve güvenliği olmadan önce okulların dikkat ettiği bir yangın tüpleri vardı. Daha çok dikkat ettiğimiz buydu. Yangın tüplerinin dolum zamanlarına bakarız. Belli periyodik aralıklarla değişimini yapıyoruz.

OM16: Yangın tüplerimizi bir firmayla anlaştık, onlar her yıl kontrolünü, iki yılda bir değişimini yapıyorlar. Ona da çok önem gösteriyorum.

OM18: Yangın tüplerimizin bakımını ve değişimini zamanında yaptırmaktayız.

Okul müdürlerinin on ikisi, “Okulda gerekli kontrol ve denetimleri yapıyoruz.” alt temasında görüş ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları kendi ifadeleri ile aşağıda verilmiştir:

OM6: Çalışma ortamlarına ilişkin öğretmenleri ve yardımcı personeli kontrol yapıyoruz. Yaptığımız kontrollerde aldığımız bilgiler doğrultusunda bizim

göremediğimiz farklı noktalar var mı, burada farklı riskler var mı konusunda fikir alışverişi yapıyoruz. Olanları not ediyoruz.

OM9: Sağlık ve güvenlik kontrollerine ilişkin bir çocukların yiyecek içecek tükettikleri alanlar, ikincisi de genel sağlık olarak söyleyebilirim. Okul kantininde çalışanların hijyenik bir ortamda çalışıp çalışmadıklarını ve gıdaların denetimlerini yapıyoruz.

OM14: Sağlık ve güvenlik kontrollerine ilişkin devamlı denetimlerimizi yapıyoruz.

Okul müdürleri içinden on bir okul müdürü iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında “Elektrikle ilgili bakım, onarım ve değişim çalışmaları yaptık.” alt temasını söylemişleridir. Bu temada görüş söyleyen okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM8: Aynı şekilde elektrik tesisatımızın bakımını da yapmaya çalışıyoruz bütçemiz elverdiği ölçüde.

OM11: Elektrik bakım onarımlarımızı her sene yaptırırız. Elektrikle uğraşan bir velimizi çağırarak yaptırıyoruz bunu.

OM16: Elektrik panosunu kapattık. Açıkta elektrik panomuz yok. Hani önüne paspas vardı o pahalı geldi. Onu alamadım. Onun yerine muşamba, kalın bir naylon bulmuştum. Onu koydum.

Okul müdürlerinden on okul müdürü, İSG uygulaması olarak “Merdiven ve kaygan zeminlere kaydırmaz bant uyguladık.” alt temasını belirtmişlerdir. Bu temada ifade ettikleri görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM2: Kaydırmaz bantları gerekli yerlere uyguladık.

OM8: Koridorlarda, sınıflarda, merdivenlerde kaydırmaz bantlar uygulandı. Öğrenci ve öğretmenlerimiz bu konuda bilgilendirildi.

OM15: Merdivenlerimize kaydırmaz bantlar uyguladık öğrencilerimiz ve çalışanlarımız kayıp düşmesin diye.

Tabloya bakıldığında yine okul müdürlerinin onu, okuldaki İSG uygulamaları çerçevesinde “Gerekli yerlere tabela, levha ve uyarı görsellerini yerleştirdik.” alt temasını dile getirmişlerdir. Bu temada görüş belirten okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM12: Özellikle şu dönemde çok çok fazla dikkatli olmamız lazım. Biz bu konuda okullar açılmadan sosyal mesafe işaretlemelerini bütün koridorlara, sınıflara yaptık. Öğrencilere öğretmen arkadaşlar derslerde ne kadar anlatsa da içinde bulundukları yaş grubu itibarıyla çocuğun görsel olarak görmesi daha da etkili olacak. O yüzden öğretmen arkadaşlarla beraber gerekli boyama ve işaretlemeleri yaptık.

OM13: Bunlarla ilgili uyarı levhalarımızı, tabelalarımızı yerleştirdik.

OM18: Binanın acil durumlarda tahliyesine yönelik yönlendirici araçlar gerekli yerlere asıldı.

Okuldaki İSG uygulamaları kapsamında “Risk ve tehlike oluşturabilecek donanımları sabitledik.” alt temasında dokuz okul müdürü görüş belirtmiştir. Bu temada görüş belirten okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları şöyledir:

OM3: Sınıftaki pencereleri kontrol edip sabitlenmesi gerekenleri sabitliyoruz. Dolapların sabitlenmesini yapıyoruz. Bunlar bence önemli. Okulda öğrencinin bulunduğu yerde öğrenci sağlığı ve güvenliği ayrıca öğretmen için de eksikimizin olmaması gerekir.

OM6: Dolapların sabitlenmesi konusunda mesela. En basit olay. İlgili marangoz arkadaşımızı çağırdık. Sabitleme çalışmalarını yaptık.

OM13: Bunun dışında okulumuzda iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili hareketli malzemeleri sabitlenmesiyle ilgili riskler konusunda elimizden gelen işleri yapabiliyoruz.

İSG hakkında okulda gerçekleştirilen uygulamalardan bir tanesi de “Okulumuz gün içinde ve günlük olarak temizlenmektedir.” alt teması olmuştur. Bu temada görüş belirten okul müdürü sayısı sekizdir. Bu alt temada dile getirilen görüşlerden bazıları şunlardır:

OM1: Öğretmenlerin ve öğrencilerin sağlıklı, temiz bir ortamda verimli bir ders yapılabilmesi için günlük olarak temizlikler yapılmaktadır. Ortak kullanım alanı olan tuvaletler hijyen çerçevesinde temizlenmektedir. Okulumuza dezenfekte maddeleri uygulanmaktadır.

OM5: Tuvaletlerde olsun çocukların başına bir sıkıntılı durum olmasın diye gerekli temizlikleri yapıyoruz.

OM10: Hijyene ve temizliğe çok dikkat ediyoruz. Özellikle bu pandemi döneminde daha hassasız.

Okul müdürlerinden yedisi ise okuldaki iş sağlığı ve güvenliği uygulaması olarak “Kalorifer sisteminin kontrolü, bakımı ve onarımını yaptırdık.” alt temasını söylemişlerdir. Onlara ait görüşlerden bazıları kendi ifadeleriyle aşağıda verilmiştir:

OM11: Kalorifer bakımı da aynı şekilde. Burada velim ver. Adamın Muğla’da dükkânı var. Rica ediyoruz, okulumuzdur bak, diye. Bakımını ona yaptırıyoruz yıllık olarak.

OM12: Kalorifer kazanının kontrolleri ve bakımları yapıldı. Okulun iş sağlığı ve güvenliğinde aslında maddiyat çok önemli, bütçe çok önemli.

OM15: Kalorifer sisteminin periyodik bakımlarını yaptırmaya çalışıyoruz.

Okul müdürlerinden altısı okulda yapılan İSG uygulamaları içerisinde “Temizlik görevlimizin hijyen belgesi almasını sağladık.” alt temasını söylemişlerdir. Müdürlere ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM9: Bunu dışında okul çalışanlarına bu eğitimleri aldırıyoruz. Hijyen belgesini alması sağladık çalışanımızın.

OM13: Çalışanları sürekli bilgilendiriyoruz yapacağı görev ve sorumluluklar konusunda. Alması gereken eğitimleri aldırıyoruz. Hijyen belgesi anlamında. Eline son olarak yapması gerekenleri, uyması gerekenleri gösteren belgeyi verdik. O şekilde ancak işi götürebiliyoruz.

Çalışmaya katılan altı okul müdürü, okulda gerçekleştirilen İSG uygulamaları kapsamında “Öğrencilerimizin sağlık taramaları ve aşılarını takip ediyoruz.” alt temasını söylemişlerdir. Söyledikleri görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM5: Öğrencilerimizin aşı kartlarını tutuyoruz. Onların sağlık taramasını yapmaları için velileri aracılığıyla bilgilendiriyoruz.

OM8: Çocuklarımızı aile hekimlerine yönlendirip belli süreler içinde kontrollerini yani sağlık taramalarını ve aşılarını yaptırdık. Bütün öğrencilerimizin sağlık taramasından geçmesi sağlandı.

OM14: Hastaneye veya sağlık kuruluşuna gönderilmesi gereken bir durumda ailelerle irtibata geçiyoruz. Öğrencilerimizin sağlık taramalarını, aşı takiplerini yapıyoruz.

Altı okul müdürü, İSG uygulaması olarak “Risk ve tehlike oluşturacak malzemeleri ortadan kaldırdık.” alt temasını ifade etmişlerdir. Bu temadaki ifadeler ise şöyledir:

OM9: Kimyasal maddeleri ortadan kaldırıp çocuklardan uzak tutarız.

OM14: Üzerine düşebilecek malzemeleri vazo gibi bunları koydurmuyoruz. Veya buna benzer tehlike oluşturabilecek malzemeleri ortalıkta bulundurmuyoruz.

OM15: Hizmetli personelimizin kullandığı araç gereç, yanıcı kesici ve benzeri gibi malzemeleri öğrencilerimizin ulaşamayacağı, dokunamayacağı ve görmeyeceği yerlere, kapalı mekânlara koymasını istiyoruz.

İSG uygulamaları çerçevesinde okul müdürlerinden altısı “Okula giriş çıkışlar denetlenmektedir.” alt temasını ifade etmiştir. Bu denetimlerin hem sağlık açısından hem de gelip giden insanlar açısından olduğu ifadelerden anlaşılmaktadır. Okul müdürüne ait ifadelerden bazıları şöyledir:

OM1: Okula ve bahçesine izinsiz kimse alınmamaktadır ve devamlı takip edilmektedir.

OM14: En son Covid vakalarından sonra muhakkak HES kodlarını kontrol ediyoruz. Tüm öğrencilerimizin ateşleri ölçülüyor. Personele bilgilendirme yapıldı bununla ilgili.

OM18: Covid 19 Pandemi önlemleri kapsamında ateş ölçümü, HES kodu sorgulama, maske ve mesafe kontrolleri düzenli olarak yapılmaktadır.

Beş okul müdürünün görüş belirttiği “Acil çıkışı kullanıma hazır hale getirdik veya yeni yaptık.” alt teması uygulamalar içinde yer almaktadır. Bu temada dile getirilen görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM8: Bizim üç binamız var. İki binamızda acil çıkış yaptık.

OM9: Bir tane acil çıkış merdiveni yaptırdık. Ama yeterli değil.

OM15: Acil çıkışlarımız var. Aktif ve işlevsel tutuluyor ve Allah korusun herhangi bir acil kullanılması durumunda o bölgeye o yönde kullanılan merdivenler sürekli açık.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları içerisinde yer alan “Pencerelere ve merdivenlere korkuluk yaptırdık.” alt temasını dört okul müdürü ifade etmiştir. Bu alt temada ifade ettikleri görüşlerin bazıları aşağıdaki gibidir:

OM6: Yine iki binam var. Yan binamda öğrenci çıkış merdiveninde korkuluk yoktu. Bir korkuluk yaptırdık.

OM16: İşte sarkmalarına karşı camdan yarısına kadar kromdan engel yaptırdım.

Okul müdürlerinden dört okul müdürü yaptıkları uygulamalar içerisinde “Gerekli hijyen, temizlik ve sağlık malzemesini temin ettik.” alt temasının olduğunu ifade etmişlerdir. Bu temada okul müdürleri tarafından ifade edilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM9: Fazlasıyla yetecek kadar temizlik ve hijyen malzemesini okulumuza kazandırdık.

OM12: Dezenfektan ihtiyacımız yok. Sağ olsun ilçe milli eğitim onla ilgili yardım yapmıştı. Biraz kendimiz de aldık. Şu anda iş sağlığı ve güvenliğimizde önceliğimiz buydu. Bunu yaptık.

OM17: Her sınıfa biz dezenfektan ve pompası koyduk. Bu maddi olarak bizi biraz zorladı. Çünkü o pompa gerçekten pahalı. Her sınıfa koyduğunuz zaman, sınıf sayımız da fazla, topladığınızda yirmiye yakın sınıf oluyor. Pompaları da askı aparatıyla birlikte aldığımız için maddi olarak bizi zorladı.

Okul müdürleri okulda gerçekleştirdikleri İSG uygulamalarından biri olarak “Sınıfların içe açılan kapılarını dışa açılır hale getirdik.” alt temasını söylemişlerdir. Bunu söyleyen okul müdürü sayısı üçtür. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerin tamamı şu şekildedir:

OM2: Sınıf kapıları içeri açılıyordu. Onları dışa açılır hale dönüştürdük.

OM16: İçe açılan kapıların hepsini dışa açılır hale dönüştürttüm. Prizlere çok şey değil ama tıpa koyduk.

OM18: Sınıfların kapılarının dışa açılıyor olması sağlandı.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında iki okul müdürü ise “Kanalizasyon ve fosseptik sorunumuzu giderdik.” alt temasında fikir söylemişlerdir. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerin tamamı aşağıdaki gibidir:

OM6: Bodrum katın su alma problemini çözdük. Fosseptikten alıyordu. Çünkü çürüme, nem yapıyordu. Sağlıksız bir ortam vardı.

OM12: Daha sonra da okulumuzun kanalizasyon fosseptik sorunu vardı. En büyük sorunlardan biriydi. Bunu da iş sağlığı ve güvenliği içine koyabiliriz. Sonuçta çocuklar zamanlarının çoğunu okul alanlarında geçiriyorlar. Bunu da yeniden yaptırarak çözdük.

Okulda yapılan İSG uygulamaları içinde bir okul müdürünün görüş belirttiği “Okul bahçe duvarını tel çit ile çevirdik.” alt teması bulunmaktadır. Bu temada görüş belirten okul müdürünün ifade ettiği görüş aşağıda verilmiştir:

OM15: Okulumuz ihata duvarıyla çevrili fakat ihata duvarı kısa olduğu için bu bölgede ikamet eden üniversite öğrencileri ve kimliğini bilmediğimiz insanlar akşamları okulumuzun bahçesine izinsiz girmekte ve okulumuzun bahçesini olumsuz anlamda kullanabilmektedirler. Bununla ilgili olarak il ve ilçe müdürlüğümüze, valiliğimize yaptığımız girişimlerle okulumuz ihata duvarının tamamını tel çit ile çevirdik.

Okulda gerçekleştirilen iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında bir okul müdürü ise “Kalorifer yakan çalışanın kalorifer belgesi almasını sağladık.” alt temasını ifade etmiştir. Okul müdürünün ifade ettiği görüş aşağıda verilmiştir:

OM12: Kalorifer yakan arkadaşın belgesi önemli okulumuz kömürlü, katı yakıt kullanan bir okul. Daha doğalgaz dönüşümü olmadı. Arkadaşın belgeleri kontrol edildi. Almış olduğu eğitimlere bakıldı.

İSG uygulamaları içinde son olarak bir okul müdürü tarafından söylenen “Yangın uyarı ve alarm sistemi yaptırıldı.” alt teması yer almaktadır. Okul müdürünün belirttiği görüş şu şekildedir:

OM10: Yangın uyarı sistemimizi yaptırıldı ve çalışır durumda tutuyoruz. Duman alarm sitemimiz var. Çalışır durumda.

4.4. Okulun İSG Düzeyine İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin okulun İSG düzeyine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde okulun İSG düzeyine ilişkin okul müdürleri genel toplamda 184 görüş belirtmişlerdir. Okul müdürleri tarafından belirtilen görüşler dört temada incelenmiş olup bu temalar “Okuldaki İSG uygulamalarını yeterli bulmuyorum, eksik yönler, eksik yönlerin sebebi ve eksik yönlerin tamamlanması için yapılması gerekenler” temalarıdır. Ayrıca “eksik yönler, eksik yönlerin sebebi ve eksik yönlerin tamamlanması için yapılması gerekenler” temalarının altında da alt temalar yer almıştır.

Alt temada kaç okul müdürünün görüş belirttiği ve görüş belirten okul müdürlerinin toplam okul müdürü içindeki yüzdeleri tabloda verilmiştir.

Tablo 9. Okul Müdürlerinin Okulun İSG Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Temalar		f	%
Toplam	Okuldaki İSG uygulamalarını yeterli bulmuyorum	18	100
		18	
Eksik Yönler	İSG uygulamalarını gerçekleştirecek bütçe yok	15	83,3
	Yeterli sayıda ve nitelikte donanımımız yok	11	61,1
	Bakım, onarım ve değişimleri zamanında yapamıyoruz	10	55,6
	Acil çıkışım veya yangın merdivenim yok.	8	44,4
	İSG konusunda eğitim eksikliği var	7	38,9
	Yeterli sayı ve nitelikte yardımcı çalışanım yok	7	38,9
	Okul bahçesinin güvenlik problemi var.	6	33,3
	Paratoner sistemimiz yok.	3	16,7
	Kapasitemizin üzerinde öğrencimiz var	1	5,56
	Pencerelerimiz güvenli değil	1	5,56
	Elektrik prizlerini kapalı hale getiremedim	1	5,56
		70	
Toplam		70	
Eksik Yönlerin Sebebi	İSG uygulamaları için yeterli bütçenin sağlanmaması	13	72,2
	Okulun İSG kurallarına uygun yapılmaması	8	44,4
	Bürokrasinin bu konuda yavaş ilerlemesi	6	33,3
	Okula yeterli sayıda kadrolu çalışanın verilmemesi	3	16,7
	Yönetici ve çalışanların İSG konusunda nitelikli eğitilememesi	3	16,7
	Yardımcı çalışanların okullara adaletsizce dağıtılması	2	11,1
Toplam		35	
Eksik Yönlerin Tamamlanması İçin Yapılması Gerekenler	Eksikliklerin giderilmesi için okula yeterli bütçe verilmeli	16	88,9
	Bakanlık tarafından ortaya çıkan eksiklikler giderilmeli	16	88,9
	Yönetici ve çalışanlara İSG hakkında nitelikli eğitim verilmeli	8	44,4
	Okullara iş sağlığı ve güvenliği uzmanı verilmeli	7	38,9
	Gönderilen bütçe ve İSG uygulamaları nitelikli denetlenmeli	7	38,9
	Okula yeterli sayıda ve kadrolu yardımcı çalışan verilmeli	4	22,2
	İSG kanununa göre okulların durumu netleştirilmeli	3	16,7
		61	
Toplam		61	
Genel Toplam		184	

Tablo 9 incelendiğinde on sekiz okul müdürünün tamamı “Okuldaki İSG uygulamalarını yeterli bulmuyorum.” alt temasında görüş belirtmişlerdir. Yani okul müdürleri okullarını iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında tam olarak yeterli görmemektedirler. Bu hususta içlerinden bir okul müdürü dahi okulunu İSG uygulamalarında yeterli görmemektedir. Aşağıda bu on sekiz okul müdürüne ait görüşlerden bazıları verilmiştir:

OM3: Valla şimdi iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını objektif olmak gerekirse dört dörtlük değiliz. Tam yeterli değiliz gibi. Eksiğimiz mutlaka vardır.

OM11: Okulun eksikliği bitmez. Hani muhakkak ki eksiklerimiz var. Diyorum ya tekrar. Ben iş sağlığı ve güvenliği uzmanı değilim. Ben sonuçta öğretmenim. Benim gözümde iş sağlığı ve güvenliği açısından gerekli tedbirler ne kadar alınıyor? Alınıyor.

OM13: İşin gerçeği okulumuzda iş sağlığı ve güvenliği konusunda her şeyi tam bulamıyorum. Yeterli değiliz biz.

OM18: Özellikle de yüksek maliyet gerektiren tedbirlerin okulların kendi imkanlarıyla yerine getirmesi zor olmaktadır. Hal böyle olunca tabi ki benim okulumda da eksiklikler vardır. Bu konuda tamız diyemem.

Okul müdürlerinin okulun İSG düzeyine ilişkin görüşleri temasının altında şekillenen “Eksik yönler” alt temasında toplamda 70 görüş belirtilmiştir. Bu görüşler 11 alt temaya dağılmaktadır. Bu alt temalardan ilki on beş okul müdürünün görüş belirttiği “İSG uygulamalarını gerçekleştirecek bütçe yok.” alt temasıdır. Okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM6: Gördüğümüz eksiklikler sayısı mesela 10 tane. Bizim bunlardan 2 tanesini yapmaya yetecek bütçemiz var mesela.

OM10: Maddi kaynak problemimiz var. Hali hazırda kullanabileceğimiz kaynağımız yok.

OM12: İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili yapılacak maddiyat gerektiren işler şu anda beklemede.

OM16: Maddi imkânsızlık en büyük sorun. Maddi imkân oldu mu hiçbir sorun olmaz diye düşünüyorum.

Yukarıdaki alt temayı on bir okul müdürünün görüş belirttiği “Yeterli sayıda ve nitelikte donanımımız yok.” alt teması takip etmektedir. Bu temaya ait okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Sene içerisinde meydana gelen tehlikeli ve riskli olaylara müdahale edecek yeterli donanım, araç gerecimiz de yoktur ve çaresiz kalmaktayız.

OM6: Yangın müdahale sistemim eksik ve eski.

OM8: Yangın alarm sistemimiz yok bir kere.

OM13: Mesela İSG ile ilgili yangınla ilgili malzemeyi, donanımı çoğaltamadık. Elimizde şu anda bakanlığın gönderdiği iki tane tüpümüz var. İki tane yangın tüpü bir okulda ne kadar yeterlidir, düşünün. Yangın alarm sistemimiz yok

Üçüncü sırada “Bakım, onarım ve değişimleri zamanında yapamıyoruz.” alt teması yer almaktadır. Bu temada toplamda on okul müdürü, görüş ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları kendi ifadeleri ile aşağıda verilmiştir:

OM3: Mesela yapılması gereken periyodik bakımları zamanında yapamıyoruz.

OM9: Örneğin okulun iş güvenliği açısından elektrik tesisatının genel bir bakıma ihtiyacı var.

OM12: Elektrik panomuz okul girişinde çocukların ulaşabileceği yerde. Kaldırılması gerekiyor ancak yüksek bütçe istiyor.

OM16: Yıllık olarak kalorifer bakımlarını yaptırıyorum.

Okul müdürleri içinden sekiz okul müdürü iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında eksik yönleri olarak “Acil çıkışım ve yangın merdivenim yok.” alt temasını söylemişleridir. Bu temada görüş söyleyen okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM14: Acil çıkışımız ve yangın merdivenimiz maalesef yok.

OM17: Okulumuzun tek çıkışı var. Acil çıkış ve yangın merdivenimiz yok. Okulumuz üç katlı. Acil durumda izdiham yaşanabilir. Yangın merdivenimiz yok.

OM18: Bir binamızda acil çıkış ve yangın merdiveni bulunmamaktadır.

Yedi okul müdürü ise eksik yönü olarak “İSG konusunda eğitim eksikliği var.” alt temasını belirtmişlerdir. Bu temada ifade ettikleri görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM4: Eğitimini almamış. O bölümden mezun olmamış. Etkin çalışma noktasında sıkıntı oluyor. Gıda denetiminde de öğretmenleri görevlendiriyoruz. O zaman bu adamların donanımlı, eğitim almış insanlar olması lazım.

OM11: Şimdi şöyle baktığımda sayın hocam; ilk yardım eğitimi gibi eğitimler. Kaç personel eğitim aldı?

OM14: Daha çok temel bazda bize yapılması gereken şeyler neyse o bazda ilerlemeye çalışıyoruz. Yarın bir şey olduğunda, sorun çıktığında yasal çerçevede ne durumda olduğumuz konusunda çok fazla bilgimiz yok. Veya karşımıza çıkmayan bir olayda nasıl bir uygulama yapacağımız konusunda bilgimiz yok. Bilgi eksikimiz var diyebilirim.

Okul müdürlerinden içinden yedi okul müdürü, İSG konusundaki eksikliklerine “Yeterli sayıda ve nitelikte yardımcı çalışanım yok.” alt temasını söylemişlerdir. Bu temaya ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM3: Okulumda yeterli sayıda hizmetlim yok mesela.

OM14: Güvenlik personelimiz de olmadığı için önce biz muhatap oluyoruz. Güvenlik personelim keşke olsaydı.

OM16: Ayrıca kalorifercim yok. Dışarıdan buluyorum her sene. E bunun sigortası, ücretini karşılayamıyoruz. Dolayısıyla sigortasız yaktırıyoruz. Sabah yakıyor ve gidiyor. O yokken bir şey olsa, basınç yükselse hani anlatabiliyor muyum? Akşam üstü söndürüyor, temizliyor. Ertesi gün yine aynı. Bu benim hep kafamda sorudur yani, bir şey olsa ne yaparım? Risk mi risk.

Okuldaki İSG uygulamalarındaki eksikli olarak “Okul bahçesinin güvenlik problemi var.” alt temasında altı okul müdürü görüş belirtmiştir. Bu temada görüş belirten okul müdürlerine ait ifadelerin bazıları aşağıdaki gibidir:

OM5: Mesela okul bahçesinin etrafındaki teller geldiğinden beri sürekli bir yerlerden kopuyor, açılıyor. Çocuklar bunları bir şekilde açıyorlar, bozuyorlar. Bunu düzeltmek istedik ama düzeltemedik daha.

OM11: Benim bahçemde beş tane çam ağacı var. Birisinde düşme riski var. Bir çam ağacı için ben ormanla görüştüm. Hocam kesebilirsin dediler. Şimdi kesilebilir raporunu aldıktan sonra ben ilçeye bildirdim. İlçe belediyeye bildirdi. Belediyeden gelen cevap ben bu çam ağacını kesemem.

OM13: Özellikle çevre düzenlemesi konusunda bahçemizde çocuklara sağlıklı ve güvenli bir ortam oluşturması için düşündüğümüz riskleri ortadan kaldırma imkânımız yok.

İSG uygulamaları kapsamında okuldaki eksikliklerden bir tanesi de “Paratoner sistemimiz yok.” alt teması olmuştur. Bu temada görüş belirten okul müdürü sayısı üçtür. Bu alt temada ifade edilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM2: Paratoner yukarıda var mı onu bilmiyorum. Bakmam lazım. Yok herhalde.

OM13: Paratonerimiz, o da yok. Yani her olumsuz hava şartlarında okulumuz sert bir şekilde etkileniyor.

Okul müdürlerinden biri ise okuldaki iş sağlığı ve güvenliği hakkında eksik olarak “Kapasitemizin üzerinde öğrencimiz var.” alt temasını söylemiştir. Okul müdürüne ait görüş aşağıda verilmiştir:

OM18: Başka, okulumuz kapasitesinin çok üstünde öğrenci almakta hatta almaya zorlanmaktadır. Bu da öğrenciler açısından güvenlik ve sağlık risk, oluşturmaktadır.

Okul müdürlerinden yine bir okul müdürü, okulda uygulanamayan İSG eksikleri içerisinde “Pencerelerimiz güvenli değil.” alt temasını söylemiştir. Müdüre ait görüş kendi ifadesiyle aşağıda verilmiştir:

OM7: Ben mesela imkân olsaydı pencereleri yukarıdan açılır hale getirmek istiyorum güvenlik açısından. Bugüne kadar pencerelerden bir sıkıntı yaşamadık

ama illa bir sıkıntı yaşanması gerekmiyor. Yaşanmadan çözüm üretmek gerekiyor.

Çalışmaya katılan bir okul müdürü de okulda hayata geçirilemeyen eksikler kapsamında “Elektrik prizlerini kapalı hale getiremedim.” alt temasını söylemiştir. Söylediği görüş olduğu gibi şu şekildedir:

OM7: Mesela elektrik prizleri. Elektrik prizlerinin kapaklı hale gelmesi. Ama yapamadım. Sürekli erteliyorum. Her sınıfta beş tane priz var. On dört derslik var. Ve diğer birimler var. Kaç tane priz eder. Elektrik prizinden bahsediyorum. İşçiliğiyle birlikte bayağı kaynak tutuyor.

Okul müdürlerinin söylediği okullarındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarındaki eksiklikleri yukarıda verilmiştir. Okul müdürlerinin görüşleri incelendiğinde okulun İSG düzeyi kapsamında “Eksik yönlerin sebebi” teması ortaya çıkmıştır. Bu temada toplamda 35 görüş bulunmaktadır. “Eksik yönlerin sebebi” teması 6 adet alt temadan oluşmaktadır. “İSG uygulamaları için yeterli bütçenin sağlanmaması” alt teması toplam on üç okul müdürünün görüşüyle ilk sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu temadaki ifadeler ise şöyledir:

OM6: Dedğim gibi eksik noktalarım neler, şurayı nasıl yapabiliriz, bunu nasıl giderebiliriz, parayı nereden bulabiliriz kaygısını yaşadığımız için bir türlü tam istediğimiz noktaya gelemiyoruz.

OM7: Bunlar hep kafamda olan şeyler ama bunlar hem zaman isteyen hem de maddi kaynak isteyen şeyler. Yapamadık.

OM9: Küçük kaynaklarla çözülebilecek sorunları çözüyoruz ama büyük kaynaklar çözülebilecek sorunları bize ödenek gelmediği için çözemiyoruz.

OM11: Dedim ya bu hep öğretmenlerimizin fedakarlıklarıyla gidiyor. Gerekli levhaları ve tabelaları benim görsel sanatlar öğretmenim çizdi. Gene ekonomiye dayandı bak. Bugün yangın merdiveni yaptırayım desem bir köy okulunun yaptırmasının mümkünatı var mı sayın hocam? Kesinlikle yok.

Eksik İSG uygulamalarının ikinci sebebi olarak sekiz okul müdürünün görüşünden oluşan “Okulun İSG kurallarına uygun yapılmaması.” alt temasıdır. Bu temadaki okul müdürüne ait ifadelerden bazıları şöyledir:

OM7: Mesela kapı stoperleri var. Koridorumuz çok geniş değil. Koşarak bir çocuk geliyor diyelim çıkışa doğru, kapı birden açılınca çarpışma riski var. Bir iki ufak öyle yaşadık.

OM9: Ben burada bunların birinci sebebi olarak yapılan okulların iş sağlığı ve güvenliği yasa ve yönetmeliklerine göre yapılmadığı, zaten düşünülmendiğini görüyorum.

OM15: Okullarımız planlanırken imari aşamada ve yapım aşamasında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin çoğu eski bina olduğunu düşündüğümüz okullarda bunlardan yoksun olarak planlanması ve bunların bu şekilde kullanılması.

Altı okul müdürünün görüş belirttiği “Bürokrasinin bu konuda yavaş ilerlemesi” alt teması eksiklerin sebebi olarak görülmektedir. Bu temada dile getirilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM8: Neden ödenek gelmediği kısmını biz de bilmiyoruz. İlçedeki iş sağlığı ve güvenliği uzmanıyla görüştük. Yazıldığı, çizildiği halde bu bir kısır döngüye dönüştü.

OM10: Çatının onarımıyla ilgili milli eğitim müdürlüğüne yazıyoruz. Bizi sıraya alıyorlar. Biz de aşağı yukarı üç yıldır sıradayız. Hiçbir gelen yok ama çatı akıtıyor.

OM11: Bu durumda belediye bu çam ağacını kesemiyorsa ben mi keseceğim? Şu an kesimle ilgili raporum var ama kestiremiyorum. Dışarıdan bir adam bulsam gelsem, Allah muhafaza, üzerine devrilse veya okula devrilse büyük sıkıntı. Hani diyorum ya sanki devletimizin iki farklı kurumu.

OM13: Yapabilecek bir şey yok. İlçeye bildirdik. Resmi yazı yazın, halledelim dediler. Cevap gelmiyor bakanlıktan, hala bekliyoruz.

İş sağlığı ve güvenliği çerçevesinde eksik uygulamaların sebebi olarak “Okula yeterli sayıda kadrolu çalışanın verilmemesi” alt temasını üç okul müdürü göstermiştir. Bu alt temada ifade edilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM1: Bu sıkıntı en baştan bakanlıktan kaynaklanmakta. Şimdi bakanlık artık kadrolu personel alımı yapmamakta. Sezonluk İŞKUR’la anlaşmalı elemanlar alınmakta.

OM6: Her sene hizmetli sorunu yaşıyoruz.

İSG uygulamalarında eksik olmasının sebebi olarak üç okul müdürü “Yönetici ve çalışanların İSG konusunda nitelikli eğitilememesi” alt temasını görmektedirler. Okul müdürleri tarafından ifade edilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM3: Bu konudaki bilinç düzeyimiz zayıf. Çünkü yeterince eğitilmiyoruz.

OM4: Ve bunların da şu an prosedür yerine getiriliyor. Fakat etkililik tartışılır. Çünkü alanında uzman değil, eğitim almamış, aldıysa da öylesine almış. Ne kadar önemli bir görev yaptığının bilinci yok kendisinde. Bu nedenle olayın ciddiyetine varılmadığı için, varamadığımız için okullarda hala oturmayan şeyler var.

Okul müdürleri eksiklerin sebebi olarak son sırada “Yardımcı çalışanların okullara adaletsizce dağıtılması” alt temasını söylemişlerdir. Bunu söyleyen okul müdürü sayısı ikidir. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerin tamamı şu şekildedir:

OM1: Ama benim okulum gibi merkezde uzak okullar üvey evlat muamelesi görmekte. Merkez okullar öğrenci fazlalığından, veli profilinin bürokrat çevresine dayandığından elemanlar merkezde paylaşılmakta ve biz bu konuda birazcık dışlandığımızı hissediyorum. Bu büyük bir problem. Ha bunu il ve ilçe milli eğitim bilmiyor mu? Biliyor.

OM15: İstememize rağmen, defalarca söylememize rağmen başka yerlere fazla fazla veriliyor, bize gelince bu kadar deniyor.

Okulun iş sağlığı ve güvenliği düzeyine ilişkin okul müdürlerinin görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan diğer bir tema ise “Eksik yönlerin tamamlanması için

yapılması gerekenler” temasıdır. Ortaya çıkan bu temada okul müdürleri tarafından toplam 61 görüş ifade edilmiştir. Bu temanın ilk alt teması on altı okul müdürünün görüşüyle şekillenen “Eksikliklerin giderilmesi için okula yeterli bütçe verilmeli.” temasıdır. Okul müdürlerinin bu alt temada ifade ettiği görüşlerin bazıları aşağıdaki gibidir:

OM6: Bununla ilgili her okulun ayrı bir bütçe kalemi olmalı. Belki ayrı bir iş sağlığı ve güvenliği hesabı olmalı. Okulların metrekaresi, öğrenci sayısı, fiziki yapısı ve çevre güvenliğine göre ödenek veya fon ayrılmalı. Okullara her yıl bu fonlar gönderilmeli.

OM9: İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında okullara durumuna ve şartlarına göre ekonomik kaynak verilmeli.

OM13: Bir kere okullara fiziki yapıda veya öğrenci mevcuduna göre bir bütçe ayrılmalı diye düşünüyorum.

OM15: Ben diyorum ki iş sağlığı ve güvenliği meselesi okullar için bu kadar önemli ve hayati bir konu ise ve okullarda bununla ilgi önlem alınması isteniyorsa okullara da bunlarla ilgili olarak belirli bir oranda ödenek aktarılmalı.

Okuldaki eksiklerin tamamlanması için yapılması gerekenlerden ikincisi on altı okul müdürünün görüş belirttiği “Bakanlık tarafından ortaya çıkan eksiklikler giderilmeli.” alt temasıdır. Bu temada görüş belirten okul müdürünün ifade ettiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Bu problemleri çözmek okul müdürünün görevi olmamalı. Okulların daha açılmadan iş sağlığı ve güvenliği açısından eksikliklerinin giderilmiş olması gerekir.

OM10: Devlet bir şekilde bunları sıralamaya alacak. Okul okul gelecekler ve hizmet verecekler.

OM14: Aslında okulların bu konudaki ihtiyaçları bakanlık tarafından giderilse, bizlere hazır teslim edilse çok iyi olur.

OM15: Ödenek aktarılamıyorsa da okulların ihtiyacı olan mal ve hizmetlere il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinin, valiliklerin gösterecekleri adreslerden, kurumlardan, şirketlerden alınması, tedarik edilmesi ve okulun hizmetine sunulması gerekiyor diye düşünüyorum.

“Eksik yönlerin tamamlanması için yapılması gerekenler” temasında üçüncü sırada sekiz okul müdürü tarafından ifade edilen “Yönetici ve çalışanlara İSG hakkında nitelikli eğitim verilmeli.” teması yer almaktadır. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM7: Bunun öneminden çok bahsediyoruz ama hala daha bunun önemini benimsememiş arkadaşlarımız olduğunu görüyorum bu anlamda onlarla daha fazla zaman geçirip bu konuları onlara özümsetmek gerekiyor. Bunu içi de ekstra bir zamana ihtiyacımız var.

OM11: Tepedekiler bunu çeşitli videolarla, uygulamalı olsun, şu an pandemiden kaynaklı uzaktan eğitimle olsun nelerin risk, nelerin okulda problem olduğu, neler yapılması gerektiği eğitimi verilebilir.

OM17: Bize bunun eğitimi tamamen verilmiş olsa belki farklı çerçeveden, farklı gözlerle bakabiliriz.

Okulda İSG kapsamına girebilecek eksik uygulamaların tamamlanabilmesi için okul müdürleri tarafından “Okullara iş sağlığı ve güvenliği uzmanı verilmeli.” alt teması ifade edilmiştir. Bu temada yedi okul müdürü görüş belirtmiştir. Okul müdürlerinin belirttiği görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM5: Bence en önemlisi okullarda uzman kişilerin görevlendirilmesi gerekir. Onlara kadro verilmesi biraz daha bizim elimizi güçlendirir.

OM9: Bir kere bu işi bu işin uzmanları yapmalı okullarda.

OM14: Bilgi olarak işe hakimiyet tamamıyla uzmanlık isteyen bir durum. Bir iş sağlığı ve güvenliği uzmanı gibi bu işi başaramadığımıza inanıyorum. Bunu bu işin uzmanları yapmaları gerekiyor okullarda. Çünkü bunu okumak, öğrenmek ayrı bir emek istiyor.

Okul müdürlerinden yedisi eksik yönlerin tamamlanması için “Gönderilen bütçe ve İSG uygulamaları nitelikli denetlenmeli.” alt temasını tavsiye etmişlerdir. Bu temayı oluşturan okul müdür görüşlerinden bazıları kendi ifadeleriyle aşağıdaki gibidir:

OM1: Yöneticilerin uygulamalarını denetlemesiyle çözülebilir diye düşünüyorum.

OM6: Gönderilen paranın takibi ciddi ellerle denetlenmeli. Yapılan iş tüm kesimlerce ciddiye alınmalı.

OM9: Ayrıca gönderilen kaynaklar sıkı bir şekilde denetlenmeli tabi.

“Okula yeterli sayıda ve kadrolu yardımcı çalışan verilmeli” alt temasında dört okul müdürü görüş belirtmiştir. Okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM8: Okula ihtiyacı kadar çalışan mutlaka eğitim öğretim başlamadan verilmeli.

OM16: Çalışan eksikliği aynı zamanda sağlık alanında da dediğim gibi sağlıklı bir ortam gerçekleştirmek için gerekli. Okul açılmadan temizlik personelinin burada olması lazım.

Son olarak eksik yönlerin tamamlanması için “İSG kanununa göre okulların durumu netleştirilmeli.” alt teması üç okul müdürü tarafından ifade edilmiştir. Okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları şöyledir:

OM9: Hangi kurumdan ne istediğimiz net olmalı. Genel çerçevede değil de okulların durumuna, şartlarına göre yapılması gerekenler netleştirilmeli.

OM15: Bina yapılmış, okul yapılmış. Yıllardır eğitim öğretim hizmetlerini sürdürmekte. Ama siz yeni bir sistem, yeni bir kanun, yeni bir uygulama getirmişsiniz. Ve bunu mevcut olan hantal binaya aktarmaya çalışıyorsunuz. Bu çok zor. Bu beraberinde hem idari zorluk hem de maddi zorlukları getirmekte. Burası okullar adına netleştirilmeli.

4.5. İSG Uygulamaları Esnasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 10. *Okul Müdürlerinin İSG Uygulamaları Esnasında Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları*

	Temalar	f	%
Donanım (Araç-gereç) Sorunları	Periyodik bakım, onarım ve değişimi zamanında yaptıramıyoruz	11	61,1
	Yangın uyarı ve dumana duyarlı söndürme sistemi yok	11	61,1
	Yangın tüplerimiz yeterli değil	7	38,9
	Kalorifer sistemi eski	4	22,2
	Engelli öğrenciler için asansör yok	3	16,7
	Temizlik aletleri ve hijyen malzemeleri eksik	2	11,1
	Işıklı acil çıkış tabelamız yok	2	11,1
	Okula aldığımız araç gerecin kalitesini bilmiyoruz	1	5,6
Toplam		41	
Ekonomik Sorunlar	İSG uygulamalarını gerçekleştirecek ödenek yok	18	100
	Sorunları geçici çözümlerle çözmeye çalışıyoruz	5	27,8
Toplam		23	
Fiziki Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	Okul İSG kurallarına uygun yapılmamıştır	11	61,1
	Okulun acil çıkışı veya yangın merdiveni yok	8	44,4
	Okulun çatısı eski ve okula uygun değil	5	27,8
	Tuvaletler eski olup tuvaletlerin yenilenmesi gerekli	4	22,2
	Okul pencereleri eski ve sağlığa uygun değil	4	22,2
	Okulumuzda akrep problemi var	1	5,6
	Engelli öğrenciler için engelli rampası yok	1	5,6
Toplam		34	
Eğitim Öğretim Sorunları	İSG hakkında verilen eğitimler yüzeyseldir	16	89
	Düzenli aralıklarla İSG eğitimi verilmemektedir	11	61,1
	İSG hakkında verilen eğitimler uygulamaya dönük değildir	6	33,3
	Taşımali eğitimden dolayı öğrenci ve öğretmen zaman ayıramıyor	1	5,6
Toplam		34	
Bürokratik Sorunlar	Bürokratik iş ve işlemler yavaş ilerliyor	16	88,9
	Çıkan bir sorunda üstlerimiz bizi günah keçisi ilan ediyor	5	27,8
	Gündelik siyaset okulun içine kadar girmektedir	4	22,2
	Sorunları sıkça ileten müdürün sorunlu müdür olarak algılanması	1	5,6
Toplam		26	
Çalışanlardan Kaynaklı Sorunlar	Okulda yeterli sayıda ve nitelikte yardımcı çalışan yoktur	16	89
	Okulda yardımcı çalışanların sürekliliği yoktur	15	83,3
	Çalışanlar İSG konusunu tam olarak önemsememektedir	13	72,2
	Öğretmenler İSG görev ve sorumluluğunu angarya olarak görüyor	4	22,2
	Risk olmasına rağmen az sayıdaki çalışana her işi yaptırıyoruz	3	16,7
	Çalışanların tamamının kadın ya da erkek olması	3	16,7
Toplam		54	
Genel Toplam		212	

Okul müdürlerinin İSG uygulamaları esnasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 10’da verilmiştir. Tablo 10 incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları esnasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin okul müdürleri genel toplamda 212 görüş ifade etmişlerdir. Bu oldukça dikkat çekicidir. Çünkü okul müdürleri iş sağlığı ve uygulamaları esnasında oldukça fazla sorunla karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Okul müdürleri tarafından dile getirilen görüşler titizlikle incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda okul müdürlerine ait görüşler altı temaya ayrılmış olup bu temalar “Donanım (araç-gereç) sorunları, ekonomik sorunlar, fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlar, eğitim öğretim sorunları, bürokratik sorunlar ve çalışanlardan kaynaklanan sorunlar” temalarıdır. Ayrıca bu 6 temanın altında toplanmış alt temalar vardır.

Tablo 10 incelendiğinde tablonun oldukça uzun yani kapsamlı olduğu dikkat çekmektedir. Çünkü bu temadaki okul müdürlerine ait görüşler oldukça fazlaydı ve karmaşıktı. Yapılan kodlama çalışmalarında çok dikkat çekici bilgilere ulaşıldığı düşünülmektedir.

Tablo 10’da karşımıza çıkan ilk tema “Donanım (araç-gereç) sorunları” temasıdır. Bu temada okul müdürlerine ait toplam 41 görüş bulunmaktadır. Okul müdürlerine ait bu görüşler kendi arasında kodlandığında bu tema altında 8 alt tema oluşmuştur. On bir okul müdürün görüşünün toplandığı “Periyodik bakım, onarım ve değişimi zamanında yaptıramıyoruz.” alt teması ilk sırada yer almaktadır. Aşağıda on bir okul müdürüne ait görüşlerden bazıları olduğu gibi verilmiştir:

OM3: Periyodik bakımlar ve onarımlar istenildiği gibi düzeyde değil. Donanım açısından öğrenci sıraları da bir risk teşkil ediyor. Eski ve metal çıkıntılar var. Vidaların ucu sivri. Onlarla oynarken yaralanma riski var. Bunların iş sağlığı ve güvenliği doğrultusunda yenilenmesi veya onarılması lazım. Ama bu da bizi aşan bir durum.

OM8: Okulumuzdaki elektrik tesisatı oldukça eski. Yenilenmesi gerekiyor. Fiyat aldığımız da bir pano beş bin lira tutuyor. Üç pano var okulumuzda. On beş bin lira gibi bir rakamdan bahsediyoruz. Denetimlerde yangın dolaplarının yenilenmesi gerektiği söylendi.

OM13: Yıllık teknik olarak bakım belgelerini yaptıramamamız önemli bir sorun. Yani işte kazan dairesini belediyeden yaptıramıyoruz, ne bileyim elektriği elektrik mühendisinden yaptıramıyoruz. Bunları yaptırmamız aslında dosya açısından gerekli ama yaptıramıyoruz.

Donanım eksikleri temasının ikinci alt teması okul müdürünün görüşleriyle şekillenen “Yangın uyarı ve dumana duyarlı söndürme sistemi yok” alt temasıdır. Bu alt temada toplamda 11 görüş ifade edilmiştir. Okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM1: Donanım, araç gereç sorunları olarak yangın ekipmanları eksik. Şöyle izah edeyim: Yangın dolabımız yani sistemimiz bulunmamaktadır okulumuzda. Alarm sistemi, duman sistemi, su düzeneklerini kastediyorum.

OM6: Yangın alarm sitemi lazım. Yangın söndürme sistemi lazım.

OM14: Örneğin yangın sensörlerimiz yok. Okulumuz da güvenlik kameralarımız var ama yangın duman sensörlerimiz yok. Bunlar aslında öncelikli olabilecek şeyler. Etraftan itfaiye aramaktan ziyade okulun içerisinde bir güvenlik tesisatı olsaydı herhangi bir zarar olmadan, büyümeden müdahale edilebilirdi.

Üçüncü sıradaki alt temayı yedi okul müdürünün görüş belirttiği “Yangın tüplerimiz yeterli değil.” alt teması takip etmektedir. Bu temaya ait okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM11: Yeterli sayıda yangın söndürme cihazımız yok.

OM15: Yangın tüplerimizin sayısı yeterli değil. Çıkış tabelalarımız ışıklı değil.

OM16: Mesela yangın tüpü eksik. Ben buraya geldiğimde yangın tüpleri ta kaç yıllıktı. Onları kaldırdık ve yenilerini aldık ama şu an sayısı yetersiz.

Dördüncü sırada “Kalorifer sistemi eski.” alt teması yer almaktadır. Bu temada toplamda dört okul müdürü görüş ifade etmişlerdir. Okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM7: Kalorifer tesisatı ömrünü tamamladı.

OM9: Kalorifer kazanımız eski hatta çok eski. Elimizden geldiğince düzeltmeye çalışıyoruz ancak tam olarak başarılı değiliz.

Okul müdürlerinden üç okul müdürü iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları esnasında karşılaştıkları donanım sorunları kapsamında “Engelli öğrenciler için asansör yok.” alt temasını söylemişleridir. Bu temadaki okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM1: Ama engelliler için üst kata çıkabilecek asansör bulunmamaktadır

OM12: Mesela ayağı kırılan bir öğrenci yukarı katlara nasıl çıkacak? Hiç düşünülmemiş.

İki okul müdürü ise donanım sorunu olarak “Temizlik aletleri ve hijyen malzemeleri eksik.” alt temasını belirtmişlerdir. Bu temada ifade ettikleri görüşlerin tamamı aşağıda verilmiştir:

OM6: Bol ve çeşitli temizlik malzemesi lazım. Kapaklı çöp kovasına kadar lazım bakarsanız.

OM7: Yeterli sayıda ve sürekli temizlik malzemesi temin edemiyoruz.

Okul müdürlerinden yine ikisi donanım sorunlarına “Işıklı acil çıkış tabelamız yok.” alt temasını söylemişlerdir. Bu temaya ait görüşlerin tamamı aşağıda verilmiştir:

OM14: Donanım sorunlarımız çok fazla. Örneğin acil çıkış tabelalarımız var ama ışıklı değil.

OM15: Çıkış tabelalarımız ışıklı değil.

Okuldaki İSG uygulamalarındaki donanım sorunu olarak “Okula aldığımız araç gerecin kalitesini bilmiyoruz.” alt temasında bir okul müdürü görüş belirtmiştir. Bu temada görüş belirten okul müdürlerine ait ifadenin tamamı aşağıdaki gibidir:

OM10: Araç gereç sorunu olarak bunların nereden temin edileceği ile ilgili sorun oluyor. Çünkü dışarıdan bir ustayla çalıştığımız zaman alacağımız malzemeyi nereden alacağız, malzeme uygun mu, kaç lira, kaliteli mi olduğunu biz çok fazla anlamıyoruz. Bu nedenle gelen kişiye ve firmaya güvenmek zorunda kalıyoruz.

Teklif yoluyla çalışmaya kalkarsak işle uzuyor. Kalite anlamında bilmediğimiz için sorun yaşıyoruz. Ustanın işinden de anlamayız, tesisattan da anlamayız, kameradan da anlamayız. Ama okul müdürü olarak bunların hepsini yaptırmak durumunda kalıyoruz. Bizim işimiz değil aslında bu. Ben 25 yıllık öğretmenim. Ben nerden bileyim bunların kalitesini? Musluk getiriyor usta, bu iyi diyor, bunu takayım diyor. Biz de iyi tak diyoruz. Lavaboyu taktım diyor. Bir bakıyoruz birkaç gün sonra düşmüş.

Tablo 10’da karşımıza çıkan bir diğer tema ise “Ekonomik sorunlar” temasıdır. Bu temada okul müdürlerine ait toplam yirmi üç görüş yer almaktadır. Okul müdürlerine ait bu görüşler iki alt tema meydana getirmiştir. Bu alt temalar, “İSG uygulamalarını gerçekleştirecek ödenek yok ve sorunları geçici çözümlerle çözmeye çalışıyoruz.” temalarıdır. “İSG uygulamalarını gerçekleştirecek ödenek yok.” temasında görüş belirten okul müdürü sayısı on sekizdir. Yani okul müdürlerinin tamamı bu temada görüş belirtmişlerdir. Bu alt temada ifade edilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM2: Olay yine ekonomik sorunlara geliyor. Özellikle temel eğitim okullarında sen yaptır, nasıl yaptırırsan yaptır deniliyor. Ama liselerde öyle değil. Her türlü ödeneği geliyor. Bizim öyle bir durumumuz yok.

OM6: Gördüğünüz bir risk var. Ne lazım mesela? Korkuluk lazım. Korkuluk için demir gibi malzeme lazım. İşin ucundan tutacak bir insan lazım. Bunların hepsini aynı anda bulamıyorsunuz. Bunların hepsini aynı anda bulmaya çalışırsanız bütçeniz yetmez.

OM11: Hep iş ekonomiye dayanıyor hocam. Yani bugün yangın tüpünün değiştirme ücretini okul müdürü kendi cebinden ödüyorsa düşünün. Okul aile birliğinin hiçbir şekilde geliri yok. Ne kantinimiz var ne de velilerden desteğimiz var.

Okul müdürleri içinden beş okul müdürü ise okuldaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları esnasında karşılaşılan ekonomik sorunlara “Sorunları geçici çözümlerle çözmeye çalışıyoruz.” alt temasını söylemiştir. Okul müdürüne ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM14: Öncelikli ihtiyaç olduğu halde bazı şeyler hemen alamıyoruz. Ne yapıyoruz? Kendi cebimizden alma yoluna gidiyoruz. Daha sonra herhangi bir bütçe bulursak oradan karşılıyoruz. Alınması gereken çok tedbir var.

OM17: Bazen çözümler geçici olabiliyor ama nefes aldırıyor. Diyelim ki elektrik kablosu çıkmış oradan. Ben bunu yaptırırsam parasını öder miyim ödeyemez miyim diye düşünmem en basit tabiriyle.

Tabloda karşımıza çıkan iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları esnasında karşılaşılan sorunlardan bir diğeri “Fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlar” temasıdır. Toplamda 34 okul müdürünün görüşünden oluşan bu temanın altında 7 alt tema şekillenmiştir. Alt temaların ilki on bir okul müdürünün görüş belirttiği “Okul İSG kurallarına uygun yapılmamıştır.” temasıdır. Okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları kendi ifadeleriyle aşağıda verilmiştir:

OM3: Mutlaka bu binanın ruhsatı verilirken, ya da bu binanın fen işlerinde onayı alınırken bunun eksikliği dikkate alınmış olması lazım. Düşünülmemiş olabilir ama eksik midir? Eksiktir.

OM6: Sadece bodrum katın su alıyor olması bir sorundu. Onu da tam çözemedik daha. Binamızın eski olması da fiziki yapıya giriyor tabi.

OM16: Fiziksel açıdan bacanın eskimiş ve dağılmak üzere olmasını, sınıf ve acil çıkış kapılarının dışa değil de içe açılır olmasını, pencerelerin alçak olmasını, koridorların dar olmasını söyleyebilir.

Çalışmaya katılan sekiz okul müdürü de fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlar içerisinde “Okulun acil çıkışı veya yangın merdiveni yok.” alt temasını görmekte-dirler. Söylediği görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM4: Mesela yangın merdivenimiz yok.

OM9: Bir de yangın merdivenimiz de yok.

OM14: Acil çıkışımız yok. Yangın merdivenimiz yok.

Okul müdürlerinin görüşleri incelendiğinde fiziksel yapıdan kaynaklanan sorunlar kapsamında “Okulun çatısı eski ve okula uygun değil.” teması ortaya çıkmıştır. Bu

temada toplamda beş okul müdürünün görüşü bulunmaktadır. Okul müdürlerinin görüşleri ise şöyledir:

OM1: Fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlarımıza dediğim gibi çatı, uygun bir çatı değil.

OM8: Çatının ya değiştirilmesi ya da tam bir onarımda geçmesi gerekiyor.

OM11: Çatı problemim. Eski binalar olduğu için çatının çökme riski var. Elektrik tesisatım eski. Elektrikten kaynaklanan bir yangın çıkarsa orada kimse önüne geçemez. Sonuçta Muğla çok yağmur alan bir bölge. Sızmalar ve akıtmalar oluyor.

Fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlardan bir diğeri de dört okul müdürünün görüşünden oluşan “Tuvaletler eski olup tuvaletlerin yenilenmesi gerekli.” alt temasıdır. Bu temadaki okul müdürüne ait ifadelerden bazıları şöyledir:

OM10: Tuvaletle ilgili sıkıntı. Fosseptik yetersiz ve çok sık tıkanıyor.

OM14: Üst kattaki tuvaletlerimiz yenilendi. Tabi maddiyata bakıyor bunlar. Ama en alt katta bodrum katta bulunan tuvaletlerimiz eski ve sağlık açısından bazen sorun oluşturabiliyor. Ne kadar temizlesek de artık miadı dolan yapılar haline gelmiş. Fayanslarında olsun, taşlarında olsun, kapılarında olsun paslanma, çürüme veya sızdırmaya, akıtmaya varan sorunlara yol açabiliyor. Bunları engellemeye çalışıyoruz.

Dört okul müdürünün görüş belirttiği “Okul pencereleri eski ve sağlığa uygun değil.” alt teması fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlar arasında görülmektedir. Bu temada dile getirilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM1: Bunu yanı sıra fiziksel olarak büyük binamdaki doğramaların eski olması kış artlarında gerekli ısı yalıtımını sağlamamakta. Öğretmen ve öğrencilerim üşüdüklerini ifade etmekte.

OM18: Pencereleri öğrenci sağlığına ve güvenliğine uygun hale getirmek için değiştirmek okulun bütçesini aşan bir durumdur.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları esnasında fiziki yapıdan kaynaklanan sorun olarak “Okulumuzda akrep problemi var.” alt temasını bir okul müdürü ifade etmiştir. Bu alt temada ifade edilen görüş şöyledir:

OM17: Bizim en büyük sorunlarımızdan biri akrep sorunu. Bu da iş güvenliğine girer herhalde. Sağlığa hayda hayda giriyor da. Bulduğumuz mevki akrepli bir mevkiymiş. Kaldırdığımız dolabın altından, kaldırdığımız bir şeyin altından, her şeyin altından akrep çıkabiliyor. İlaçlama falan yapıyoruz ama siz ne kadar ilaçlama yapsanız da o zaten geliyor. Belediye ile bu konuyu görüştük. Yardımcı olamayacaklarını söylediler.

Bir okul müdürü fiziki yapıdan kaynaklanan sorun olarak “Engelli öğrenciler için engelli rampası yok.” alt temasını görmektedir. Okul müdürü tarafından ifade edilen görüş aynen şöyledir:

OM1: Engelli rampası bulunmamaktadır.

Okulda gerçekleştirilmeye çalışılan İSG uygulamaları esnasında karşılaşılan sorun olarak 34 görüşün belirtildiği “Eğitim ve öğretim sorunları” temasıdır. Bu tema içerisinde 4 alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalardan ilki, on altı farklı okul müdürünün sorun dediği “İSG hakkında verilen eğitimler yüzeyseldir.” alt temasıdır. Oldukça yüksek bir katılım olarak düşünülmektedir. Bu alt temada okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerin bazıları şu şekildedir:

OM1: Ama bu kurslar sadece sertifika alma adına açılan kurslar olarak görüyorum ben. Yani ben kendimden örnek vereyim. Ben ilk yardım kursuna katıldım. İlk yardım sertifikası alacağım ama bir günlük sadece altı saatlik bir eğitimle bebekten yetişkine kadar acil durumdaki tüm müdahaleleri bize gösterdiler. Tabi bu bizde ne kadar kalıcı oldu bu tartışılır.

OM6: Eğitim öğretim faaliyeti bir yandan devam ediyor. Siz bir öğretmensiniz bir yanda. İş sağlığı ve güvenliği uzmanı değilsiniz. Sadece bununla ilgili kurs ve seminer alıyorsunuz. Aldığınız eğitim ve seminerlerin niteliği sorgulanır durumda.

OM9: Bir de yardımcı personelin nitelikli eğitim almama sorunu var. Göreve başladıktan sonra bir günlük, iki günlük ilçe milli eğitimin organize ettiği hijyen eğitimi alıyorlar. Ama tabi ki yeterli değil.

OM16: Önce ben bir okul müdürü olarak iş sağlığı ve güvenliği sonradan oldu, çok zor geldi bana. Daha önce bilgilendirilmeliydim, bilinçlendirilmeliydim. Anlatabiliyor muyum? Bu bilgilendirme, bilinçlendirme benden istediği şeyi gerçekten ihtisas gerektiren konu. İş sağlığı ve güvenliği uzmanından beklediği şeyleri benim yapmamı istiyor. Şimdi iş sağlığı ve güvenliği uzmanı şunu istiyor, bunu istiyor. İyi ama onu sen biliyorsun. Ben bilmiyorum. Bir, önce eğitmeli. Ben bu eğitimden geçmeliyim. En büyük eksiklik bu diye düşünüyorum.

Eğitim ve öğretim sorunlarına ilişkin okul müdürlerinin görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan diğer bir alt tema ise “Düzenli aralıklarla İSG eğitimi verilmemektedir.” alt temasıdır. Ortaya çıkan bu alt temada on bir okul müdürü tarafından görüş ifade edilmiştir. Okul müdürlerinin bu alt temada ifade ettiği görüşlerin bazıları aşağıdaki gibidir:

OM2: Bir ay önce aldığımız kurs muazzam şekilde iyiydi. Ancak devamlılık yok. Hepsi aynı kalitede değil.

OM3: Eğitim sorunu var. Yani okul müdürlerinin, öğretmenlerin ve yardımcı personelin bu konuda eğitim konusunda eksikliklerimiz vardır. Verilen eğitimlerin devamlı yapılmaması.

OM11: Bir defa personel kesinlikle ve kesinlikle bir eğitimden ve kurstan geçirilmesi gerekiyor. Bu da belli aralıklarla olmalı. Çünkü bunu ciddiye alma durumumuz pek yok gibi. Personelle kastettiğim okul müdürü, müdür yardımcısı, öğretmenler, yardımcı personel. Sonuçta öğrenme bitmez.

Eğitim ve öğretim sorunlarından üçüncüsü altı okul müdürünün görüş belirttiği “İSG hakkında verilen eğitimler uygulamaya dönük değildir.” alt temasıdır. Bu temada görüş belirten okul müdürünün ifade ettiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Veyahut uygulama yapabildik mi, ne kadar sağlıklı uygulama yapabildik bu tartışılır. Ben bunu okulumda nasıl uyguladım, o soğukkanlılığımı nasıl

koruyabilirim, bilmiyorum. Bir tecrübe olarak oturmadı. Bu işin ehliyetine sahip öğretmenler ve okul idarecileri olması lazım.

OM15: Eğer ki çalışanlar göreve başlamadan önce eğitilmiş olsaydı ya da eğitilen arkadaşın eğer ki bu konuda kendisine anlatılanları hayata geçirseydi belki de bu olaya sebebiyet vermeyebilirdi.

Son sırada bir okul müdürü tarafından ifade edilen “Taşınmalı eğitimden dolayı öğrenci ve öğretmen zaman ayıramıyor.” alt teması yer almaktadır. Okul müdürünün ifade ettiği görüş aşağıda verilmiştir:

OM13: Sıkıntının bir yönü de şu: Okulumuz taşınmalı bir okul. Taşınmalı bir okul olunca da öğretmen ve öğrenci dışarıdan geliyor. Öğrenci zil çaldığın anda geliyor, zil çaldığı anda gidiyor. Öğretmen de aynı şekilde. Servisle gelip gidenler oluyor. Zil çaldığında, okul çıkışında öğretmenin okulda kalma şansı kalmıyor. Öğrencinin de kalma şansı olmuyor. Öyle olunca da etkinlikleri yapmalarda öğrenci ve öğretmeni tutamayınca dersi de alamayınca sıkıntılar biraz oradan da kaynaklanıyor.

Okul müdürleri iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında karşılaştıkları sorun olarak “Bürokratik sorunlar” temasını ifade etmişlerdir. Bu temada okul müdürleri tarafından toplam 26 görüş ifade edilmiştir. Bu görüşler 4 alt temaya dağılmaktadır. Alt temalardan ilki “Bürokratik iş ve işlemler yavaş ilerliyor.” temasıdır. On altı okul müdürü görüşüyle bu tema oluşmuştur. Okul müdürlerinin bu alt temada belirttiği görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM3: Aslında 2023 vizyonunda da vardı. Sayın bakanımız bunu 2023 vizyonunu anlatırken en hoşuma giden özelliklerden birisi de her okula öğrenci bazında bir ücret ödeneceği noktasında ifadeler vardı. Çok hoşuma gitmişti. En azından öyle olursa biz işte veliden dilenmeyeceğiz. Paramız yok demeyeceğiz. Nasıl liselerin belli bir bütçesi varsa bizim de olmalı. Mevzuata uygun istediğim gibi kullanabilirim. Ama olmuyor bir türlü işte.

OM10: Bürokratik sorun olarak üst makamlarca yalnız bırakılmamızı söyleyebilirim. İsteniyor ama okul müdürleri yapsın deniyor. Veya bekleyin deniyor. Hala beklediğimiz alanlar var.

OM15: Mesela bunlara ben, bu kaydın gizli kalacağını bilerek ve düşünerek en basitinden bir örnek vermek istiyorum. Şu an görevde olan sayın valimiz bir gün okulumuza geliyor. Benim okulda olmadığım bir gün. Okulun bahçe giriş kapısının uygun olmadığını, alçak kaldığını görüyor. Bununla ilgili olarak il milli eğitim müdürüne talimat veriyor. İl milli eğitim müdürü buraya bir şube müdürünü gönderiyor. Şube müdürümüz geliyor. Sorunları yerinde görüyor, tespit ediyor. Fakat biz bu sorunları çözemeyiz, yerinde görmek için geldik, maddi kaynağımız yok, diyor. Biz bu zamana kadar vali beyin yapılmasını istediği konuyu okulumuza kazandıramadık.

Okul müdürlerinden beşi bürokratik sorun olarak “Çıkan bir sorunda üstlerimiz bizi günah keçisi ilan ediyor.” alt temasını görmüşlerdir. Bu temayı oluşturan okul müdür görüşlerinden bazıları kendi ifadeleriyle aşağıdaki gibidir:

OM8: Yine söylüyorum beni rahatsız eden nokta, herhangi bir sorun olduğunda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarından tek sorumlu olan okul müdürüymüş gibi hareket edilmesi. Günah keçisi olarak okul müdürünün seçilmesi. Daha sonra açığa alınması. Basının, medyanın tepkisini almamak için doğrudan okul müdürü görevden alınıyor. Tamam, okul müdürü işveren pozisyonunda yasalarca. Ama okulda olumsuz bir olay yaşandığında yukarıdakiler kendilerinden sorumluluğu atmak için okul müdürünü günah keçisi ilan ediliyor. İş sağlığı ve güvenliği ağır bir sorumluluk yüklüyor okul müdürlerine. Evet görevimiz yapıyoruz. Ancak bu iş tek bizim sorumluluğumuzda değil.

OM11: Geçen sene öğrencinin biri düşüp ayağını kırmış. Ben şundan mustaribim sayın hocam: Bu tip şeylerde sorumlunun sadece okul müdürü olması beni büyük bir korkuya itiyor. Hani sanki biz burada günah keçisiyiz. Çocuk düşebilir. Tatbikat esnasında olabilir mi? Olabilir. Çok fazla hedef tahtasında kaldığımızı düşünüyorum.

“Gündelik siyaset okulun içine kadar girmektedir.” alt temasında dört okul müdürü görüş belirtmiştir. Okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Bürokratik olarak çok büyük problemler yaşamaktayız. Bu da artık gündelik siyasetin bizim okulların içine kadar girmesiyle olmaktadır. Valla bir örnek vereyim. Okullarda alınacak elemanlar dahil bu yöntemle alınmakta. İşin

içine böyle bürokrasi girince de ehliyetsiz kişilerin okullarda görevlendirilmesi söz konusu olmakta. Bu da bizi aşan bir mevzu. Buna bakanlığın direk kendisi müdahale etmesi gerekir ama onların da bu konuda çaresiz kaldığını düşünüyorum.

OM3: Ha bu personellerin bugün işe nasıl sokulduğu da belli. E siyaset. Kimlerin işe girdiği de önemli.

Son olarak görülen bürokratik sorun “Sorunları sıkça ileten müdürün sorunlu müdür olarak algılanması.” alt temasıdır. Bu alt tema bir okul müdürü tarafından ifade edilmiştir. Okul müdürüne ait ifadenin tamamı şöyledir:

OM6: Bürokratik sorunlara değinmek istiyorum. Şimdi ben de bir idareciyim. Şu açıdan bakarsak okulumda bir ekstra bir sorun olduğunu birisinin bana iletmesini bana istemem. Öğretmen de öğrenci de bana geldiğinde olayı yumuşatarak anlatıyor. Biz de okuldaki sorunumuzu direk olarak üst makamlara, idarecilere sorunu biraz daha yumuşatarak anlatıyoruz. Çünkü bir konuda çok fazla şikâyet ettiğinizde adınız her şeyden şikâyet eden insan konumuna gelebiliyor.

İSG uygulamaları sırasında okul müdürleri, karşılaştıkları son sorun olarak “Çalışanlardan kaynaklı sorunlar” temasını belirtmişlerdir. Okul müdürleri bu temada toplam 54 görüş beyan etmişlerdir. Tema incelendiğinde bu tema altında 6 tane alt temanın şekillendiği görülmektedir. Alt temalardan birincisi on altı okul müdürünün görüşlerinin oluşturduğu “Okulda yeterli sayıda ve nitelikte yardımcı çalışan yoktur.” alt temasıdır. Bu temaya ait okul müdür görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM5: Şimdi bizim okulun çalışanlarından yana en önemli sorun yardımcı personel azlığı.

OM8: Çalışan eksikliği her zaman var zaten. Üç bina, iki hizmetlimiz var. Doğal olarak rutin işleri ancak yapabiliyorlar. Ancak günlük temizlik işlerini yetiştirebiliyorlar.

OM14: Yardımcı personelimizin sayısı değişiyor. Çünkü yıllık bazda biz çalışanı TYP kapsamında milli eğitim aracılığıyla gönderiliyor bize. Ben de şu anda yeterli olmadığı gibi çok da beklenti içinde değiliz. Olmayacağını biliyorum ben.

OM16: Bir kere kadrolu yardımcı personelim hiç yok.

On beş okul müdürü çalışanlardan kaynaklanan sorun olarak “Okulda yardımcı çalışanların sürekliliği yoktur.” alt temasını görmektedirler. Bu temayı oluşturan okul müdür görüşlerinden bazıları kendi ifadeleriyle aşağıdaki gibidir:

OM1: Sürekliliği olan çalışanlar bize sağlanması lazım. Dokuz ay çalışıyor, üç ay çalışmıyor. Bu seneki işi öğrettiğim elemanı İŞKUR'un üç aylık ara verme protokolünden dolayı bir sonraki eğitim öğretim yılında çalıştıramıyorum. Yeni bir eleman almak zorunda kalıyorum. Bu da her sene her sene yeni bir kişiye iş öğretmek zorunda kalıyorum.

OM3: İŞKUR'dan altı, sekiz ve dokuz aylık dönemlerde verilen çalışanlarımız var. Şimdiki çalışanlarımızın işi hazırda bitecek. Geçen sene de hazırda bitmişti. Ekimde geldi. Hazırandan ekime kadar okul eğitim öğretime hazırlanacak, okulun temizliği yapılacak. Yapıldı mı? Yapıldı. Kim yaptı? İşte orda okul müdürü, müdür yardımcısı ve öğretmeni okulu hazırladı. Yapmaması gereken son iş olan bunları da öğretmen olarak söylüyorum okulu yıkamaya kadar yaptılar. Okulu hazırlayan okul müdürlerimiz oldu. Yardımcı personeller olsaydı daha farklı bir hazırlık süreci yaşayabilirdik.

OM5: Yardımcı personelin her sene yenilenmesi de problem. Kadrolu birisinin olmaması her sene okula gelen yardımcı personelin okula hâkim olmama sorununu getiriyor.

OM10: TYP 'den alınan personelle çalıştığımız için görev süresi dolunca yerine yenisi verilmiyor. Kadrolu çalışanımız yok.

“Çalışanlar İSG konusunu tam olarak önemsememektedir.” alt temasında on üç okul müdürü görüş belirtmiştir. Okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Çalışanlardan kaynaklı uyum problemleri, ciddiye almama problemleri, önemsememe problemleri oluyor. Bir ekibin sağlam kenetlenmemesi, ortak hedefler için bir araya gelememesi iş sağlığı ve güvenliği problemleri doğurur.

OM7: Çalışanlardan kaynaklanan sorunlar açısından işin ciddiyeti konusunda sıkıntılar oluyor. Biz her ne kadar öğretmenlerimizle ve çalışanlarımızla bu konuları konuşsak da yeterli olmuyor. İnsanlarda bu bilinç tam oturmuş değil. Bu bilinç en üstten başlayarak kademe kademe alta kadar sirayet ettirilerek, önemsenerek ve önemsettirilerek kavratılır.

OM9: Yardımcı personel açısından tedbirlere yeterince uymamaları, ciddiye almamalarını söyleyebilirim. Bizim olmadığımız ortamlarda iş sağlığı ve güvenliğini tehlikeye attıkları durumlarla karşılaşıyoruz.

OM15: Çok çarpıcı bir örnek. Kadrolu bir personel okulun deposundaki kilitli duran tuz ruhunu kullanıyor. Bidonu boşaltıyor. Ama bidonu imha etmiyor. Dibinde kırıntı kalmış. Kalan kırıntı da süzülerek dibe inmiş ve birikmiştir. O kişinin okulda olmadığı bir gün okulda yeni göreve başlayan bir hizmetli depodan üst kata çıkarılması için kendisine gidip temizlik malzemesi getirmesini istedik. Kişi gidiyor, büyük bir bidondan boş olarak gördüğü tuz ruhu bidonuna çamaşır suyunu katıyor. Çamaşır suyuyla tuz ruhu birleştiği anda kişiyi neredeyse boğar hale getiriyor kapalı alanda. Ve kişi acil servise nakledilmek durumunda kaldı ve birkaç günde işinden olmak durumunda kaldı.

Çalışanlardan kaynaklanan bir diğer sorun “Öğretmenler İSG görev ve sorumluluğunu angarya olarak görüyor.” alt temasıdır. Bu alt tema dört okul müdürü tarafından ifade edilmiştir. Okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları şöyledir:

OM9: Çalışanlardan kaynaklanan sorunlar olarak öğretmenlere bu konularda görev ve sorumluklar veriyoruz. Nedir? Ekip ve kurullar kuruyoruz. Öğretmenlerden yana yaşadığım sorun olarak iş yükünün yoğunluğundan dolayı bu alana zaman ayıramıyorlar. Bir sürü işle öğretmen uğraştığı için bu işi bazen öğretmenler angarya olarak görebiliyorlar.

OM18: Öğretmenlerin sebebini kestiremiyorum ama bu işleri angarya olarak görmesi de bize sorun oluşturmaktadır. Kendi üzerlerinde bir sürü iş yükünün olmasından yakınmaktadırlar.

Çalışanlardan kaynaklanan beşinci sorun üç okul müdürünün görüş belirttiği “Risk olmasına rağmen az sayıdaki çalışana her işi yaptırıyoruz.” alt temasıdır. Bu temada görüş belirten okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM2: Verilen elemanın yetersiz olmasından dolayı her işi yapmasını istiyoruz. Usulen uygun olmasa da şunu da yapalım bunu da yapalım diyoruz. Tabi ki bu iş sağlığı ve güvenliğine uygun olmasa da burada da eğitim ve öğretimin dönmesi gerekiyor. Çekip çevirmemiz gerekiyor. Her personeli ayrı ayrı tutmamıza imkân yok.

OM12: O da sağ olsun kendi gayretleriyle eksiklikleri kapatmaya çalışıyor. Hafta sonları gelmek zorunda kalıyor. Okulun bütün işlerini yapmaya çalışıyor.

Son sırada üç okul müdürü tarafından ifade edilen “Çalışanların tamamının kadın ya da erkek olması” alt teması yer almaktadır. Okul müdürlerinin ifade ettiği görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM10: Genelde çalışanlarımız hep bayan oluyor. Hâlbuki bu konuda erkek personellerin daha faydalı olacağını düşünüyorum.

OM13: Çalışan sayısı konusunda sıkıntım yok. İki de bayan. Sadece ikisinin de bayan olmasından kaynaklanan iş gücüne dayalı bazı sıkıntılar yaşıyoruz. Bunlar da öğretmen arkadaşlarla telafi edebiliyoruz. Örneğin kazan dairesinde erkek gücüyle yapılması gereken bir iş varsa bunu bayanlara yaptırmak zor oluyor.

4.6. Okulda İSG Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunları Nasıl Çözdüklerine İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin okulda İSG uygulamalarında karşılaştıkları sorunları nasıl çözdüklerine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 11’de verilmiştir. Tablo 11 incelendiğinde okulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında karşılaştıkları sorunları nasıl çözdüklerine ilişkin okul müdürleri genel toplamda 69 görüş belirtmişlerdir. Okul müdürleri tarafından belirtilen görüşler tek temada incelenmiş olup bu tema “Okulda İSG uygulamalarında karşılaştıkları sorunları nasıl çözdüklerine ilişkin görüşler” temasıdır. Bu temanın altında da 11 alt tema yer almıştır.

Tablodaki her bir temada görüş belirten okul müdürü sayısının frekans değeri ve her temada görüş belirten okul müdürlerinin toplam müdür sayısı içindeki yüzdelik değeri tablonun sağ tarafında verilmiştir.

Tablo 11. *Okul Müdürlerinin Okulda İSG Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunları Nasıl Çözdüklerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları*

Temalar		f	%
Karşılaştıkları Sorunları Nasıl Çözdüklerine İlişkin Görüşler	Maddi sorunu hayırsever desteği ve bağışla aşmaya çalışıyoruz	15	83,3
	Küçük bütçeli uygulamaları okul aile birliğinden yapıyoruz	9	50
	Bakım, onarım ve değişimleri önce kendimiz yapmaya çalışıyoruz	9	50
	Sorunu gerekli kurulda analiz ederek değerlendiriyoruz	9	50
	Gerektiğinde kendi cebimden harcayıp sorun çözdüğüm oluyor	6	33,3
	Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından yardım alarak çözüyorum	6	33,3
	Kendimizi tehlikeye atıp sigortasız işçi çalıştırarak çözdük	5	27,8
	Acil sorunu borçlanıp hemen çözerim, para buldukça borcu öderim	3	16,7
	Hizmetlimiz yokken okulumuzu gönüllü velilerimize temizlettik	3	16,7
	Hizmetlimiz yokken okulumuzu öğretmen arkadaşlarla temizledik	3	16,7
Toplam		69	

Tablo 11 incelendiğinde on beş okul müdürü “Maddi sorunu hayırsever desteği ve bağışla aşmaya çalışıyoruz.” alt temasında görüş belirtmişlerdir. Okul müdürlerinin neredeyse tamamı okulun maddi problemlerinde hayırseverlerin desteğine ihtiyaç duyduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıda verilen bu on beş okul müdürüne ait görüşlerden bazıları şöyledir:

OM5: Genelde hani biz sorunu halletmeye çalışıyoruz. Halledemediğimiz noktalarda hayırseverlere başvuruyoruz.

OM7: Kendi bütçemizi aşan bir durum olursa bir şekilde okul aile birliği kanalının girişimleriyle, diğer veliler kanalıyla, var öyle birkaç tane velim, hayırseverlerin yardımlarıyla, bir iki tane okulumuzun hamisi ilan ettiğimiz kişilere gideriz. Maddiyatı bu şekilde çözmeye çalışırız.

OM12: Bir iki tane hayırsever bulduk. Yani biz eksiklerimizi anlattık. Şunu şunu yapmak istiyoruz veya bize malzeme alın, diye. Örneğin prizleri birisi alıp getirdi. Birisi boya alıp getirdi. Birisi dezenfektan alıp getirdi. Veliden birkaç bağış oldu. Bunlarla bir şeyler yapmaya çalışıyoruz.

OM16: Ondan para alarak, bundan destek alarak o şekilde hani. Dedim ya önceliklerimize göre hayırseverlerden para toplayarak, kimisinden de malzeme alarak çözmeye çalıştık.

Okul müdürleri, İSG uygulamalarındaki sorunları “Küçük bütçeli uygulamaları okul aile birliğinden yapıyoruz.” alt temasıyla çözdüklerini ifade etmişleridir. Bu alt temada toplamda dokuz okul müdürü görüş belirtilmiştir. Okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM4: Diğer yanda bizi aşan durumlarda biz okul aile birliğine aktarıyoruz. Yönetim kurulunun gündemine aldırıyoruz konuyu. Okul aile birliği bütçe imkânları doğrultusunda yaptırabiliyorsa yaptırıyor.

OM8: Okul aile birliğimizle iletişime geçiyoruz. Yapılması gerekenlere ve bütçemize bakıyoruz. Bütçemiz elverdiği kadarıyla bu eksiklikleri gideriyoruz.

OM18: Yüksek maliyet gerektirmeyen çözümler okul tarafından yapılmaktadır.

Yukarıdaki alt temayı üçüncü sırada dokuz okul müdürünün görüş belirttiği “Bakım, onarım ve değişimleri önce kendimiz yapmaya çalışıyoruz.” alt teması takip etmektedir. Bu temaya ait okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM6: Karşılaştığımız sorunları açık konuşayım daha çok geleneksel yöntemlerle hallediyoruz. Ya da halletmeye çalışıyoruz. Nedir bu geleneksel yöntemler? Terzi

kendi söküğünü diker mantığıyla kendimiz yapmaya çalışıyoruz. Çünkü biliyoruz ki ip istesek iğne istesek bu gelinceye kadar bizim sökük büyüüp gidecek. Bu nedenle biz kendi işimizi kendimiz çözmeye çalışıyoruz.

OM12: Şimdi sağ olsun her okulda bir iki arkadaş çıkıp kendimizde bu işin içine giriyoruz. Bu işin insan işçiliği gerektiren yerlerini kendimiz yapıyoruz.

OM13: Biraz belki biraz özel. Ben kendim meslek lisesi çıkışlı bir idareciyim. Buna dayalı biraz el aletlerim çok fazla kendimin. Yani biraz az çok anlıyorum. Öğretmen arkadaşlarımdan arıza giderme konusunda teknik olarak az çok bilgisi olanları var. Her ne kadar risk de olsa bazı problemleri kendimiz, kendi imkânlarımızla çözüme yoluna gidiyoruz.

Dördüncü sırada “Sorunu gerekli kurulda analiz ederek değerlendiriyoruz.” alt teması yer almaktadır. Bu temada de toplamda dokuz okul müdürü, görüş ifade etmiştir. Okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM7: Dolayısıyla uygulamalarda karşılaştığımız sorunlar oluyor. İş sağlığı ve güvenliği kurulumuzla oturuyoruz, okulumuzdaki riskleri değerlendiriyoruz. Alıyoruz notlarımızı. Bunlarla ilgili tehlikeleri ortaya koyuyoruz. Ve bir risk değerlendirmemizi yapıyoruz.

OM14: Öncelik olarak ne lazımsa bana, yapmamız gereken neyse bir sıralama yapıyoruz. Ekibimizle oturup konuşuyoruz. Zaman içinde her sene bazında basamak basamak halletmeye çalışıyorum.

OM17: Şimdi öncelikli olarak iki tane müdür yardımcım var. Onlara bir danışırım. İstişaremi yaparım. Genel çözüm önerilerine bakarım, tekliflere bakarım, uygulanabilirlik düzeyine bakarım. Sonrasında öğretmenlerimden de görüş alırım.

Okul müdürleri içinden altı okul müdürü iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında karşılaştıkları sorun olarak “Gerektiğinde kendi cebimden harcayıp sorun çözdüğüm oluyor.” alt temasını söylemişleridir. Bu temada görüş söyleyen okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM3: Gerekirse cebinden para harcayıp o donanımı alıp bertaraf etmeye çalışıyor. Cebinden para harcayarak bunu dışarıdaki firmalara yaptırıyor.

OM13: Önce biz kendimiz cebimizden harcıyoruz. Süreç içerisinde okula bir gelir olursa alabiliyoruz. Alamazsak da kalıyor yani. Bütçe olayı tamamıyla böyle.

OM17: Sayın hocam bunlar aramızda gizli kalacak zaten, size de güveniyorum. Zaman zaman kendimden de katmışımdır.

Altı okul müdürü ise uygulamalar sırasında karşılaştıkları sorunları “Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından yardım alarak çözüyorum.” alt temasıyla çözdüklerini ifade etmişleridir. Bu temada ifade ettikleri görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM14: Kurumlar arası iş birliğine gidiyorum. Aslında topu devlete, bakanlığa atmak kolay gibi görünüyor ama işin çözümünün de oradan olduğuna inanıyorum.

OM16: Çıktık falanca kuruma, bizim okulun şüyü yapılacak, dedik. Mesela belediye.

OM18: İkili ilişkilerimizi kullanıyoruz. Belediyeden destek almaya çalışıyoruz.

Okul müdürlerinden yine beşi İSG uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunları “Kendimizi tehlikeye atıp sigortasız işçi çalıştırarak çözdük.” alt temasıyla çözdüklerini ifade etmişleridir. Bu temadaki görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Okulda işveren pozisyonunda olarak kendimi çok büyük bir tehlikeye atarak sigortasız işçi çalıştırdım. Yani bunu söylüyorum çünkü benim gibi Türkiye' de onlarca, yüzlerce okul müdürünün başına gelen bir problem.

OM10: İş yapılıyor ama işi yapanların güvencesi sıkıntı oluyor.

OM16: Hem maddi para buluyorsun hem malzeme buluyorsun hem de işi yapacak usta buluyorsun. Bunları aynı anda bulmak çok zorluyor seni. Bunlar gelip yapıyor ama yapanların sosyal güvencesi yok. Risk mi? Risk.

Okuldaki İSG uygulamalarında karşılaşılan sorunları “Acil sorunu borçlanıp hemen çözerim, para buldukça borcu öderim.” alt temasıyla çözdüğünü ifade eden üç okul müdürü vardır. Bu temada yer alan görüşlerden bazıları şöyledir:

OM5: Çok acil bir mesela elektrikle veya suyla ilgili insanların sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atacak sıkıntıları hemen çözerim. Borçlanırım gene çözerim. Acil olmayan ama maddiyat gerektiren şeyleri öteliyoruz. Daha sonra borçlarımız okul aile birliğinin hesabında para biriktikçe öderim.

OM17: Eğer ki uygulayabileceğimiz, yapabileceğimiz bir şeyse uygulamaya koyarım ne olursa olsun. Uygulamaya koyarken azıcık gözümü karartıyorum. Dedim ya alınması gereken önlemse, yapılması gereken bir işse iş sağlığı ve güvenliğiyle de ilgili olabilir, okulun konforuyla da ilgili olabilir, eğer yapılması gereken bir şeyse ve uygulayabileceğimi düşünmüşsem, kendime güvenmişsem üçe beşe bakmam, yapar geçerim.

İSG uygulamaları esnasında çıkan problemleri çözmeye yollarından bir tanesi de “Hizmetlimiz yokken okulumuzu gönüllü velilerimize temizlettik.” alt teması olmuştur. Bu temada görüş belirten okul müdürü sayısı üçtür. Bu alt temada ifade edilen görüşlerin tamamı şöyledir:

OM1: Sonra gönüllü bir veli bulup okulumuzu temizlettik.

OM2: Yardımcı personel sorununu gönüllü velilerin desteğiyle çözüyoruz.

OM17: Yapamadığımız zamanlarda velilerimizden hatırımızın geçtiği velilere yaptırmışızdır.

Okul müdürlerinden üçü ise okuldaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaların sırasında çıkan bir sorunu “Hizmetlimiz yokken okulumuzu öğretmen arkadaşlarla temizledik.” alt temasıyla çözdüklerini belirtmiştir. Okul müdürlerine ait görüşlerin tamamı aşağıda verilmiştir:

OM1: İş sağlığı olarak ele alırsak sene başında hizmetlimiz yoktu. Hizmetli verilmemişti. Öğretmen arkadaşlarımızla sağlıklı bir iletişim kurarak okulumuzu kendimiz temizledik. Bu pandemi döneminde okulumuzu kendimiz hazır hale getirdik. Ve bu okul açıldıktan sonra iki ay boyunca devam etti.

OM13: Bir defa çözmeye çalışıyoruz. Fedakârlık yaparak çözüyoruz. Yani okul müdürü az önce bahsettiğim gibi okulun hazırlanması döneminde okulun hazırlanması bizden isteniyor. Bu durum çok önemli. Ama belki iş dönüp dolaşıp

maddi güce geliyor. Maddi gücü olan okullar bunu sağlayabiliyor. Dışarıdan sigortalı işçi tutabiliyor. Ama bizim gibi okulların maddi imkânı da olmayınca sıkıntı yaşanıyor. Burada topa okul müdürü giriyor. Kendisi paçaları sıvıyor, kolları sıvıyor. Çalışıyor. Öğretmenler çalışıyor. Bizzat işin içindeyiz.

OM17: Öğretmen arkadaşlarla birlikte hizmetli gelinceye kadar kendimiz yapmışızdır.

Okul müdürlerinden yine ikisi “Kalıcı olmayan, derme çatma yöntemlerle çözmeye çalışıyoruz.” alt temasıyla İSG uygulamaları sırasında çıkan sorunları çözmeye çalıştıklarını ifade etmiştir. Müdürlere ait görüşlerin tamamı kendi ifadeleriyle aşağıda verilmiştir:

OM6: Sorunu gördük. Kendimizce gidermeye çalıştık. Ama ne kadar kalıcı olur veya doğrudur bilmiyoruz. Bunun çalışmasını, fizibilitesini yapmadık mesela. Kısaca özetlemek gerekirse derme çatma çözmüş olduk. Geçici çözüm veya emanet çözüm şeklinde çözmeye çalışıyoruz.

OM12: Daha çok öğretmen arkadaşların desteğiyle, kendi çalışanlarımızın desteğiyle çözmeye çalışıyoruz. Sağlıklı olmuyor ama günü kurtarıyor.

4.7. İSG Uygulamaları Konusunda Kendi Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda kendi yeterliliklerine ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 12’de verilmiştir. Tablo 12 incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda kendi yeterliliklerine ilişkin okul müdürleri genel toplamda 101 görüş belirtmişlerdir. Okul müdürleri tarafından belirtilen görüşler dört temada incelenmiştir. Bu temalar “İSG uygulamaları hakkında eğitim ihtiyacım var, İSG uygulamaları hakkında kendimi yeterli buluyorum, İSG konusunda alınan eğitimler ve İSG konusunda alınan eğitimler hakkındaki düşünceler” temalarıdır. “İş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan eğitimler ve iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan eğitimler hakkındaki düşünceler” temalarının altında da alt temalar yer almıştır.

Tablo 12. Okul Müdürlerinin İSG Uygulamaları Konusunda Kendi Yeterliliklerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Temalar		f	%
İSG uygulamaları hakkında eğitim ihtiyacım var		15	83,3
Toplam		15	83,3
İSG uygulamaları hakkında kendimi yeterli buluyorum		3	16,7
Toplam		3	16,7
İSG Konusunda Alınan Eğitimler	İlk yardım eğitimi aldım	17	94,4
	Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katıldım	7	38,9
	Acil durumlar eğitimi aldım	5	27,8
	Sivil savunma kursuna katıldım	4	22,2
	Okulda afet uygulamaları seminerine katıldım	2	11,1
	A Sınıfı iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katıldım	1	5,6
	C Sınıfı iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katıldım	1	5,6
	Toplam	37	
İSG Konusunda Alınan Eğitimler Hakkındaki Düşünceler	Katıldığım eğitimlerle İSG konusundaki bilinç düzeyim arttı	14	77,8
	Katıldığım eğitim sayesinde yanlış bilgilerimin farkına vardım	10	55,6
	Katıldığım eğitim hem teorik hem de uygulama şeklindeydi	6	33,3
	Aldığım eğitimler bakış açımı değiştirip öngörümü geliştirdi	6	33,3
	Acil durumlarda yapılması gerekenleri öğrendim	5	27,8
	Aldığım eğitim nitelikli bir eğitim değildi	5	27,8
Toplam		46	
Genel Toplam		101	

Tablo 12’de karşımıza çıkan ilk tema on beş okul müdürünün görüş belirttiği “İSG uygulamaları hakkında eğitim ihtiyacım var.” temasıdır. Okul müdürlerinin büyük bir kısmı İSG konusunda kendini yeterli görmemektedir. Nitelikli ve sürekli eğitimlerle bu yetersizliğin giderilebileceğini düşünmektedirler. Bu on beş okul müdürüne ait görüşlerden bazıları şöyledir:

OM1: Nitelikli bir eğitime ihtiyacım olduğunu düşünüyorum. Çünkü dediğim gibi sadece kâğıt üstünde adımın geçmesi bir şey ifade etmiyor.

OM5: Ben bir idareci olarak böyle bir eğitime ihtiyacım var mı? Var. Çünkü neden? Gerçekten çok detaylı konular var. Bilmediğimiz konular mutlaka oluyor. Hani şu var: her insan az buçuk yani evinde, çevresinde, okulunda gördüğü zaman bir şeyi problem çıkartıp çıkartmayacağını veya sorun olup olmayacağını kestirebiliyor. Bazen bizim öngörümüzün dışında da olabiliyor. İdareciler madem böyle bir yükün altına sokuluyor. Bize de bu konuda eğitim verilmesi gerektiğini, bu konuda bizim elimizin güçlendirilmesi adına eğitimler verilmesi gerekir.

OM10: Kendimde dâhil farkındalık olmadığını düşünüyorum. Eğitime tabi ki de ihtiyacım var. Bu konuda daha bilinçli olursak daha farkında olursak daha çok dikkat edebilirim diye düşünüyorum. Elbette benim de eğitim eksikliği, nitelikli eğitime ihtiyacım var.

OM16: Evet, düşünüyorum. Baştan beri söylediğim konu zaten bu. Bu konuda eğitilmeliyiz. Ve bir kere değil. Sürekli, ara ara da eğitimlere tabi tutulmalıyız. Çünkü eğitim hani bir okul müdürü olarak, siz de bir yöneticisiniz, o kadar çok iş yükümüz var ki. Sürekli yeni yeni ara eğitimlerle ya da tekrarlarla bu süreç güncel olur.

Tablonun ikinci sırasındaki tema “İSG uygulamaları hakkında kendimi yeterli buluyorum.” temasıdır. Bu temada toplamda üç okul müdürü görüş belirtilmiştir. Çalışmaya katılan on sekiz okul müdürü arasından sadece üç okul müdürünün kendisini İSG konusunda yeterli görmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu temada okul müdürlerine ait görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM2: Üst düzeyde. Yani kendimi yetiştirdiğime inanıyorum. Hakikaten öyle. Titizim bu konuda. Elimdeki imkânlar doğrultusunda azami olarak en üst düzeyine ulaşmaya çalışıyorum. Tecrübelerimiz de bunu gösteriyor. Yaşadığımız şeyleri bildiğim için, tecrübeleri bildiğim için üzerinde duruyorum. Abartmıyorum. Ayda bir hani obsesifleştik nerdeyse iyice. Çünkü benim kafamdaki şeyler bunlar. Tecrübelerimi de gittiğim yerlerde uyguluyorum. Her yere bakarım. Kontrolleri yaparım. Herkese uyarılarımı yaparım. Yaşadığım

tecrübeleri arkadaşlara aktarıyorum. Kimse zarar görmesin diye elimden gelen gayreti gösteriyorum.

OM7: Bu konuda ben zaten şahsi olarak eğitim aldım. Belgeli A Sınıfı İş Güvenli Uzmanıyım. Az çok bu konuda bir bilgim var. Zamanında bu konularla ilgili çok eğitim verdim. Yüzlerce kişiye eğitim verdim. Yani ben şahsım olarak kendimin yetersiz olduğumu düşünmüyorum.

Üçüncü sırada “İSG konusunda alınan eğitimler” teması yer almaktadır. Bu tema, 7 alt temadan oluşmuş ve toplamda okul müdürleri tarafından 37 görüş ifade edilmiştir. Alt temalardan ilki on yedi okul müdürünün görüş belirttiği “ İlk yardım eğitimi aldım.” temasıdır. Okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM3: Yakın zamanda iş güvenliği noktasında bir eğitime katılmadım. Ama en son ilk yardım seminerine katıldım.

OM8: İlk yardım kursuna katıldım.

OM11: Geçenlerde ilk yardım seminerine katıldım.

OM13: Geçen aylarda sağlıkla ilgili seminere katıldım. Okulda çocuk sağlığıyla ilgili. Hatta sertifikayı almadık şu anda. İki günlük bir seminerdi. Bir günü uzaktan, bir günü yüz yüze. İlk yardım semineriydi.

OM17: Bu sene ilk yardım eğitimi aldık. Başka almadım. İş sağlığı ve güvenliği konusunda başka eğitim almadım. Aldıysam da hatırlamıyorum. Şöyle geçmişe dönük aldığımı hiç hatırlamıyorum. Bir tane eğitim aldım, oda ilk yardım eğitimi.

İkinci sırada “Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katıldım.” alt teması yer almaktadır. Bu temada de toplamda yedi okul müdürü görüş ifade etmiştir. Okul müdürlerinin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

OM4: Şu zamana kadar çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katıldım.

OM12: Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vardı, şimdi aklıma gelen.

OM14: İş güvenliği konusunda milli eğitim müdürlüğümüzün yapmış olduğu seminer vardı, ona katıldım. Yanlış hatırlamıyorsam 30 saatlik bir, 18 saatlik bir eğitimdi. Ona katıldık. Bilgilendirme çok güzel yapıldı.

Okul müdürleri içinden beş okul müdürü İSG konusunda alınan eğitimlerden “Acil durumlar eğitimi aldım.” alt temasını söylemişleridir. Bu temada görüş söyleyen okul müdürlerine ait ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

OM5: Hangi seminer olduğunu şu anda hatırlayamıyorum. Sadece birkaç tane eğitim aldığımızı hatırlıyorum. Sanırım yanlış hatırlamadıysam acil durumlar semineriydi.

OM13: Ben Yatağan’da öğretmen olarak kısa bir süreliğine öğretmen olarak görev yaptığım 2015 yılında yangınla ilgili acil durum eğitimine katıldım. Bir sene sonra burada idareci oldum. Burada da aynı seminere katıldım.

Dört okul müdürü ise iş sağlığı ve güvenliği konusunda aldıkları eğitim olarak “Sivil savunma kursuna katıldım.” alt temasını söylemişlerdir. Bu temada ifade ettikleri görüşlerden bazıları aşağıda kendi ifadeleriyle verilmiştir:

OM2: Sivil savunma kursuna katıldım

OM4: Arama kurtarma ve tahliye yani sivil savunma seminerine katıldım.

Okul müdürleri katıldıkları eğitim faaliyetleri içinde “Okulda afet uygulamaları seminerine katıldım.” alt temasını söylemişleridir. Bu temada görüş belirten okul müdürü sayısı ikidir. Okul müdürlerine ait görüşlerin tamamı aşağıda verilmiştir:

OM4: Okulda afet uygulamaları seminerine katıldım.

OM11: Bir de afet eğitimi almıştım.

“A Sınıfı iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katıldım.” ve “C Sınıfı iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katıldım.” alt temalarında görüş belirten okul müdürü sayısı birdir ve aynı okul müdürüdür. Bu temalara ait görüşlerin tamamı şöyledir:

OM7: Önce C Belgesi için eğitim aldım.

OM7: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı A Sınıfı İş Güvenliği ve Sağlığı Uzmanlığı eğitimine katıldım. Bununla ilgili belirli bir süre eğitime girdim. Sınava girdim.

Okul müdürlerinin kendi yeterlilik düzeylerine ilişkin tablonun son teması “İSG konusunda alınan eğitimler hakkındaki düşünceler” teması olmuştur. Bu temada yer alan görüş sayısı 46’dır. Ayrıca bu tema içinde 6 alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalardan ilki on dört okul müdürünün görüş belirttiği “Katıldığım eğitimlerle İSG konusundaki bilinç düzeyim arttı.” alt temasıdır. Belirtilen görüşlerden bazıları şöyledir:

OM2: Bizdeki bilinç düzeyi artıyor bu eğitimler sayesinde. Olayın farkında oluyoruz.

OM6: İş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı hiç görmediğimiz, görüp de hiç aklımıza gelmeyen konular hakkında bilgi sahibi olduk mesela. Fikir edinmiş olduk.

OM15: Bilinç düzeyimi arttırdı.

On okul müdürü ise katıldığı eğitimler hakkında “Katıldığım eğitim sayesinde yanlış bilgilerimin farkına vardım.” alt temasını ifade etmişlerdir. Okul müdürlerine ait görüşlerin bazıları aşağıda verilmiştir:

OM1: Doğru bildiğim birçok yanlışın farkına vardım. Bu açıdan faydalı oldu diyebilirim.

OM6: Doğru bildiğimiz yanlış uygulamaların olduğunu fark ettim bu eğitimlerde. Yaptığımız şeylerin çok yanlış olduğunu mümkünse hiç yapmamamız gerektiğini gördük.

OM9: O eğitimlere kadar ben birçok şeyi biliyordum zannediyordum ama bilmiyormuşum.

Okul müdürleri içinden altısı “Katıldığım eğitim hem teorik hem de uygulama şeklindeydi.” alt temasını ifade etmiştir. Müdürlere ait görüşlerden bazıları kendi ifadeleriyle aşağıda verilmiştir:

OM1: İlk yardım kursu beklentilerimi karşıladı. Hem teorik hem de uygulama üzerineydi.

OM13: Ama gerçekten bize çok yoğun, dikkatli ve müdür olmamıza rağmen bize çok yorucu, çok ciddi tam bir öğrenci gibi ağır bir ilk yardım eğitimi verdiler. Bilgiyi verdiler, uygulamada terlettirler. Pratiği gerçekten iyi bir şekilde verdiler.

OM18: Gayet nitelikli bir eğitimdi. Karşılık etkileşime ve uygulamaya dayalı bir eğitimdi. Bu eğitimde hiç sıkılmadık.

Okul müdürlerinden altı okul müdürü katıldığı eğitimler için “Aldığım eğitimler bakış açımı değiştirip öngörümü geliştirdi.” alt temasını ifade etmiştir. Müdürlere ait görüşlerden bazıları şu şekildedir:

OM7: Bakış açımı değiştirdi. Evde bile günlük yaşamımda bazı şeyleri önceden böyle görmeye başladım. Tehlikeleri görebiliyorsun. Anlatabiliyor muyum? O anlamda öngörünüz gelişiyor.

OM15: Konuya daha hassa yaklaşmamı sağladı bu anlamda. Daha farklı bir gözle bakmamı sağladı katıldığım kurs, eğitim ve seminerler. İçselleştirmemi sağladı.

Katıldığı kurs, seminer ve aldığı eğitimler hakkında düşüncelerini söyleyen okul müdürlerinden beşi “Acil durumlarda yapılması gerekenleri öğrendim.” temasını ifade etmişlerdir. İfade ettikleri görüşlerden bazıları şöyledir:

OM6: Acil müdahalede dikkat edilmesi gereken hususları öğrendim. Yanlış davranışları öğrendim işte. Aceleci olmamayı öğrendim. Geleneksel yöntemlerin yanlış yanlarını öğrendim.

OM9: Özellikle okulda karşılaştığımız küçük kazalarda çok faydasını gördüm. Genellikle beden eğitimi derslerinde ve teneffüslerde yaşıyoruz bunları. Neleri nasıl yapacağız onları öğrendik.

OM16: Acil durumlarda yapılacak uygulama ve hareketlerin doğrusunu öğrendik. Gerçekten etkisini ve faydasını meslek hayatımızda gördük. Gerçekten cana dokunur güzel bir davranış yaptık. Öbür türlü yaşanan olaylar karşısında öğretmenler hemen paniklediler, işte ne yapacağız, şu mu oldu bu mu oldu, oraya buraya koşuyorlar. Bunu bizzat gördüm yani. Biz bu eğitimi aldığımız için o kadar soğukkanlı bir tavır aldık yaşadığımız olaylarda.

Okul müdürleri içinden beş okul müdürü “Aldığım eğitim nitelikli bir eğitim değildi.” değerlendirmesini yapmıştır. Bu temada ifade edilen görüşlerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

OM5: Bizim bu konuda üniversitede olsun iş hayatında olsun kaliteli, nitelikli bir eğitim almadık.

OM10: Çeşitli eğitimlere, seminerlere katılmadım. Birkaç yıl önce küçük çaplı bir eğitime katılmışım ama yeterli olduğunu düşünmüyorum. Yok yeterli değil. Eğitimlerin az ve yetersiz olduğunu düşünüyorum.

OM17: Ama bir eğitim verilecekse bana üç gün beş gün ile sınırlandırılacak bir eğitim değildir. Ve bizde eğitim genelde şu şekilde oluyor: Bununla ilgili yasa var mı? Var. Yönetmelik var mı? Var. Yönetmeliği açarız, yasayı açarız slayttan okuruz. Bizde eğitimler genelde böyle oluyor.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada amaç ortaokuldaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin okul müdürlerinin görüşlerini saptayarak ortaokulların iş sağlığı ve güvenliği düzeylerini belirlemektir. Toplamda yirmi dört okul müdürü içinden gönüllü on sekiz ortaokul müdürüyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle yapılan görüşmeler sonucunda 7 temel temada bulgular elde edilmiştir. Bu bölümde araştırma sürecinde elde edilen bulgulara dayanarak ulaşılan sonuçlara ve tartışmasına, bu sonuçlardan yola çıkarak oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Araştırma sürecinde elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Bu bulguların değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan sonuçlar ve tartışmaları aşağıda alt başlıklar hâlinde verilmiştir.

5.1.1. Okulda İSG Hakkındaki Genel Görüşlerle İlgili Sonuçlar ve Tartışma

Okul müdürlerinin tamamı okulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının insan sağlığı ve güvenliği için gerekli ve önemli olduğuna inanmaktadırlar. Çünkü onlara göre okullar; öğrenciler, öğretmenler, yardımcı çalışanlar ve yöneticilerin birlikte yaşadığı kalabalık ortamlardır. Dolayısıyla bünyesinde de çeşitli risk ve tehlike unsurlarını barındırmaktadır. İSG’ nin amacı okul müdürlerine göre bu risk ve tehlikeleri öngörüp önlem almaktır. Ayrıca iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları verimli bir çalışma ortamı için de gereklidir. Şerifoğlu ve Sungur’ a (2007) göre, örgütlerde sağlık ve güvenlik

ortamının sağlanmasında çalışma ortamının sağlık ve güvenlik açısından insana uygun hale getirilmesi büyük bir yeri vardır. Okul müdürlerince İSG uygulamaları okulda iş kazalarını önlemek açısından da önemli ve gerekli olduğunu düşünmektedirler. Öğrenci ve çalışanların motivasyonlarını sağlamaya yardımcı olacağı için önemli ve gerekli görülmektedir. Bunun sağlanabilmesi okul müdürlerine göre iş sağlığı ve güvenliği kurallarına sıkı sıkıya uymaya bağlıdır. Howard' a (2006) göre okulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları; okulun çevresini, okul binasının fiziksel özelliklerini, donanımları, ısıtma ve aydınlatma düzeyini, termal konfor şartlarını, her türlü tesisat güvenliğini, oyun alanlarını, hijyen ve temizlik şartlarını, risk tehlike oluşturabilecek malzemelerin ortadan kaldırılmasını kapsar.

Okul müdürleri İSG konusunda gerekli yasa ve yönetmeliklerin çıkarıldığını ancak 6331 Sayılı kanunun kamuda tam uygulanmadığını düşünmektedirler. 6331 Sayılı kanunun detaylı ve kapsamlı olduğunu düşünmektedirler. Bu kanun kapsamında okul müdürü olarak kendilerine ait sorumluluğun çok büyük olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmasında aynı sonuca ulaşan Balcı (2016), okul müdürlerinin sorumluluklarının çok fazla olduğu ancak bu sorumlulukları yerine getirecek yetkilerinin olmadığını dile getirmiştir. Her okulun durum ve şartının farklı olduğu ve buna göre kendi plan ve programının oluşturulması ve uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Okul müdürleri iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinç düzeylerinin gün geçtikçe arttığını ifade etmektedirler.

Okul müdürleri iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkında kendilerinin nitelikli ve sürekli eğitime ihtiyaçlarının olduğuna inanmaktadır. Ayrıca okulda çalışanların da nitelikli ve sürekli eğitimlere ihtiyacının olduğunu düşünmektedirler. Kendilerinde ve çalışanlarda iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşmasında bu eğitimlerin çok önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Sevdalı (2019), tarafından yapılan araştırmanın sonuçları içinde okuldaki tüm paydaşların İSG konusunda nitelikli eğitimlere ihtiyacı olduğu sonucu yer almaktadır. Ayrıca bu eğitimlerin yapılmış olmak için değil amacına uygun şekilde yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bunun yanında okullarında iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını sağlamak için maddi ve teknik desteğe ihtiyaçlarının olduğunu söylemişlerdir.

5.1.2. İSG Hakkındaki Yasa ve Yönetmeliklerin İşlevselliğiyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma

Okul müdürlerinin büyük bir çoğunluğu İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin kâğıt üzerinde çok güzel hazırlandığını söylemişlerdir. Hatta okul müdürlerinin tamamı İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmadığını düşünmektedir. Yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olamayışının en büyük sebebi olarak okullara İSG uygulamaları için yeterli bütçenin verilmemesini göstermektedirler. Gerek kendilerine gerekse çalışanlara verilen eğitimlerin nitelsiz olduğunu düşünmektedirler. 6331 Sayılı kanun kendilerini işveren olarak görmesine karşın kendilerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda herhangi bir yetkinin olmaması da yasa ve yönetmeliklerin işlevselliğini ortadan kaldırmaktadır. İşlevselliği ortadan kaldıran önemli sebeplerden biri de okulların yeterli donanımına sahip olmaması ve okulların İSG kurallarına göre yapılmamasıdır. Yavaş ilerleyen bürokrasinin varlığı, okullara yetecek İSG uzmanının olmayışı, yardımcı çalışan sayısının yetersiz ve nitelsiz olması ve okulun nitelikli bir şekilde denetlenmemesi yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olmama sebepleri arasında görülmektedir. Ayrıca kanunda okul ayrımının yapılmamış olması, kaynakların okullar arasında eşit dağıtılmaması ve kanunun eksiksiz uygulanmaması da işlevselliği olumsuz yönde etkilemektedir. Balcı (2016), tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarından biri de okullar yapılırken İSG kurallarına tam uyulmamasıdır. Diğer bir sonuç da çalışanların eğitim eksikliği sonucudur. Sevdalı' nın (2019) araştırmasında ise okulun İSG donanımlarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ödeneklerin yeteri kadar gönderilmemesi ve okulların büyük bir çoğunluğunun eski olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçların aslında İSG hakkındaki yönetmeliklerin işlevsel olamamasına neden olduğu düşünülmektedir.

Okul müdürleri İSG hakkındaki yasa ve yönetmeliklerin işlevsel olabilmesi için ilk sıralarda okula İSG uygulamaları için maddi kaynak ayrılması gerektiğini ve bakanlık tarafından okulların İSG şartlarına uygun hale getirilmesi gerektiğini söylemiştir. Okuldaki öğretmen, yönetici ve çalışanlara nitelikli ve sürekli eğitim verildiği takdirde, okullara yeterli sayıda İSG uzmanı sağlandığı takdirde ve okulların durumunun kanunda netleştirilmesi durumunda yasa ve yönetmeliklerin işlevselliğinin artacağı vurgulanmıştır. Okulların ihtiyaçları ve şartları doğrultusunda yardımcı çalışan verilmesi, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarına objektif ve tarafsız bir yapı kazandırılması ve yeni

yapılan okulların iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uygun yapılması da işlevselliği arttıracak uygulamalardandır. İş sağlığı ve güvenliği kanununun okullarda da diğer kurumlarda uygulandığı gibi eksiksiz uygulanmasının sağlanması işlevselliğe çok ciddi katkılar sağlayacaktır.

5.1.3. İSG Konusunda Okulda Yapılan Uygulamalarla İlgili Sonuçlar ve Tartışma

İSG konusundaki evrak, dosya işleri ve bunların MEBBİS' e girilmesi okul müdürlerinin tamamının yaptığı tek uygulamadır. Yani okul müdürlerinin kâğıt işlerini kurallara uygun yapmaya çalıştıkları düşünülmektedir. Okul müdürlerinin tamamına yakını okulda öğrenci ve öğretmenlere İSG' nin önemini anlattıklarını, gerekli tatbikatları yaptıklarını belirtmişlerdir. Okul müdürlerinin önemli bir kısmı yangın tüplerini zamanında doldurduklarını ve değiştirdiklerini, okulda gerekli kontrol ve denetimleri gerçekleştirdiklerini ve elektrikle ilgili gerekli bakım onarımları yaptıklarını söylemişlerdir. Yine okulda fazlaca gerçekleştirilen İSG uygulamaları arasında merdiven ve kaygan zeminlere kaydırmaz bant uygulaması, gerekli yerlere uyarıcı ve bilgilendirici tabela ve levhaların asılması, okulun gün içinde ve sıkça temizlenmesi ve tehlike ve risk yaratabilecek donanımların sabitlenmesi çalışmalarını sayabiliriz. Çay (2019), araştırmasında okulda gerçekleştirilen uygulamaların başında kaygan zeminlerin sabitlenmesi, pencerelerin sabitlenmesi, gerekli uyarıların yapılması, tabela ve levhaların uygun yerlere konulması ve elektrik prizlerinin korunaklı hale getirilmesini bulmuştur. Kimi okul müdürleri bütçelerine göre kalorifer kazanının kontrol, bakım ve onarımını yaptırdıklarını, temizlik görevlilerinin hijyen belgesini almasını sağladıklarını ve öğrenci sağlık taramasını ve aşı takibini yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin sağlık ve güvenliği için risk ve tehlike oluşturabilecek maddeleri çocukların ulaşabileceği yerlerden kaldırıldığı belirtilmiştir. Gümüş (2016), kimyasal ve biyolojik malzemelerin çocukların ulaşamayacağı yerlerde muhafaza edildiği sonucuna çalışmada yer vermiştir. Çalışmaya katılan okul müdürlerinin az bir kısmı okullarında acil çıkışa ve yangın merdivenine sahip olduğunu veya yaptırdığını söylemiştir. Merdiven ve pencerelerin güvenli hale getirilmesi, yangın uyarı ve alarm sisteminin kurulması, yeterli sayıda ve nitelikte temizlik ve hijyen malzemesinin temin edilmesi ve sınıfların içe açılan kapılarının dışa açılır hale dönüştürülmesi gibi uygulamalar az da olsa bazı okul müdürleri tarafından yapıldığı görülmektedir.

5.1.4. Okulun İSG Düzeyiyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma

Okulundaki İSG uygulamalarını yeterli gören herhangi bir okul müdürü yoktur. Tüm okul müdürleri okulundaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını yeterli görmemekte ve birçok eksik yönlerinin olduğunu ifade etmektedir. Okul müdürlerinin görüşleri doğrultusunda en fazla dile getirilen eksik İSG uygulamalarını gerçekleştirecek bütçenin olmamasıdır. Bu sonuç Gülbaz' ın (2016) araştırmasında karşımıza maddi kaynak olmadan okul güvenliğini sağlamanın imkânsız olduğu şeklinde çıkmaktadır. Okul müdürlerinin büyük bir kısmı okulunda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını gerçekleştirecek yeterli sayıda ve nitelikte donanımının olmadığı; bakım, onarım ve değişimleri zamanında yapamadıklarını söylemişlerdir. Çok sayıda okulda acil çıkış ve yangın merdiveni bulunmamaktadır. Çay' ın (2019) yaptığı araştırmanın sonucuna göre, okullar güvenlik ve sağlık açısından yeterli donanıma sahip değildir. Yapılan görüşmelerde yöneticilerin ve çalışanların eğitim eksiğinin olduğu, okulda yeterli sayıda ve nitelikte yardımcı çalışanın olmadığı ifade edilmiştir. Öğretmen ve çalışanların güvenli ve sağlıklı bir okul ortamı için yeterli düzeyde eğitilmedikleri sonucuna Oluk (2018) araştırmasında ulaşmıştır. Okul bahçesinin güvenli olmaması, okulda paratoner sisteminin bulunmaması, pencerelerin güven ve sağlığa uygun olmaması ve elektrik prizlerinin kapalı olmaması okuldaki iş sağlığı ve güvenliği açısından önemli eksikler olarak sayılabilir. Ayrıca okulun kapasitesi üzerinde öğrencisi olmasını bir okul müdürü dile getirmiş olup bu durumu okulu için önemli bir eksik olarak görmektedir. Dönmez' e (2001) göre, ülkemizdeki okullardaki güvenlikle ilgili tedbirler yetersizdir. Birçok alınması gereken tedbir zamanında alınamamaktadır. Bu da ortaya çok büyük tehlike ve riskler çıkarmaktadır.

Okul müdürleri yukarıda sayılan eksiklerin sebebi olarak ilk sırada İSG uygulamalarının gerçekleştirilmesi için okula yeterli bütçenin sağlanmamasını göstermektedirler. Para olmadan bu uygulamaların yapılamayacağı düşüncesi ağırlık kazanmıştır. Turhan ve Turan (2012), iş sağlığı ve güvenliğinin maliyetli bir uygulama olduğunu ancak zamanında harcanan paraların ileride çok büyük kayıp ve zararlardan koruyacağını belirtmişlerdir. İkinci sebep olarak okulun İSG kurallarına uygun yapılmaması ve okulların bu kurallara uygun dönüştürülmemesidir. Bürokrasinin bu konuda yavaş ilerlemesi okul müdürlerinin birçoğu tarafından üçüncü sebep olarak ifade edilmiştir. Okula yeterli sayıda kadrolu çalışanın verilmemesi ve verilecek yardımcı

Çalışanların okullara adaletsizce dağıtılması okuldaki İSG uygulamalarının tam olarak yerine getirilmesine engel oluşturmaktadır. Yönetici ve alışanların İSG konusunda nitelikli eğitilememesi bu alandaki uygulamaların sağlıklı yürümesinin önünde büyük bir engel olduğu düşünölmektedir. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında proaktif bir yaklaşım olmalı ve ona göre hareket edilmeli. Çünkü İSG uygulamalarının amacı tehlike ve riski ortadan kaldırmak ya da en aza indirmektir (Özkılıç, 2005).

Okul müdürlerinin neredeyse tamamı eksik yönlerin tamamlanması için okula yeterli bütçe verilmesini ve okulun İSG konusunda bakanlık tarafından hazır hale getirilmesini ifade etmişlerdir. Yapılması gerekenler arasında yönetici ve çalışanlara nitelikli eğitimlerin verilmesi, okullara İSG uzmanı sağlanması ve okuldaki İSG bütçesi ve uygulamalarının ciddi denetlenmesi gerektiği söylenmiştir. Ayrıca okullara ihtiyacına göre yeterli sayıda ve kadrolu çalışan sağlanmalıdır. 6331 Sayılı İSG kanununda okulların durumunun netleştirilmesi, bu kanunda okullara ayrı bir bölüm açılmasının eksiklerin hızlı bir şekilde giderilmesine katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

5.1.5. İSG Uygulamaları Esnasında Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Sonuçlar ve Tartışma

Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaşılan ilk sorun donanım sorunudur. Donanım sorunlarının ortaya çıkmasına zamanında yapılamayan periyodik bakım, onarım ve değişimler sebep olmaktadır. Okulların büyük bir kısmında yangın uyarı ve dumana duyarlı söndürme sistemi yoktur. Yangın tüplerinin sayısı ve nitelik açısından yetersiz oluşu da önemli bir sorundur. Okulların kalorifer sistemlerinin eski olması, engelli öğrenciler için asansör olmaması, temizlik aletleri ve malzemelerin yetersiz oluşu ve ışıklı acil çıkış tabelalarının olmaması önemli sorunlar arsında yer almaktadır. Bu sonuçla Gümüş'ün (2016) araştırmasının sonucu paralellik göstermektedir. Çünkü okullarda çok ciddi araç gereç sorunu bulunmaktadır. Yeterli araç gere okullarda bulunmamaktadır. Okulda gerekli periyodik kontroller yapılmamaktadır.

Okul müdürlerine göre iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının temelinde ekonomik sorunlar yatmaktadır. Çünkü okulların İSG uygulamalarını gerçekleştirecek ödeneği yoktur. Para olmayınca da bu tür uygulamalar ya yapılmamakta ya da

ötelenmektedir. Ya da geçici çözümlerle günü kurtarmaya çalışılmaktadır. Korkmaz ve Avsallı (2012), çalışmasının sonucunda iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının temelini ekonomik kaynak oluşturmaktadır sonucuna varmışlardır. Onların araştırmasına göre İSG için harcanacak para ileride karşılaşılabilecek sorunların yanında hiç önemli değildir.

Okulun İSG kurallarına uygun yapılmamış oluşu fiziki sebeplerden kaynaklanan en önemli sorundur. Okulların büyük bir kısmında acil çıkış ve yangın merdiveni yoktur. Bazı okulların çatısının eskidiği ve güvenlik riski oluşturduğu ifade edilmiştir. Okulların önemli bir kısmında tuvaletlerin eski ve sağlığa uygun olmayışı, pencerelerin sağlık ve güvenlik için uygun olmayışı ve engelli rampasının olmayışı da fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlar içinde gösterilmektedir. Hatta bir okulda akrep problemi olduğu, okulun yapıldığı yerin akrep bölgesi olduğu ve bunun çözülemediği söylendi. Acil durumlarda kullanılacak acil çıkışlar, acil çıkış planlarının okullarda olmadığı ve güvenlikle ilgili okulların fiziki yapısında önemli eksikliklerin olduğu apaçık ortadadır (Dönmez, 2001).

İş sağlığı ve güvenliği konusunda yöneticilere ve çalışanlara nitelikli ve sürekli eğitimler verilmemektedir. Verilen eğitimlerin büyük bir kısmı nitelikli değildir. Verilen bu eğitimler uygulamaya dönük değildir. Ayrıca taşınabilir eğitim uygulamasından dolayı öğrenci ve öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği hakkında eğitim çalışmaları yapacak vakitleri olmadığı ifade edildi. Çay' a (2019) göre; İSG' ye yönelik yönetici, öğretmen ve çalışanlara ciddi ve sürekli eğitimler verilmelidir. Çünkü öğretmen, çalışan ve yöneticilerin İSG konusunda bilinç düzeyleri düşüktür.

İş sağlığı ve güvenliği hakkında bürokrasinin yavaş ilerlemesi önemli bir bürokratik sorun olarak orta çıkmıştır. Bunun yanında her çıkan problemde okul müdürlerinin günah keçisi ilan edilmesi de ayrı bir bürokratik sorundur. Çünkü okuldaki İSG uygulamalarındaki sorumluluk sadece okul müdürlerine ait değildir. Kormaz ve Avsallı (2012), İSG uygulamalarında sorumluluğun herkeste olması gerektiğini, katılımcılıkla bu uygulamaların gerçekleştirileceğini ve bu uygulamalara herkesin inanması ve önemsemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak bu sayede örgütte bu kültürün oluşabileceğini vurgulamıştır. Gündelik siyasetin okulun içine kadar sokulması da ayrı bir bürokratik sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Okula alınan çalışanların liyakatine bakılmamaktadır.

Okullarda yeterli sayıda, nitelikte ve sürekli çalışan yardımcı çalışanın olmaması çalışanlardan kaynaklı en önemli sorunların başında gelmektedir. Yardımcı çalışanların İSG uygulamalarını tam önemsememesi de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Gülbaz (2016), okul güvenliği ve sağlığında çalışan sayısının yeterliği ve niteliğinin çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Ona göre bilinçli çalışanlar birçok tehlike riski bertaraf edebilirler. Öğretmenler ise İSG görev ve sorumluluklarını angarya olarak görmektedirler. Okul müdürleri risk olmasına rağmen az sayıdaki çalışana her işi yaptırmaya çalışmaktadırlar.

5.1.6. İSG Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunları Nasıl Çözdükleriyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma

Okul müdürlerinin neredeyse tamamı okulundaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında karşılaştıkları sorunları hayırsever desteğiyle ve bağışlarla aşmaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Bu sonuçla paralel Balcı (2016), yaptığı çalışmada okuldaki büyük bütçeli uygulamaların öncelikle bağış ve yardımlarla gerçekleştiği sonucuna ulaşmıştır. Okul müdürleri düşük bütçeli sorunları ise okul aile birliğinden çözmeye çalışmaktadırlar. Bakım, onarım ve değişimlerden bazılarını kendileri yapmaya çalışan ciddi sayıda okul müdürü bulunmaktadır. Gerektiğinde kendi cebinden para harcayarak, diğer kurum, kuruluş ve işletmelerin desteğini alarak sorunları çözmeye çalışan okul müdürü sayısı oldukça fazladır. Ayrıca okul müdürleri kendilerini tehlikeye atıp sigortasız işçi çalıştırmaktadırlar. Okul müdürleri, okulda yardımcı çalışan yokken okullarını öğretmenleriyle birlikte temizlemektedirler. Hatta bu süreç uzadığında okulu gönüllü veliler de temizlemektedir. Sorunlar kalıcı olmayan, derme çatma yöntemlerle çözülmeye çalışılmaktadır. Sorun bir şekilde çözülmeye çalışılmakta, gerekirse okul borçlandırılmakta ve zaman içinde bu borçlar bir şekilde ödenmeye çalışılmaktadır. Buna yakın bir sonuca araştırmasında ulaşan Sevdalı' ya (2019) göre okul müdürleri, iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları için günü kurtarıcı tedbirler alabilmektedir. Onlara göre amaç sorunun nasıl olursa olsun çözülmesidir. İş sağlığı ve güvenliği hakkında kalıcı ve nitelikli tedbirler almanın yolu okulun maddi gücünden ve okul müdürüne verilen yetkiden geçmektedir.

5.1.7. İSG Uygulamaları Konusunda Kendi Yeterlilikleriyle İlgili Sonuçlar ve Tartışma

İSG uygulamaları hakkında kendini yeterli bulan çok az sayıda okul müdürü vardır. Okul müdürlerinin geneli kendilerini bu konuda yeterli bulmamakta hatta İSG hakkında eğitime ihtiyacı olduğunu düşünmektedir. Bu oldukça önemsenmesi gereken bir durumdur. Oluk' a (2018) göre de güvenli ve sağlıklı bir okul oluşturmak için okulun tüm çalışanlarının katıldığı sağlıklı ve güvenli okul oluşturma eğitimleri yapılmalı, sağlığın güvenliğin değerini, önemini anlatan konular bu eğitimlerde ders olarak işlenmelidir.

Okul müdürlerinin tamamı ilk yardım eğitimi aldığını ifade etmişlerdir. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimini, acil durumlar eğitimini, sivil savunma eğitimini ve okulda afet uygulamaları eğitimini aldıkları eğitimler içinde sayabiliriz. Ancak bir okul müdürü A ve C Sınıfı iş sağlığı ve güvenliği eğitimine katılmış ve belgesini almıştır.

Katıldıkları eğitimler sayesinde bilinç düzeylerinin arttığını, yanlış bilgilerinin farkına vardığını ifade etmişlerdir. Bu eğitimlerin bazıları sayesinde bakış açıları değişerek öngörülerini geliştirmiş, acil durumlarda yapılması gerekenleri öğrenmişlerdir. Katıldıkları eğitimlerden sadece ilk yardım eğitiminin teorik ve uygulamaya dönük olduğunu, diğerlerinin yapmış olmak için yapıldığını belirtmişlerdir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için geliştirilen öneriler aşağıda verilmiştir:

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tüm okullar iş sağlığı ve güvenliği hakkında hazır hale getirilmeli ve bu uygulamaların sürekliliği için tüm okullara yeterli bütçe sağlanmalıdır.

2. İş sağlığı ve güvenliği konusunda okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların bilinçlendirilmesi kapsamında nitelikli ve belli aralıklarla seminerler ve eğitimler verilmelidir.

3. Bakanlık tarafından okullara ihtiyaçlarına ve şartlarına uygun yardımcı çalışan verilmelidir. Bu çalışanlar okullara verilirken adil ve eşit davranılmalıdır.

4. Okullara alınacak yardımcı çalışanların seçiminde ve görevlendirilmesinde objektif davranılmalıdır.

5. Eğitim kurumlarının diğer kurumlardan farklı olması ve eğitim kurumlarının da nitelik bakımından birbirlerinden farklı olmaları dikkate alınarak 6331 Sayılı İSG kanununda okulların durumu netleştirilmelidir.

6. Okul müdürleri işveren olarak kabul edilmemeli veya kabul ediliyorsa okul müdürlerine gerekli ve yeterli yetkiler verilmelidir.

7. Okullara yetecek sayıda ve nitelikte milli eğitim personeli dışından iş sağlığı ve güvenliği uzmanı sağlanmalıdır.

8. Okullardaki İSG uygulamalarının gerçekleşip gerçekleşmediği nitelikli ve belli aralıklarla yapılan bir denetime tabi tutulmalıdır.

9. Bakanlık tarafından 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanununun okullarda eksiksiz uygulanması sağlanmalıdır.

10. Bakanlık tarafından il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerindeki İSG birimlerinin daha işlevsel çalışmasını sağlamak bakımından düzenlemeler yapılmalıdır.

11. Okuldaki öğrencilerin maruz kaldıkları kazaların ve hastalıkların kayıtlarının tutulması ve istatistiksel değerlendirmelerinin yapılması gerekmektedir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışma ortaokul müdürlerinin okullarındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları hakkındaki görüşlerini öğrenmek amacıyla yapılmıştır. Bunun yanında gelecekte ilkokul ve liselerin tamamında ya da özel okullarda böyle bir çalışma yürütülebilir.

2. Araştırmacılar; her bir temayı kendi içinde inceleyerek iş sağlığı ve güvenliği konusunda derinlemesine araştırmalar desenleyebilirler.

KAYNAKÇA

- Alabaz, O. (2020). *Okul ve kurumlarımız için iş sağlığı ve güvenliği rehberi*.
<https://memurlar.net/common/news/documents/506552/muglaokullarisgyonergesi-2.pdf>
- Arslan, A. (2008). Bir inşaat şirketinde meydana gelen iş kazalarının değerlendirilmesi. (Tez No: 225754). [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ayhan, G. (2005). İş sağlığı ve iş güvenliği alanında mevzuatımızda bulunan düzenlemelerden doğan yükümlülükler. *ÇSGB İş Sağlığı ve İş Güvenliği*. (35), 22-29.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem teknik ve ilkeler*. (11. bs.). Pegem Akademi.
- Balcı, R. (2016). Ortaokullarda iş sağlığı ve güvenliğinin araştırılması: İstanbul Zeytinburnu İlçesi. (Tez No. 443840). [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Başbuğ, A. (2013). *İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği*. Aydoğdu Ofset.
- Batur, E. (2004). İş sağlığı ve güvenliğinde gelişmeler. *Türkiye İşçi Sendikaları Kurumu İşveren Dergisi*, (s.45-50).
- Berk, M., Önal, B. ve Güven R. (2011). *Meslek hastalıkları rehberi*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Matsa Basımevi.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Bülbül, M. (2016). *İş sağlığı ve güvenliği mevzuatının okullar açısından incelenmesi* [Sözlü sunum]. İş sağlığı ve Güvenliği Konferansı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul.

- Cereci, C. ve Çetin, B., R. (2019). İş sağlığı ve güvenliği mevzuatından kaynaklanan sorumluluklarına ilişkin okul müdürü görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 151- 162.
- Ceylan, H. (2011). İş kazalarının genel görünümü ve gelişmiş ülkelerle kıyaslanması. *International Journal of Engineering Research and Development*, 3(2), 25-33.
- Coşkun, B. (2007). *Türkiye'de işçi ve işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği açısından görev ve sorumlulukları*. (Tez No.231381) [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (2. bs.). (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.). Siyasal Kitabevi. (Orijinal basım tarihi 2007).
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2015). *Kamuda iş sağlığı ve güvenliği*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları.
- Çay, E. (2019). Özel eğitim okulu yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik görüşleri. *Education Sciences*, 14(1). 1-16.
- Çevre Bakanlığı. (2002). Güvenlik bilgi formlarının düzenlenmesine ilişkin tebliğ. *Resmî Gazete* (Sayı:24692).
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25): 63-74.
- Emrem, O. Ü. (2018). *Avrupa birliğinde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün gelişimi ve Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliğinin düzeyi*. (Tez No. 515901). [Yüksek Lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erdoğan, Ç. (2012). *İlköğretim okullarında güven kültürü ve önyargı ile ilişkisi* (Tez No. 311770). (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erdoğan, H. (2018). *İş sağlığı ve güvenliği sınavlarına hazırlık*. Stüdyo Star Ajans Matbaacılık.
- Ergüder, B. ve Yertutan, C. (2005). *İlköğretim okullarında öğrencilerin uğradıkları kazaların incelenmesi*. Berkay Ofset.
- Gerek, N. (2006). *İşçi sağlığı ve iş güvenliği*, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Gülbaz, L. (2016). *İlkokul yönetici ve öğretmenlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşleri*. (Tez No. 445809). [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gümüş, B. (2016). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ve öğretmenlerin bu konudaki bilgi düzeylerinin irdelenmesi* (Tez No. 433050). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hoşgörür, V. (2018). Okulda iş sağlığı ve güvenliği yönetimi. Nevide Akpınar ve Özgür Yıldız (Ed.). *Eğitim, gençlik ve gelecek içinde* (1. bs., s.456-472). Lap Lambert Academic Publishing Group.
- Howard, F. (2006). *Inroduction Safe and Healthy School Environments*. In F. Howard, G. Robert J. & R. I. Leslie (Eds.), *Safe and Healthy School Environments*, Newyork Oxford University Press.
- Işık, H. (2004). Okul güvenliği: kavramsal bir çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 1-10.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi. (2014). *Resmî Gazete*. (Sayı:3450084). <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1705.pdf>.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. (2012). *Resmî Gazete*. (Sayı:28339). <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6331.pdf>.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği (2012). *Resmî Gazete* (Sayı:28512). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121229-13.htm>
- İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği. (2012). *Resmî Gazete*. (Sayı:28509). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170227M1-1.htm>.
- İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik (2013). *Resmî Gazete*, (Sayı: 28681). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130618-8.htm>.
- İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik (2013). *Resmî Gazete*. (Sayı: 28710). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130717-2.htm>.

- İnsan Hakları Derneği (2020). İnsan hakları evrensel beyannamesi.
<https://ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/>
- Kara, S. (2018). *Uluslararası güvenli okullar* [Sözlü sunum]. İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
<https://boluisg.ibu.edu.tr/images/sempozyum-kitap.pdf>
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. (34. bs.). Nobel Yayıncılık.
- Korkmaz, A. ve Avsallı, H. (2012). Çalışma hayatında yeni bir dönem: 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği yasası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (26). 153-167.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative Research*. (3. bs.). (S. Turan Çev. Ed.). *Nitel Araştırma*. Nobel Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 2009).
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014). Okul öncesi ve ilköğretim kurumları yönetmeliği. *Resmî Gazete*. (Sayı:29072).
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Eğitim öğretim faaliyetleri ve güvenlik tedbirleri yazısı*.
https://mugla.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/06013716_eitim_retimfaaliyetlerivegvenliktedbirleri.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *İş ekipmanlarının periyodik kontrolleri genelgesi*.
<https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2007.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021) İş sağlığı ve güvenliğinde okulların yapması gerekenler.
<https://mugla.meb.gov.tr/www/is-sagligi-ve-guvenligi/icerik/1214>.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021). Okul sağlığı hizmetleri.
<https://okulsagligi.meb.gov.tr/www/okul-sagligihizmetleri/icerik/29>.
- Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2018). *Okullarda güvenlik önlemlerinin alınması genelgesi*. Sayı: 8310247.
- Oluk, F. (2018). *Eğitim yöneticilerinin okulda bulunan sağlık ve güvenlik risklerine ilişkin algıları: Çankırı örneği* (Tez No.519894). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sebhattin Zaim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Özkılıç, Ö. (2005). *İş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri ve risk değerlendirme metodolojileri*. TİSK Yayınları.
- Özkılıç, Ö. (2007). *İş sağlığı, güvenliği ve çevresel etki risk değerlendirmesi*. Türkiye İşçi Sendikaları Kurumu Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (3. bs.). (M. Bütün ve S. B. Demir Çev. Ed.). Pegem Akademi. (Orijinal basım tarihi, 2002).
- Pekcan, H., Güler, Ç. ve Akın, L. (2006). *Okul sağlığı halk sağlığı (temel bilgiler)*. (1. bs.). Güneş Kitapevi.
- Resmî Gazete (2013). *İşgörenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*. Sayı:28648.
<https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/05/20130515-1.htm>
- Saruhan, Ş. C. ve Yıldız M. L. (2014). *İnsan kaynakları yönetimi*. (1. bs.). Beta Yayınları.
- Sevdalı, K. N. (2019). *Okul yöneticilerinin iş sağlığı ve güvenli çalışmaları ve karşılaştıkları sorunlar*. (Tez No. 597282). [Yüksek lisan tezi, Kastamonu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Seyyar, A. (2002). *Sosyal siyaset terimleri*. (1. bs.). Beta Yayınları.
- SGK. (2021). Aylık istatistikleri.
https://sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri
- Şerifoğlu, H. K. ve Sungur, E. (2007). İşletmelerde sağlık ve güvenlik kültürünün oluşturulması; tepe yönetimin rolü ve kurum içi iletişim olanaklarının kullanımı. *Yönetim Dergisi*, 58.1-17.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. (1. bs.). Epilson Yayıncılık.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2008). *Sağlık hizmetlerinde okul sağlığı*. (1. bs.). Yücel Ofset Matbaacılık.
- TDK. (2021) Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr>.
- Turhan, M. ve Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 18(1).121-142.

- Tülü, M. (2014). *İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde iş sağlığı ve güvenliği personellerinin algı ve beklentileri*, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Araştırması.
- Uçkun, S., Uçkun, C. G. ve Alkan E. (2018). *Okullarda Öğrencilerin/Çalışanların Yaptıkları İşe Bağlı Yaşadığı Riskler*. [Sözlü sunum] Uluslararası Güvenli Okullar, Çalışan Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Uslu, M. (2002). *Kazaların oluş sebepleri*. (1. bs.). Bıçaklar Kitabevi.
- WHO, (2021) Dünya sağlık örgütü Türkiye sayfası.
<https://euro.who.int/en/countries/turkey>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, A. (2008). *İş güvenliği ve iş sağlığı*. (1. bs.). Aktüel Yayınları.

EKLER

A large, light gray watermark consisting of two stylized 'X' characters is positioned in the center of the page, behind the word 'EKLER'. The watermark is composed of several parallel diagonal lines forming the structure of the letters.

EK 1

Muğla Milli Eğitim Müdürlüğü İzni

T.C.
MUĞLA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-70004082-20-21719571
Konu : İzin Talebi

04.03.2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 18.02.2021 tarihli ve 260556 sayılı yazısı.
b) 22/08/2017 tarihli ve 35558626 sayılı Makam Oluru.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi tezli yüksek lisans programı 1843102004 numaralı öğrencisi Uygur BOZOĞLU'nun Muğla ili Menteşe İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda görev yapan okul müdürlerine yönelik uygulama talebi ile ilgili ilgi (a) yazı ve ekleri yazımız ekinde sunulmaktadır.

Bu nedenle, Bakanlığımızın 21/01/2020 tarihli ve 1563890 sayılı yazısı (2020/2 No'lu GENELGE) doğrultusunda ve ilgi (b) makam onayı ile oluşturulan komisyonun uygun görüşüyle, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi tezli yüksek lisans programı 1843102004 numaralı öğrencisi Uygur BOZOĞLU'nun " Ortaokullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri (Muğla ili Menteşe İlçesi Örneği) " konulu çalışmasını;

2020-2021 Eğitim Öğretim yılında ve eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde, kurum müdürünün uygun gördüğü bir zamanda; Muğla ili Menteşe İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda görev yapan okul müdürlerine uygulaması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ferman AKBULUT

Müdür a.

İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

Pervin TÖRE

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdürü

Ek : Belgeler

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Emirbeyazıt Mahallesi Dr. Baki Ünlü Cad. No:12 Menteşe/MUĞLA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ebys>

Telefon No : 0 (252) 280 48 25

E-Posta : arg48@meh.gov.tr

Keş Adresi : meh@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://muqla.meh.gov.tr>

Bilgi için : ARGE

Unvan : Müdür

Faks : 2522804869

EK 2

Görüşme Formu

Ortaokulda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri Hakkında Görüşme Formu

Değerli Okul Müdürü,

Bu görüşme formu, yüksek lisans tez çalışmam kapsamında ortaokulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına ilişkin okul müdürlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu çerçevede yapılacak görüşmenin yaklaşık 45 dakika süreceği tahmin edilmektedir. Görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Bu görüşme ile sizden alınan bilgiler, kişi ve kurum adı belirtilmeksizin yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacak ve bu hususta etik ilkelere bağlı kalınacaktır. Bu nedenle görüşme formundaki sorulara eksiksiz ve doğru cevaplamanız büyük önem taşımaktadır. İstedığınız zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz. İzniniz olursa görüşmede ses kaydı yapılacaktır. Araştırmaya sağlayacağınız değerli katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Uygar BOZOĞLU

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Tarih: _____

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız (Lütfen belirtiniz): _____
3. Mesleki Kıdeminiz (Lütfen belirtiniz.) _____ yıl
4. Müdürlük Kıdeminiz (Lütfen belirtiniz): _____ yıl
5. Öğrenim Durumunuz: Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐

Görüşme Soruları

1) Okullarda iş sağlığı ve güvenliği konusunda genel olarak görüşleriniz nasıldır?

i) Okulda iş sağlığı hakkındaki düşünceleriniz ve iş sağlığının önemi bakımından

ii) Okulda iş güvenliği hakkındaki düşünceleriniz ve iş güvenliğinin önemi bakımından

2) Okulda iş sağlığı ve güvenliği konusundaki yasa ve yönetmeliklerin işlevselliği hakkında neler düşünüyorsunuz?

(Sonda Soru: Yasa ve yönetmelikler eksiksiz uygulanabilme işlevselliğine sahip mi? Size göre eksik yönleri nelerdir? Sizce bu eksikliklerin kaynağı nelerdir? Neler yapılırsa daha iyi olur?)

3) Okulunuzda iş sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili ne tür uygulamalar yapmaktasınız? (Lütfen aşağıdaki soru başlıklarına göre cevaplayınız.)

i) İSG form ve belgelerine ilişkin?

ii) Çalışma ortamlarına ilişkin?

iii) Okulun fiziksel yapısına ilişkin?

iv) Eğitim ve öğretim faaliyetlerine ilişkin?

v) Sağlık ve güvenlik kontrollerine ilişkin?

vi) Acil durum ve yangınlara ilişkin?

4) Okulunuzdaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını yeterli buluyor musunuz? Eksik yönleriniz var mı? Varsa ne tür eksiklikler var? Bu eksiklikler nereden kaynaklanıyor? Neler yapılması gerekir? (Lütfen Aşağıda belirtilen başlıklara göre cevaplayınız.)

i) İş sağlığı bakımından, (öğretmenler, öğrenciler ve onlara sunulan hizmetler bağlamında)

ii) İş güvenliği bakımından, (öğretmenler, öğrenciler ve onlara sunulan hizmetler bağlamında)

5) Okulunuzda iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları esnasında karşılaştığınız sorunlar nelerdir? *(Lütfen aşağıdaki soru başlıklarına göre cevaplayınız.)*

- i) Donanım (araç-gereç) sorunları?
- ii) Ekonomik sorunlar?
- iii) Fiziki yapıdan kaynaklanan sorunlar?
- iv) Eğitim ve öğretim sorunları?
- v) Bürokratik sorunlar?
- vi) Çalışanlardan kaynaklanan sorunlar?

6) Okulunuzda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında karşılaştığınız sorunları nasıl çözüyorsunuz? Sorunların çözüm yollarına ilişkin görüşleriniz nelerdir? *(Aşağıda belirtilen başlıklara göre cevaplayınız).*

- i) İş sağlığında ortaya çıkan sorunlara ilişkin olarak (öğretmenler, öğrenciler ve onlara sunulan hizmetler bakımından)
- ii) İş güvenliğinde ortaya çıkan sorunlara ilişkin olarak (öğretmenler, öğrenciler ve onlara sunulan hizmetler bakımından)

7) Okulunuzda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarındaki yeterlilik düzeyiniz hakkında neler söyleyebilirsiniz? *(Aşağıda belirtilen başlıklara göre cevaplayınız).*

İş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz? Sizi bu konuda etkili kılacak eğitim çalışmalarına katılıyor musunuz? Katılıyorsanız bu etkinlikler ne tür etkinliklerdir? Bu etkinlikleri size sağladığı fayda bakımından değerlendirir misiniz?)